

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา:
กรณีศึกษานักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิค
จังหวัดเพชรบุรี

THE PROMOTION OF MOTIVE IN MUSICAL LEARNING THROUGH
BUDDHIST PSYCHOLOGICAL ACTIVITIES: A CASE STUDY OF
DURIYA MUSIC CENTER, PHETCHABURI PROVINCE

นางขจิตต์นิษฐา สรรพสิริมงคล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา:
กรณีศึกษานักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิค
จังหวัดเพชรบุรี

นางชจิตต์นิษฐา สรรพสิริมงคล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Promotion Of Motive In Musical Learning Through
Buddhist Psychological Activities: A Case Study Of
Duriya Music Center, Phetchaburi Province

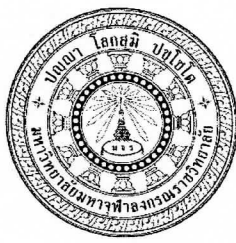
Mrs.Kajitnidtha Sapprasirimongkol

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts (Life and Death Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษา
นักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยางค์จังหวัดเพชรบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย

(พระมหาสมบรูณ์ วุฑฒิภิไธย, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. เรืองชัย หมั่นชนะ)

กรรมการ

(ดร. นवलวรรณ พูนวสุพลนัฏ์)

กรรมการ

(ผศ. ดร. ประยูร สุขะใจ)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(ดร. วิชชุดา จิตฺติโชติรัตนนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท, ผศ. ดร.
ดร. วิชชุดา จิตฺติโชติรัตนนา

ประธานกรรมการ
กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางชจิตต์นิษฐา สรรพสิริมงคล)

หัวข้อวิจัย : การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

ชื่อผู้วิจัย : นางขจิตต์นิษฐา สรรพสิริมงคล

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ชีวิตและความตาย)

คณะกรรมการควบคุมคุณภาพ

: พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ. ดร., B.A. (Education), B.A. (English.), M.A. (Clinical Psychology), Ph.D. (Industrial Psychology)

: ดร. วิชชุดา ฐิติโชติรัตน, วท.บ. (จิตวิทยา), M.Ed. (Educational Psychology), พธ.ด.(พุทธจิตวิทยา)

วันสำเร็จการศึกษา: ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี” เด็กแต่ละคนเกิดมาท่ามกลางความคาดหวังที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ครอบครัวที่ประกอบไปด้วย บิดา มารดา ญาติ

เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยเรียน เด็ก ๆ จะต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น สมมติในการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเด็กมีสมมติก็ส่งผลต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้นตามไปด้วย สมมติก็คือความสามารถในการเลือกเฟ้นสิ่งกระตุ้นที่มีความสำคัญ ร่วมกับความสามารถที่จะคงความสนใจกับสิ่งนั้นได้นานพอ หมายถึง ขณะที่มีการกระตุ้นจากหลาย ๆ สิ่ง เช่น เสียงรถ เสียงครุ หรือเสียงเพื่อน เด็กจะต้องเลือกว่าจะสนใจสิ่งไหน และเมื่อสนใจแล้วจะต้องคงความสนใจกับสิ่งนั้นได้ในระยะเวลาที่นานพอ สมมติเป็นเรื่องของความสามารถทางสมอง ซึ่งเด็กแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ในเด็กเล็กจะมีน้อยกว่าเด็กโต แต่จะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อโตขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี สาขาดนตรีสากล ทั้งหมด ๒๐ คน ช่วงอายุระหว่าง ๗ - ๑๕ ปี ได้มาจากตารางของเครซี & มอร์แกน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random กลุ่มหนึ่งใช้กิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียน กลุ่มสอง ไม่ใช้กิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียน นักเรียนฝึกอาทิตย์ละ ๑ ครั้งๆ ละ ๑๐ - ๑๕ นาที จำนวน ๑ วัน/สัปดาห์ เป็นเวลา ๔ สัปดาห์

ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ มีคะแนนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ทั้ง ๔ หัวข้อ คือ ก่อนทำกิจกรรมมีระดับฉันทะ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรม ๔.๗๖ ก่อนทำกิจกรรมมีระดับวิริยะ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรม ๔.๗๖ ก่อนทำกิจกรรมมีระดับจิตตะ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรมมีระดับจิตตะ ๔.๗๖ ก่อนทำกิจกรรมมีระดับวิมังสา ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรม ๔.๗๖

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ พบว่าก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตของผู้วิจัย ครูผู้สอนหลักครูผู้สอนสมทบและผู้ปกครอง หรือการสังเกตโดยรวมก็ตาม สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย

๑. ได้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒. หลังเข้าร่วมกิจกรรมการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนดนตรีดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

โดยสรุป กิจกรรมกลุ่มมีผลต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความพอใจในตนเอง รู้จักตนเอง มีความอดทน มีสมาธิและรู้จักการวางแผนเพิ่มมากขึ้น

Thesis Title : The Promotion of Motive in Musical Learning through Buddhist Psychological Activities: A Case Study of Duriya Music Center, Phetchaburi Province

Researcher : Mrs.Kajitnidtha Sapprasirimongkol

Degree : Master of Arts (Life and Death Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Asst.Prof. Phrakhrusangkharak Abhichando, B.A.(Educationl Administration),M.A.(Eng), M.A.(Psychology), Ph.D.(Psychology)

Dr. Wichuda thitichotiratana, B.Sc. (Psychology), M.Ed. (Educational Psychology), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 31, 2019

Abstract

This is a quantitative research with the objective to study the promotion of motive in musical learning through Buddhist psychological activities: a case study of Duriya music center, Phetchaburi province. Each kid was born in the midst of different expectations as family consisted of father, mother and relatives. When each kid started to enter school, they had to learn more about things around them. Concentration or *Samàdhi* in learning considered as an important thing. If kids had good concentration, it would be beneficial to learn more about things around them. Concentration was an ability to choose important incentive together with an ability to maintain an interest in that incentive long enough namely, while there were many incentives from many things such as the sound the car, the sound of the teacher or sound of friends, kids must choose which one they would be interested in and must also keep their interest in that thing long enough. Concentration was the matter of brain capability which differed in each kid. Younger kids would have less capability than older kids but their brain would be developed gradually as they grew up.

The research samples were 20 students of Duriya music center, Phetchaburi province whose age were between 7-15 years old. The sample size was determined by Krejcie and Morgan's table with a statistical significance of .05. The research sample was conducted by a simple random divided into two groups with different approach: 1) the performing of activities that promoted the motive in musical learning of students and 2) the non-performing of activities that promoted the motive in musical learning of students. The students had to practice once a week, 10-15 minutes for each time, in total of 4 weeks.

From the study, it was found that the achievement of motive in musical learning through Buddhist psychological activities after participating in the activity of Path of accomplishment (*Iddhipàda IV*) was higher than before the participation in activity in all 4 topics: 1) Will (*Chanda*) before the activity an average was at 3.33, after the activity an average was at 4.76, 2) Effort (*Viriya*) before the activity an average was at 3.33, after the activity an average was at 4.76, 3) Thoughtfulness (*Citta*) before the

activity an average was at 3.33, after the activity an average was at 4.76, and 4) Investigation (*Vāmamsà*) before the activity an average was at 3.33, after the activity an average was at 4.76.

From the analysis of data using statistics, it was found that before and after the participation in the activity of Path of accomplishment (*Iddhipàda IV*) overall significantly different at the statistical level of .00. The achievement, whether by the observation of the researcher, teachers and parents or the overall observation, was consistent with the research hypothesis.

- 1) The creation of the activity of Path of accomplishment (*Iddhipàda IV*) for the development of the promotion of motive in musical learning through Buddhist psychological activities
- 2) After the participation in the activity of Path of accomplishment (*Iddhipàda IV*) for the promotion of motive in musical learning through Buddhist psychological activities, students were found to have better motive towards the musical learning with a statistical significance of .01.

Group activities helped in the promotion of motive in musical learning of students resulting students in self-contentment, knowing themselves, having effort and concentration, and starting to plan more about their lives.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๘
๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย	๘
๑.๗ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๑.๘ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๗
๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๘
๑.๑๐ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๙
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงจูงใจ	
๒.๑.๑ ความหมายของการจูงใจ	๒๑
๒.๑.๒ ความสำคัญและประโยชน์ของการจูงใจ	๒๕
๒.๑.๓ ประเภทของแรงจูงใจ	๒๘
๒.๑.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ	๓๒

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)	
๒.๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงจูงใจ (ต่อ)	
๒.๑.๕ แนวคิดที่เกี่ยวกับการจูงใจ	๓๕
๒.๑.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ	๓๖
๒.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล	
๒.๒.๑ ความหมายและองค์ประกอบของดนตรีสากล	๓๘
๒.๒.๒ ประเภทของดนตรีสากล	๔๑
๒.๒.๓ ความสำคัญของดนตรีสากล	๔๖
๒.๒.๔ แนวคิดของดนตรีสากล	๔๖
๒.๒.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล	๔๙
๒.๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล	๕๓
๒.๓ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔	
๒.๓.๑ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔	๕๗
๒.๓.๒ ลักษณะของหลักอิทธิบาท ๔	๖๒
๒.๓.๓ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔	๖๑
๒.๓.๔ ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔	๗๘
๒.๓.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔	๗๖
๒.๓.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔	๗๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๑
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๒
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๑
๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๑
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๕
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ตอนที่ ๑ ข้อมูลการวิเคราะห์แบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี	๙๖
ตอนที่ ๒ ข้อมูลการวิเคราะห์แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี	๙๘
ตอนที่ ๓ ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี	๑๐๖
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้	๑๑๓
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๑๔
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย	๑๑๕
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๖
ภาคผนวก ค แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี	๑๑๗
ภาคผนวก ง แบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี	๒๐๐
ภาคผนวก จ ใบความรู้ / กิจกรรม / ใบสรุปกิจกรรม	๒๐๒
ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์ค่า IOC หรือผลการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะส่วนที่สำคัญ	๒๒๑

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ช ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม / การสนทนากลุ่ม	๒๒๖
ประวัติผู้วิจัย	๒๓๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อภาษาไทย

๑.๑ คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อพระไตรปิฎกในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่าง เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖/๑๐ หมายถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๐.

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิ่นณาสก	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ททกนิกาย	ธรรมมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตก	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ที.ม.อ.	(ไทย)	=	ทีฆนิกาย	สุมังคลวิลาสินี	มหาวรรค	อรรถกถา	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	----------	-----------------	---------	---------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีนั้นเป็น สื่อภาษาสากล ที่ชนทุกชาติทุกภาษาสามารถเข้าใจได้ดี แม้ว่าอาจจะพูดกันไม่รู้เรื่อง แต่สามารถร่วมกันเล่นดนตรีได้ เสียงดนตรีเป็นสิ่งที่กล่อมหัวใจของคนให้อ่อนโยน เยือกเย็นดับทุกข์ได้ชั่วขณะการรู้จักฟังดนตรีด้วยความนิยมและรู้สึกซาบซึ้งในรสของเพลงนั้น มีประโยชน์สำหรับชีวิตอย่างมาก คือ ในชีวิตประจำวัน ดนตรีมีประโยชน์ในการผ่อนคลายอารมณ์ ในเวลาที่รู้สึกเคร่งเครียดหรือเร่าร้อนด้วยโทสะ ดนตรีก็ช่วยขโลมใจให้เย็นลง เป็นเพื่อนในเวลาเหงา กระตุ้นให้รู้สึกคึกคักกล้าหาญในเวลาที่ยากลำบาก อาหารมีประโยชน์ทางกายฉันใด ดนตรีก็มีประโยชน์ทางใจฉันนั้น เพราะเมื่อเราได้ฟังเพลงที่ไพเราะ เรารู้สึกซาบซึ้งและรู้สึกกระหึ่มอ้อมอกอ้อมใจ เช่นเดียวกับเมื่อเราเห็นสิ่งที่สวยงามทำให้ชีวิตมีความสดชื่นน่าภิรมย์ยิ่งนัก ดนตรีเป็นภาษานานาชาติ เข้าใจกันได้ไม่เลือกเชื้อชาติ เป็นสื่อกลางสำหรับความสัมพันธ์ ความเข้าใจอันดีต่อกันของมวลมนุษยย์ทั่วโลก ไม่แบ่งอายุ ไม่แบ่งชั้นวรรณะ และเชื้อชาติ ดังจะเห็นได้จากการบรรเลงดนตรีร่วมวงกันระหว่างนานาชาติซึ่งพูดกันคนละภาษา แต่ภาษาดนตรีนั้นทุกคนเข้าใจ ดนตรีแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และที่สำคัญยิ่งคือในโลกของดนตรีนั้นเป็นโลกแห่งความสันติ ศิลปะการดนตรีเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งแห่งความเป็นอยู่ของ อารยชนในด้านความรู้และความบันเทิงอันสูงค่า เป็นขนบธรรมเนียมที่สร้างขึ้น เป็นการวางรากฐานแห่งความเจริญ และเป็นสิ่งแสดงถึงวัฒนธรรม อันเป็นสมจินตนาการบวกกับดนตรี เสียงดนตรีเป็นภาษาสากลที่ให้สื่อสารกันทั่วโลกสามารถถ่ายทอดความรู้สึกของมนุษย์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน มนุษย์มีความคุ้นเคยกับดนตรี ทั้งในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การแสดงออก การแสดงความสามารถขั้นสูงที่บุคคลพึงกระทำได้ กิจกรรมดนตรีช่วยระบายนามณ์ เป็นการผ่อนคลายความเครียดขณะทำงานหรือเวลาว่าง กล่าวโดยสรุป ดนตรีเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ต้องมีควบคู่กับสังคม และเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันที่มีบทบาทต่อบุคคล ชุมชนและประเทศชาติ สามารถเสริมสร้างให้บุคคลมีรสนิยม มีเสน่ห์ มีคุณวุฒิและสามารถทำให้การทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายเกิดความพร้อม เพราะในขณะที่ฟังเสียงดนตรีนั้น สมองจะหลั่งฮอร์โมนเอนดอร์ฟิน (Endorphin) ซึ่งเป็นสารก่อให้เกิดความสุขออกมา

ดนตรี คือ ลักษณะของเสียงที่ได้รับการจัดระเบียบเรียงไว้อย่างมีแบบแผนและโครงสร้างที่ชัดเจน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ๓ ด้านใหญ่ๆ คือ เพื่อความสุนทรีย์ เพื่อการศึกษา และเพื่อการบำบัดรักษา จากการศึกษาค้นคว้าถึงประวัติที่มาของดนตรีในยุคโบราณ พบว่า ดนตรีมีที่มาจากความหวาดกลัวของมนุษย์ต่อปรากฏการณ์หรือภัยธรรมชาติ และเชื่อว่าเสียงดนตรีซึ่งทำให้มนุษย์รู้สึกผ่อนคลาย เพลิดเพลิน จะทำให้พระเจ้ามีความเมตตากรุณา ช่วยให้ผ่านพ้นภัยพิบัติ และบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของพืชผลธัญญาหาร

ในยุคต่อมา เมื่อเกิดความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ดนตรีมีผลต่อร่างกาย จิตใจ และสมองในหลายๆด้าน ผลของดนตรีที่มีต่อร่างกายสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอัตราการหายใจ อัตราการเต้นของชีพจร ความดันโลหิต การตอบสนองของม่านตา ความตึงตัวของกล้ามเนื้อและการไหลเวียนของเลือด ผลของดนตรีต่อจิตใจและสมอง สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ สติสัมปชัญญะ จินตนาการ การรับรู้สภาพความเป็นจริง และการสื่อสารทางอวัจนภาษา นอกจากนี้รายงานวิจัยทางการแพทย์หลายชิ้นพบว่า ดนตรีช่วยให้หัวใจแข็งแรง ทำงานได้ดีขึ้น ในด้านความคิด ดนตรีช่วยเสริมสร้างจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ในด้านอารมณ์ การฟังดนตรีมีแนวโน้มทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตาม ดนตรีจึงมีผลต่อโดยตรงต่อปฏิกิริยาทางอารมณ์ แนวดนตรีและจังหวะดนตรีที่แตกต่างกันส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกแตกต่างกัน ดนตรีที่มีจังหวะเร็ว ช่วยปลุกเร้าอารมณ์ กระตุ้นให้ผู้ฟังรู้สึกกระตือรือร้น ฮึกเหิม ในขณะที่ดนตรีที่มีจังหวะช้า ช่วยให้ผู้รู้สึกสงบ ผ่อนคลาย การได้ฟังดนตรีที่ชอบและมีความรู้สึกร่วมไปกับเสียงดนตรี ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดความสุข ด้านจิตวิทยา มีงานวิจัยหลายการศึกษาพบว่า เสียงดนตรีสามารถรักษาโรคสมาธิสั้น ช่วยปรับเปลี่ยนนิสัยก้าวร้าวของมนุษย์ให้มีความอ่อนโยน เนื่องจากดนตรีมีอิทธิพลต่ออารมณ์ของมนุษย์ดังกล่าว จึงมีการนำดนตรีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผ่านกิจกรรมทางดนตรีที่มีรูปแบบ หลักเกณฑ์ และระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ จิตใจ ส่งผลต่อพฤติกรรม ทำให้เกิดการปรับลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลงได้ (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา และ ชุติวรรณ แก้วไสย. ๒๕๔๗)

๑

^๑ (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา และ ชุติวรรณ แก้วไสย. ๒๕๔๗)

องค์ประกอบต่างๆทางดนตรี สามารถให้ประโยชน์ที่แตกต่างกันไป เช่น จังหวะดนตรี (Rhythm) ช่วยให้ผ่อนคลายและช่วยเสริมสร้างสมาธิ ระดับเสียง (Pitch) เสียงระดับต่ำจะช่วยให้เกิดความรู้สึกสงบสุข ความดัง (Volume) พบว่าเสียงที่เบานุ่มจะทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ ในขณะที่เสียงดังทำให้เกิดการเกร็ง กระตุกของกล้ามเนื้อได้ ความดังที่เหมาะสมจะช่วยสร้างระเบียบ การควบคุมตนเองได้ดี มีความสงบ และเกิดสมาธิ ทำนองเพลง (Melody) ช่วยในการระบายความรู้สึกส่วนลึกของจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึกริเริ่มสร้างสรรค์และลดความวิตกกังวล การประสานเสียง (harmony) ช่วยในการวัดระดับอารมณ์ความรู้สึกได้ โดยดูจากปฏิกิริยาที่แสดงออกมาเมื่อฟังเสียงประสานต่างๆจากบทเพลง ประโยชน์ของดนตรีบำบัดสามารถนำมาใช้ปรับสภาพจิตใจให้อยู่ในสภาวะสมดุล มีความสงบและมีทัศนคติในเชิงบวกมากขึ้น ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดและลดความวิตกกังวล กระตุ้น เสริมสร้าง และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ความจำ กระตุ้นการรับรู้ เสริมสร้างสมาธิ เสริมสร้างทักษะทางสังคม พัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษา พัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งในการประเมินความรู้สึก สร้างเสริมอารมณ์เชิงบวก และการควบคุมตนเอง เป็นต้น

ศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี เริ่มเปิดให้บริการตั้งแต่ต้นปี ๒๕๓๗ ตั้งอยู่บริเวณ อาคารพาณิชย์ เลขที่ ๔๑๙ -๔๒๐ ม.๑ ต.ไร่ส้ม อ. เมือง จ.เพชรบุรี เป็นศูนย์จัดจำหน่ายเครื่องดนตรีไทยและดนตรีสากล อีกทั้ง ให้บริการด้านการให้คำปรึกษาด้านดนตรีและสอนดนตรีแก่ผู้ที่สนใจ ทั้งดนตรีไทยและสากล นาฏศิลป์ และสอนร้องเพลง โดยอาจารย์ผู้สอน ล้วนแล้วแต่มีประสบการณ์ทางด้านดนตรีแต่ละแขนงเป็นอย่างดี โดยเฉพาะสาขาดนตรีสากล การันตีความสามารถด้วย ตำแหน่งอาจารย์สาขาดนตรีสากลจากโรงเรียนดนตรีสยามกลการ มากกว่า ๒๐ ปี โดยทางศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี นั้นมีจุดเด่นในการสอนที่ไม่เหมือนกับที่อื่น คือ การสอนแบบ ตัวต่อตัว ชั่วโมงต่อชั่วโมง

จากประสบการณ์การเป็นผู้ช่วยสอนดนตรีและสอนร้องเพลงของผู้วิจัย ทำให้ได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากตัวนักเรียนเอง หรือจากครอบครัว โดยปัญหาที่พบมาก คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีมาจากสถานที่รับสอนดนตรีอื่นทั้งโรงเรียนและแหล่งรับสอนดนตรีอิสระ โดยใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้มากกว่า ๓ เดือนขึ้นไป แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จนเกิดเป็นความเครียดทั้งต่อตัวนักเรียนเองและครอบครัว ประกอบกับความคาดหวังของครอบครัวที่มีต่อตัวของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนถูกกดดันมากขึ้น ขาดอิสรภาพแม้กระทั่งการเลือกเครื่องดนตรีเล่นเอง นอกจากนี้แล้วนักเรียนยังถูกกดดันด้วยเวลา กล่าวคือ ครอบครัวพยายามส่งเสริมให้บุตรหลานของตนเองมีความสามารถในทุกๆด้าน และการแข่งขันในปัจจุบันที่สูงมากขึ้น มีผลให้ต่อวันหยุดของนักเรียน นักเรียนยังคงต้องเรียนพิเศษเพิ่มเติมทั้งวัน เมื่อนักเรียนมาถึงศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จึงพบว่านักเรียนมีภาวะเครียดและอ่อนเพลียเนื่องจากต้องรีบเร่งแข่งกับเวลา

และระยะทาง มีผลทำให้ขาดสมาธิในการเรียน บางคนมีสมาธิสั้นอยู่ไม่นิ่ง บางคนไม่สามารถจดจำเนื้อหาที่สอนได้ บางคนง่วงนอน บางคนยังไม่ได้รับประทานอาหารเช้า บางคนเครียดเมื่อตนเองเล่นผิด บางครั้งระยะเวลาจากการเรียนเล่นดนตรีจึงกลายมาเป็นการพูดคุยขอคำปรึกษาแทน โดยที่นักเรียนบางคนปรึกษาในเรื่องที่ตนเองไม่สามารถพูดคุยกับครอบครัวได้ ดนตรีสามารถบำบัดและสร้างสมาธิได้จริง แต่ถ้าผู้เรียนไม่พร้อมก็ยากแก่การเข้าถึงแก่นแท้ของดนตรีที่แท้จริง จากที่เป็นประโยชน์ก็จะกลายเป็นโทษแทน

ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กให้ได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จึงนับเป็นภารกิจสำคัญ ซึ่งเราต้องตระหนักและให้ความสนใจเพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย เมื่อเริ่มเข้าสู่วัยเรียน เด็ก ๆ จะต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น สมาธิในการเรียนรู้จึงเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าเด็กมีสมาธิก็ส่งผลดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้นตามไปด้วย สมาธิก็คือความสามารถในการเลือกเฟ้นสิ่งกระตุ้นที่มีความสำคัญ ร่วมกับความสามารถที่จะคงความสนใจกับสิ่งนั้นได้นานพอหมายถึง ขณะที่มีการกระตุ้นจากหลาย ๆ สิ่ง เช่น เสียงรถ เสียงครุ หรือเสียงเพื่อน เด็กจะต้องเลือกที่จะสนใจสิ่งไหน และเมื่อสนใจแล้วจะต้องคงความสนใจกับสิ่งนั้นได้ในระยะเวลาที่นานพอ สมาธิเป็นเรื่องของความสามารถทางสมอง ซึ่งเด็กแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ในเด็กเล็กจะมีน้อยกว่าเด็กโต แต่จะค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อโตขึ้น

การเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนทุกคนจะประสบความสำเร็จในการเรียนจะต้องมีการเสริมสร้างทักษะของตนเองเป็นสำคัญ เพราะนักเรียนที่มีการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ย่อมทำทุกอย่างตามเป้าหมายได้สำเร็จ เกิดความก้าวหน้าในการเรียน รวมถึงการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น แต่ถ้าขาดการเสริมสร้างทักษะแล้วจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้และขาดความเชื่อถือจากคนอื่น จึงนับว่าการเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้มีความสำคัญและควรปลูกฝัง ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกคน ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า ธรรมที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จได้นั้น คือหลักอิทธิบาท ๔ พระไตรปิฎก ได้อธิบายถึงอิทธิบาท ๔ ไว้ว่าเป็นหลักคุณธรรมเครื่องให้บรรลุถึงความสำเร็จ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “ ภิกษุทั้งหลาย อิทธิบาท ๔ ธรรมจะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ ภิกษุณาธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย ฉันทสมาธิปานสังขาร
๒. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย วิริยสมาธิปานสังขาร
๓. เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย จิตตปานสังขาร

๔. เจริญอุททิบาทที่ประกอบด้วย วิมังสาปธานสังขาร”

ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายพึงเจริญอุททิบาท ๔ ประการ เพื่อรู้อย่าง เพื่อกำหนดสิ้นไป เพื่อละอุทธีภคิยสังโยชน ๕ ประการแล^๒ อุททิบาท อันได้แก่

๑. ฉันทะ คือความพอใจ ได้แก่ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ หมายถึง ความเพียร คือความขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนเอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง

๓. จิตตะ หมายถึง ความคิด ได้แก่ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้น ด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

๔. วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หรือทดลอง ได้แก่ หมั่นใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยั่งยืนในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้านวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น^๓

นอกจากนี้ การเสริมสร้างทักษะ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียนทุกคน เพราะการที่เด็กและเยาวชนจะประสบปัญหาในการเรียนนั้นจะต้องมีการเสริมสร้างทักษะต่อหน้าที่ การเรียนของตนเป็นสำคัญ เพราะคนที่มีการเสริมสร้างทักษะ ย่อมแก้ไขปัญหาทุกได้ทันเวลา พร้อมกันนั้นยังก่อให้เกิดความก้าวหน้าในประพฤติกรรมรวมถึงการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นอีกด้วย แต่ถ้าขาดการเสริมสร้างทักษะแล้วจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และยิ่งขาดความเชื่อถือจากคนอื่นด้วย จึงกล่าวได้ว่าการเสริมสร้างทักษะการเรียนมีความสำคัญและควรปลูกฝังให้มีในตัวเด็กทุกคนความรับผิดชอบทางการเรียนเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่มีสำคัญ และจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็ก เพื่อให้เป็นนักเรียนที่ดีและพลเมืองดีของประเทศชาติ ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าคนดีและคนเก่ง ซึ่งเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพสูงที่จะทำให้ประเทศชาติมั่นคงได้ต้องเคารพกฎหมาย ทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบสูง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนให้มากที่สุด เพื่อประสบความสำเร็จใน

^๒ ส.ม. (ไทย) ๑๘/๑๘๘๘/๔๒๗.

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: คู่แข่งธุรกิจ, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘๖-๑๘๗

การเรียนรู้อาชีพการงานในอนาคตต่อไป จากคติพจน์ที่ว่า “ศึกษา วิรุฬหิ สมปตตา”⁴ แปลความได้ว่า การศึกษาเล่าเรียน คือ ความเจริญงอกงาม (Education is Growth) หรือ การศึกษาเล่าเรียน ช่วยเสริมสร้างความเจริญในทุกด้านของมนุษย์ ความรับผิดชอบของนักเรียนเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่ และปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบการเสริมสร้างทักษะของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์เป็น ๔ องค์ประกอบ ได้แก่

๑. การศึกษาที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการเรียนด้วยความตั้งใจเพื่อให้หน้าที่หรือการเรียนที่ตนได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายาม

๒. การประพฤติ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานใดๆให้สำเร็จ ตรงกับเวลาที่กำหนด ได้แก่ ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา การเข้าชั้นเรียนตรงเวลา

๓. ด้านครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ได้แก่ ปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัว เชื่อฟังบิดามารดา และความรักของคนในครอบครัว

๔. ความรับผิดชอบต่อศูนย์ดนตรี หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นในการกระทำหรือการปฏิบัติงานใดๆ สำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ได้แก่ ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จด้วยตนเอง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการสร้างกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมตอนต้น

๒.๒ เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวทางอิทธิบาท ๔ ที่เสริมสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมตอนต้น

๒.๓ เพื่อประเมินประสิทธิผลของชุดกิจกรรมตามแนวทางอิทธิบาท ๔ ที่เสริมสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมตอนต้น

๒.๔ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมตอนต้นจากชุดกิจกรรมตามแนวทางอิทธิบาท ๔ ที่เสริมสร้างแรงจูงใจ

⁴ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คติพจน์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.swu.ac.th/>

๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๓.๑ กิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี คืออะไร ?

๓.๒ ผลของกิจกรรม เสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างไร ?

๓.๓ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ตามแนวทางพุทธจิตวิทยาช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้หรือไม่ ?

๓.๔ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ตามแนวทางพุทธจิตวิทยาช่วยเพิ่มประสิทธิผลต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษา ได้อย่างไร ?

๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี” มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้หลักการเรื่อง อิทธิบาท ๔ ตามแนวทางพุทธจิตวิทยาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี สาขาดนตรีสากล ทั้งหมด ๒๐ คน ช่วงอายุระหว่าง ๗ - ๑๕ ปี

- กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี สาขา ดนตรีสากล จำนวน ๑๙ คน ได้มาจากตารางของเครซี & มอร์แกน^๖ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๕ และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random)

๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

๑. ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ได้แก่

- ใ้บทความรู้
- เอกสารคำสั่ง

^๖ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กติพนธ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.swu.ac.th/history.php>, [๑๕ มกราคม ๒๕๖๑].

- กิจกรรม ๔ กิจกรรม
- ใบสรุปกิจกรรม

ครั้งที่ ๑	ความพอใจและยอมรับ เรื่อง เรียนรู้ตนเองจากภาพ
ครั้งที่ ๒	ความเพียรพยายามในการเรียน เรื่อง งานของพวกเรา
ครั้งที่ ๓	เอาใจใส่ในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เรื่อง คลื่นเสียงสร้างสมาธิ
ครั้งที่ ๔	ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน เรื่อง วางแผนก่อนอย่าใจร้อน

๒. ตัวแปรตาม คือ “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน สถาบันศุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี”

- ด้านฉันทะ
- ด้านวิริยะ
- ด้านจิตตะ
- ด้านวิมังสา

๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศูนย์ดนตรีศุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่บริเวณ อาคารพาณิชย์ เลขที่ ๔๑๙ - ๔๒๐ ม.๑ ต.ไร่ส้ม อ. เมือง จ.เพชรบุรี

๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เริ่มตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึง เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ๒ เดือน

๕ สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

๕.๑ นักเรียนที่มีอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ที่ต่างกันมีผลต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่แตกต่างกัน

๕.๒ นักเรียนที่มีอิทธิบาท ๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ในระดับดีมีผลต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาในระดับดีที่แตกต่างกัน

๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

อิทธิบาท ๔ หมายถึง คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนการทำงาน เป็นคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นหลักในการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้าในหน้าที่การงานตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งแยกออกเป็น ๔ ด้าน ดังนี้

ฉันทะ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึง ความสนใจใฝ่รู้ ความรักพอใจในสิ่งที่กระทำ และผลของการกระทำความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำนั้น ให้บรรลุเป้าหมายและการใช้วิธีที่ถูกต้องในการบรรลุเป้าหมาย

วิริยะ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงความรู้สึกที่ต้องการเรียนการทำงานให้สำเร็จลงโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ ที่เกิดขึ้น โดยมองว่าอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายในการทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จต่อไป

จิตตะ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึง ความรู้สึกที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานด้วยความแน่วแน่ จดจ่อในสิ่งนั้น เมื่อมีสิ่งใดมารบกวน ก็ไม่สามารถที่จะละทิ้งงานนั้นได้ ด้วยเห็นว่าการงานที่ทํานั้น มีความสำคัญต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนรวมถึงสภาพแวดล้อมด้วย จึงได้อุทิศกายและจิตใจในการทำงานนั้น

วิมังสา หมายถึง การกระทำที่แสดงถึง ความรู้สึกที่ได้ใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญ และการค้นหาและแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงาน โดยได้มีการทดลองและหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการทำงาน ส่งเสริมให้งานเสร็จสิ้นและบรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์เรียบร้อย

อิทธิบาท ๔ ตามแนวทางพุทธจิตวิทยาช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรี หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธจิตวิทยาในเรื่อง อิทธิบาท๔ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา) มีผลให้มีแรงจูงใจในการเรียนที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มมากขึ้น

เสริมสร้างทักษะ หมายถึง ความรับผิดชอบและพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกถึงการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยตนเอง ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ของสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่ และปฏิบัติงานโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

การเสริมสร้าง หมายถึง ทำให้ดีขึ้น หรือมั่นคงขึ้น. คือมีแล้วทำให้ดีขึ้น

กิจกรรม หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนสอนที่ศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จัดทำขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง รู้เท่าทันตนเองและนำสิ่งที่ได้เรียนไปพัฒนาตนเองในชีวิตประจำวัน

ด้านการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการทำงานด้วยความตั้งใจเรียนหรือให้หน้าที่หรืองานที่ตนได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเพียรพยายาม

ด้านความประพฤติ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการปฏิบัติงานใด ๆ ให้สำเร็จ ตรงกับเวลาที่กำหนด ได้แก่ ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนดเวลา การเข้าชั้นเรียนตรงเวลา

ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นในการ กระทำหรือการปฏิบัติต่อครอบครัวให้สำเร็จ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ได้แก่ ทำงานที่ได้รับมอบหมายจากบิดามารดาให้สำเร็จด้วยตนเอง

ความรับผิดชอบต่อศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ได้แก่ ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ของห้อง และตามกฎระเบียบข้อบังคับของศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก

ห้องเรียนดนตรีสากล หมายถึง ชั้นเรียนซึ่งมีการสอนดนตรีสากล เช่น กลอง กีตาร์ เบส คีย์บอร์ด เปียโน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี สาขาดนตรีสากล ที่มีช่วงอายุระหว่าง ๗ - ๑๕ ปี และสามารถเล่นดนตรีได้

๗ ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม ความหมายจาก พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย ราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้

จากการอ่านศึกษาและค้นคว้าพบว่า มีงานวิจัยมากมายที่สอดคล้องกับแนวความคิดเรื่องคลื่นเสียง กับการพัฒนาสมอง และการเรียนรู้ เสียงความถี่ต่ำที่เกิดจากการแทรกสอดของเสียงที่มีความถี่ต่างกันไม่มาก ๒ เสียงจากการฟังผ่านหูทั้ง ๒ ข้างและการนำเสียงผ่านกะโหลกศีรษะเรียกว่า Binaural beats หรือ Binaural tones ถ้าความถี่ของเสียงที่ได้ผ่านหูข้างซ้ายหรือขวาผ่านกะโหลกศีรษะเท่ากับ ๔๑๐ Hz โดยในขณะเดียวกันความถี่ของเสียงที่ผ่านหูข้างขวาเท่ากับ ๔๐๐ Hz จะได้ความถี่ที่เกิดจากการแทรกสอดในสมองเท่ากับ ๑๐ Hz

รูปภาพที่ ๑ แสดงความถี่ที่เกิดจากการแทรกสอดในสมอง

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับ Binaural beats เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ.๑๘๓๙ โดยนักฟิสิกส์ชาวเยอรมันชื่อ Heinrich Wilhelm Dove. จากงานวิจัยพบว่า สมองมนุษย์สามารถแยกเสียงที่ได้ยินจากหูทั้ง ๒ ข้างเนื่องจากความถี่ ความดัง ลักษณะของเสียง และคาบเวลาที่แตกต่างกัน แต่ถ้าความถี่ของเสียงที่มากระทบหู ๒ ข้างแตกต่างกันน้อยกว่า ๓๐ Hz สมองจะแปลผลเสมือนเป็นเสียงเดียวที่มีจุดกำเนิดอยู่ภายในสมอง ผู้ฟังส่วนใหญ่ไม่สามารถได้ยินเสียงความถี่ต่ำ ของ Binaural beats เนื่องจาก Binaural beats มักมีความถี่ต่ำกว่าช่วงคลื่นที่หูมนุษย์ได้ยิน แต่จะรับรู้ว่ามี Binaural beats ได้โดยการเปลี่ยนตำแหน่งจุดโฟกัสของเสียงไปมาภายในสมอง

เสียงที่นำมาสังเคราะห์ให้เกิด Binaural beats ควรมีความถี่อยู่ในช่วง ๑๐๐๐ - ๑๕๐๐ Hz จากการศึกษาและวิจัย โดยการวัดคลื่นไฟฟ้าสมอง (EEG) พบว่า การใช้ Binaural beats สามารถเหนี่ยวนำให้คลื่นสมองในระดับหนึ่งเปลี่ยน ไปอีกระดับหนึ่งได้ เรียกว่า Brainwave entrainment เช่น ถ้าต้องการเปลี่ยนคลื่นสมองจากสภาวะที่ตื่นตัวหรือ ความถี่คลื่นสมองอยู่ในช่วง Beta หรือประมาณ ๒๐ Hz ไปเป็นสภาวะที่ผ่อนคลาย หรือความถี่คลื่นสมองอยู่ในช่วง Alpha หรือประมาณ 10 Hz จะเริ่มบำบัดด้วยเพลงหรือเสียงที่มี Binaural beats ประมาณ ๒๐ Hz ในช่วงต้นเพลง แล้วค่อยๆ เปลี่ยนความถี่ปิดเป็น ๑๐ Hz ในช่วงท้ายเพลง เป็นต้น นอกจากนี้ Binaural beats ยังสามารถเหนี่ยวนำ ให้คลื่นสมองโดยรวม มีความเป็นระเบียบมากขึ้น โดยพบว่ากิจกรรมทางไฟฟ้าสูงสุดจะอยู่บริเวณส่วนบนของสมอง

ความถี่เสียง	คลื่นสมอง	กิจกรรมหรือสถานะที่เกี่ยวข้อง
> ๔๐ Hz	Gamma waves	แก้ปัญหา การใช้สมองคิดอย่างหนัก ความตื่นกลัว
๑๓-๔๐ Hz	Beta waves	การทำสมาธิ การรับรู้ การ ครุ่นคิดใน สิ่งรอบตัว ความวิตกกังวล
๗-๑๓ Hz	Alpha waves	การผ่อนคลาย ภาวะก่อน การนอนหลับ
๔-๗ Hz	Theta waves	การหลับในช่วง REM Sleep
< ๔ Hz	Delta waves	การหลับลึก สภาวะไม่รู้สึกรู้ตัว

ตารางที่ ๑ แสดงความถี่เสียง คลื่นสมองและกิจกรรมหรือสถานะที่เกี่ยวข้อง

เสียงบำบัดจิตใจและสมองที่กลุ่มดนตรีบำบัดสังเคราะห์ขึ้นประกอบด้วยเสียง ๓ ประเภท ได้แก่

๑. เสียงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เสียงน้ำตก เสียงนก เสียงน้ำไหล เสียงลม เสียงพระเทศน์ เป็นต้น

๒. เสียงดนตรี ซึ่งเป็นดนตรีประเภท trance music หรือ rhythmic music ซึ่งมีลักษณะเสียงวนต่อเนื่อง

๓. เสียงความถี่บีต ซึ่งในแต่ละเพลงจะใช้ความถี่ต่างกันตามผลที่ต้องการ ผู้ฟังส่วนใหญ่ไม่สามารถรับรู้หรือได้ยิน เนื่องจากเสียงความถี่บีตมีความถี่ต่ำกว่าช่วงคลื่นที่มนุษย์ได้ยิน แต่จะถูกส่งผ่านกะโหลกศีรษะไปยังสมองโดยที่ผู้ฟังไม่รู้ตัว

เสียงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ตามประสบการณ์ในอดีตที่สัมพันธ์กับเสียงนั้นๆ และ ช่วยหลอกล่อให้สมองและจิตใจไม่ให้จดจ่อกับเสียงความถี่บีตที่แฝงไว้ ส่วนเสียงดนตรีที่เป็น trance หรือ rhythmic music ทำให้เกิดจินตภาพและกำหนดตำแหน่ง ๓ มิติของเสียงที่ใช้กระตุ้นในสมองส่วนต่างๆ แนวทางแห่งการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ด้วยคลื่นเสียง หลักการเหตุผลและเป้าหมายตลอดจนแนวทางที่ใช้ในการพัฒนา จากการที่สมองของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับใหญ่ ๆ ได้แก่

๑. สมองส่วนแกนกลางหรือสมองดึกดำบรรพ์หรือสมองส่วนสัตว์เลื้อยคลาน ส่วนนี้ของสมอง ได้แก่ ก้านสมองและไขสันหลัง เป็นสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับระบบประสาทอัตโนมัติต่าง ๆ ได้แก่ ระบบประสาทซิมพาเทติก และระบบประสาทพาราซิมพาเทติก ปฏิกริยา Reflex

๒. สมองระดับกลางหรือสมองส่วนอารมณ์ เรียกว่า ระบบลิมบิก(Limbic system) เป็นส่วนที่แสดงอารมณ์ ส่วนที่ก่อให้เกิดความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว (STM และ LTM)

๓. สมองส่วนนีโอ-คอร์เท็กซ์ หรือ สมองระดับอารยะหรือสมองส่วนปัญญา ส่วนนี้มีไว้รับสัมผัสทั้งห้า (หู ตา จมูก ลิ้น ผิวหนัง) ควบคุมการเคลื่อนไหวและความรู้สึกนึกคิดและการเรียนรู้ทั้งซึ่งสมองส่วนนี้จะเป็นตัวกำหนดระดับสติปัญญาของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยพุ่มองพรวอนทัล , พาไรทัล , ออกซิพิทัล , เทมพอร์ลและลิมบิก ดังนั้นแนวทางแห่งการกระตุ้นศักยภาพสมองเพื่อการพัฒนา I.Q. E.Q. M.Q. และสมาธิ ด้วยคลื่นเสียงนั้น ต้องอาศัยการกระตุ้นสมองส่วนต่าง ๆ โดยครบถ้วนตามหลักการของทฤษฎีอิวิวัฒน์ปัญญาและแนวทางวิชาสมาธิสมองโดยประกอบด้วยแนวทางพอสังเขปต่อไปนี้

- ต้องกระตุ้นศักยภาพสมองเพื่อพัฒนาพัฒนาศักยภาพสมองส่วนปัญญา(Neocortex) มุ่งเป้าหมายเพื่อศักยภาพสมองส่วนปัญญา และพุ่มองส่วนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาไอคิว ด้วยดนตรีคลาสสิกพัฒนาไอคิว (I.Q. Classic Music) และดนตรีคลาสสิกพัฒนาพุ่มองส่วนต่าง ๆ เนื่องจากดนตรีคลาสสิกมีความสลับซับซ้อนและหลากหลายด้วยจังหวะ ลีลา ท่วงทำนอง ระดับเสียงสูงต่ำ ๆ จะช่วยกระตุ้นการทำงานของสมองส่วนปัญญา(Cerebrum) ซึ่งประกอบด้วยพุ่มองส่วนต่าง ๆ ได้ดี

- ต้องพัฒนาคลื่นสมอง(Brain wave) และระบบประสาทอัตโนมัติ (autonomic nervous system) มุ่งเป้าหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพคลื่นสมองและระบบประสาทอัตโนมัติ โดยการปรับให้สภาวะคลื่นสมองอยู่ในสภาวะคลื่นสมองอัลฟา อันเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับระบบพาราซิมพาเธติก(parasympathetic)ให้สูงขึ้น เพื่อปรับสภาพจิตให้ผ่อนคลาย มีสมาธิ และเพิ่มการหลั่งฮอร์โมนที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ พร้อมทั้งลดการทำงานของระบบประสาทซิมพาเธติกเพื่อลดสภาพจิตที่ตึงเครียดและการหลั่งฮอร์โมนที่อันตรายต่อสุขภาพ เป้าหมายเพื่อพัฒนาด้วยดนตรีพัฒนาคลื่นสมอง (Brain Wave Music) ,ดนตรีเสียงธรรมชาติ(Natural Music), ดนตรีคลาสสิกพัฒนาสมาธิ (Meditation Classic Music) เนื่องจากดนตรีกลุ่มนี้จะช่วยลดคลื่นสมอง (brain wave)จากคลื่นสมองระดับเบต้า(beta wave) ที่ทำให้มนุษย์มีความสับสนทางอารมณ์และขาดสมาธิ เป็นคลื่นสมองระดับอัลฟา(alpha wave),เทตต้า(Theta wave)หรือเดลต้า(delta wave) ซึ่งเป็นสภาวะที่มนุษย์มีสมาธิจิตดีมาก นอกจากนี้คลื่นเสียงจากดนตรียังไปกระตุ้นการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ(autonomic nervous system)ที่เรียกว่าระบบพาราซิมพาเธติก (parasympathetic) ที่ทำให้เกิดการผ่อนคลาย และลดการทำงานของระบบประสาทซิมพาเธติก (sympathetic) ที่ทำให้เกิดความตึงเครียด

- ต้องกระตุ้นการพัฒนาศักยภาพต่อมไร้ท่อ(endocrine gland) ในร่างกายเพื่อพัฒนาสมาธิ(ศักยภาพกายและจิต) ด้วยดนตรีสวรค์ เนื่องจากดนตรีสวรค์ เป็นดนตรีที่สร้างโดยโยคะมาสเตอร์ ที่สามารถผลิตดนตรีมาเพื่อพัฒนาศักยภาพของต่อมไร้ท่อในร่างกาย โยคะเชื่อว่าเมื่อพัฒนาด้วยคลื่นเสียงจากดนตรีเหล่านี้ จะทำให้ต่อมไร้ท่อในร่างกาย ซึ่งมีคลื่นเสียงเฉพาะแต่ละต่อมไร้ท่อ เกิดการสั่นสะเทือน ทำให้กระตุ้นการทำงานของต่อมไร้ท่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น ทำให้ระบบฮอร์โมนในร่างกายทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มพูนศักยภาพร่างกาย เพิ่มศักยภาพการพัฒนาสมาธิจิต ทั้งยังมีผลทำให้ระบบต่างๆ ในร่างกายทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้นและเกิดกระแสประสาทที่เพิ่มพลังการกระตุ้นศักยภาพของสมองส่วนปัญญาและสมองส่วนอื่น ๆ ด้วย

- พัฒนาศักยภาพจิตสำนึก(Conscious mind) จิตใต้สำนึก (Subconscious mind) เพื่อพัฒนาสมาธิ E.Q. และ M.Q. ด้วยดนตรีพัฒนากล้ามเนื้อประกอบโปรแกรมสั่งจิตใต้สำนึก โดยการฝึกสมาธิตามแนวโยคะและการโปรแกรมจิต จะช่วยพัฒนาสมาธิเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานของสมองส่วนปัญญา(Cerebrum) ไปควบคุมการทำงานของสมองส่วนอารมณ์รวมทั้งสมองส่วนสัตว์เลื้อยคลาน ให้มีการแสดงพฤติกรรมทางกายและอารมณ์ที่เหมาะสม ซึ่งสนับสนุนการพัฒนาอิคิวดลจดจนกระตุ้นศักยภาพที่แฝงเร้นในตัวตนออกมาภายใต้หลักการที่ว่าในระหว่างที่มีสถานะคลื่นสมองเป็นอัลฟาเวฟ การที่จะปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ในจิตใต้สำนึกเพื่อให้เขาเป็นกรอบในการปฏิบัติ เช่น เรื่องศีลธรรม , จริยธรรม ก็จะเป็นช่วงที่เหมาะสมที่สุด จากการวิจัยพบว่า การบรรยายเสียงทุ้มต่ำเพื่อสอนประกอบเสียงดนตรีจะเป็นเครื่องมืออ่อนนาสมาธิได้ดีมาก แนวทางการพัฒนาก็จะใช้การโปรแกรมจิต , ดนตรีพัฒนากล้ามเนื้อ,ดนตรีทางศาสนา ก็จะทำให้การพัฒนาด้าน M.Q. E.Q. และพัฒนาสมาธิเป็นไป

หลักทำงานที่พระพุทธเจ้าสอนไว้มีสี่ข้อ เรียกว่า อิทธิบาท นี้ถ้าดูเผิน ๆ พูตกันเพียงตื่น ๆ ก็ดูเป็นหญ้าปากคอก แต่ถ้าพิจารณาอย่างละเอียดแล้วเห็นได้ชัดว่า เป็นสูตรงานที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งจิตวิทยาการวิจัย และพลังแห่งความสำเร็จไว้ครบครันในหลักเพียงย่อ ๆ สี่ข้อเท่านั้น คือ ความเต็มใจทำ (ฉันทะ) ความแข็งแรงใจทำ(วิริยะ) ความตั้งใจทำ(จิตตะ) และความเข้าใจทำ(วิมังสา) ทั้งสี่ข้อนี้เป็นเรื่องของใจทั้งนั้น เต็มใจ แข็งใจ ตั้งใจ เข้าใจ นี่คือนิยามสำหรับนักทำงาน ในโลกนี้ประวัติศาสตร์ยืนยันว่า ได้มีนักทำงานชั้นยอดเยี่ยมอยู่คนหนึ่ง สามารถทำงานที่ย่างยากสับสนที่สุด แต่ได้รับผลสมความมุ่งหมายเป็นอย่างดี ท่านผู้นั้นคือพระพุทธเจ้า ยกตัวอย่าง พระองค์ทรงออกผนวช ทรงตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่าจะแสวงหาโมกขธรรมให้ได้ พระองค์ก็ได้โมกขธรรมสมประสงค์ ครั้นได้ตรัสรู้แล้วจะทรงประกาศพระศาสนา ก็ทรงตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า จะทรงประดิษฐานพระศาสนาให้มั่นคง มีบริษัทครบสี่แล้วจึงจะปรินิพพาน พระองค์ก็ทรงทำได้สำเร็จ งานที่ยกมาเป็นตัวอย่างทั้งสองนี้ไม่ใช่ง่าย ๆ เลย ยุ่งยากลำบากเหลือประมาณ ทั้งมีศัตรูคู่แข่งอยู่รอบทิศ เราจึงยกย่องได้เต็มปากว่า

พระองค์เป็นนักทำงานชั้นยอดเยี่ยมของโลก เมื่อทรงทำงานจนทรงมีประสบการณ์อย่างเพียงพอแล้ว พระองค์ทรงสรุปลงว่าสาเหตุแห่งความล้มเหลวของคนทางานมีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. ความเบื่อหน่าย
๒. ความเกียจคร้าน
๓. ความทอดธุระ
๔. ความโง่เขลา

อิทธิบาท หรือ **อิทธิบาท ๔** เป็นศัพท์ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณเครื่องสำเร็จสมประสงค์ ทางแห่งความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ ประการ คือ

• **ฉันทะ** (ความพอใจ) คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ ได้ผลดียิ่งๆขึ้นไป

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราได้มีความคิดอย่างนี้ว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญ **อิทธิบาท** อันประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร ดังนี้ ว่าฉันทะของเราจักไม่ย่อหย่อนเกินไป ไม่ต้องประคองเกินไป ไม่หดหู่ในภายใน ไม่ฟุ้งซ่านไปในภายนอก และเธอมีความสำคัญในเบื้อง หลังและเบื้องหน้าอยู่ว่า เบื้องหน้าฉันใด เบื้องหลังก็ฉันนั้น เบื้องหลังฉันใด เบื้องหน้าก็ฉัน นั้น เบื้องล่างฉันใด เบื้องบนก็ฉันนั้น เบื้องบนฉันใด เบื้องล่างก็ฉันนั้น กลางวันฉันใด กลางคืนก็ฉันนั้น กลางคืนฉันใด กลางวันก็ฉันนั้น เธอมีใจเปิดเผย ไม่มีอะไรหุ้มห่อ อบรม จิตใจให้สว่างอยู่.

- **วิริยะ** (ความเพียร) คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดถอย

ภิกษุย่อมเจริญ**อิทธิบาท**อันประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร ดังนี้ว่า **วิถานะ**ของเรจักไม่ย่อหย่อนเกินไป ไม่ต้องประคองเกินไป ไม่มีอะไรหุ้มห่อ อบรมจิตให้ สว่างอยู่.

- **จิตตะ** (ความคิด) คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยใจ ให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

ภิกษุย่อมเจริญ**อิทธิบาท**อันประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร ดังนี้ว่า **จิต**ของเรจักไม่ย่อหย่อนเกินไป ไม่ต้องประคองเกินไป ... ไม่มีอะไรหุ้มห่อ อบรมจิตให้สว่างอยู่.

- วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง) คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ วิถีปฏิบัติปรับปรุง เป็นต้น

ภิกษุยอมเจริญ*อิทธิบาท*อันประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ดังนี้ ว่า *วิมังสา*ของเราจักไม่ย่อหย่อนเกินไป ไม่ต้องประคองเกินไป ไม่หตุหุในภายใน ไม่ฟุ้งซ่านไป ภายนอก และเธอมีความสำคัญในเบื้องหลังและเบื้องหน้าอยู่ว่า เบื้องหน้าฉันใด เบื้องหลังก็ฉัน นั้น เบื้องหลังฉันใด เบื้องหน้าก็ฉันนั้น เบื้องล่างฉันใด เบื้องบนก็ฉันนั้น เบื้องบนฉันใด เบื้องล่างก็ฉันนั้น กลางวันฉันใด กลางคืนก็ฉันนั้น กลางคืนฉันใด กลางวันก็ฉันนั้น เธอมี ใจเปิดเผย ไม่มีอะไรหุ้มห่อ อบรมจิตให้สว่างอยู่

---

⁷ อิทธิบาท ๔. เข้าถึงเมื่อ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒ จาก https://th.wikipedia.org/wiki/อิทธิบาท_๔

๘ วิธีการดำเนินการวิจัย

๘.๑ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี และสร้างชุดกิจกรรมจากเอกสารทั้งปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย และทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ คัมภีร์ฎีกา เอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

๘.๒ ดำเนินการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรีตามแนววิถีพุทธและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามที่ได้ทบทวนเอกสารและคำแนะนำของอาจารย์ที่ควบคุมพร้อมผู้เชี่ยวชาญที่ได้เชิญมาเป็นที่ปรึกษา

๘.๓ นำชุดกิจกรรมที่ได้ออกแบบและเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี ที่มีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๒๐ คน

๘.๔ ประเมินผลการทดลองใช้เครื่องมือและชุดกิจกรรม “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน โรงเรียนดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี” ปรับปรุงเครื่องมือและชุดกิจกรรม

๘.๕ การนำเครื่องมือและชุดกิจกรรม “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน โรงเรียนดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี” ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี ที่มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์โดยผ่านการทำแบบสอบถามและสมัครใจเข้าร่วมงานวิจัยจำนวน ๒๐ คน

๘.๖ การดำเนินการศึกษาและทดลอง มีการประเมินก่อนและหลังการทดลอง (Pretest Posttest design) จำนวน ๒๐ ราย จากนั้นทำการประเมินก่อนการทดลอง (t๑) แล้วมีการจักรกระทำ (X) กับกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง ๑ เดือน เดือนละ ๔ ครั้ง ครั้งละ ๑๐ นาที รวมระยะเวลาในการทำกิจกรรมแล้ว ทำการประเมินหลังทดลอง (t2) ด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินอย่างเดียวกันกับการประเมินก่อนการทดลอง

๘.๗ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเอาผลการดำเนินการตามกระบวนการทุกขั้นตอนมาวิเคราะห์ ประมวลผลตีความ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

๘.๘ สรุปผลการวิจัยและนำเสนอ “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี”

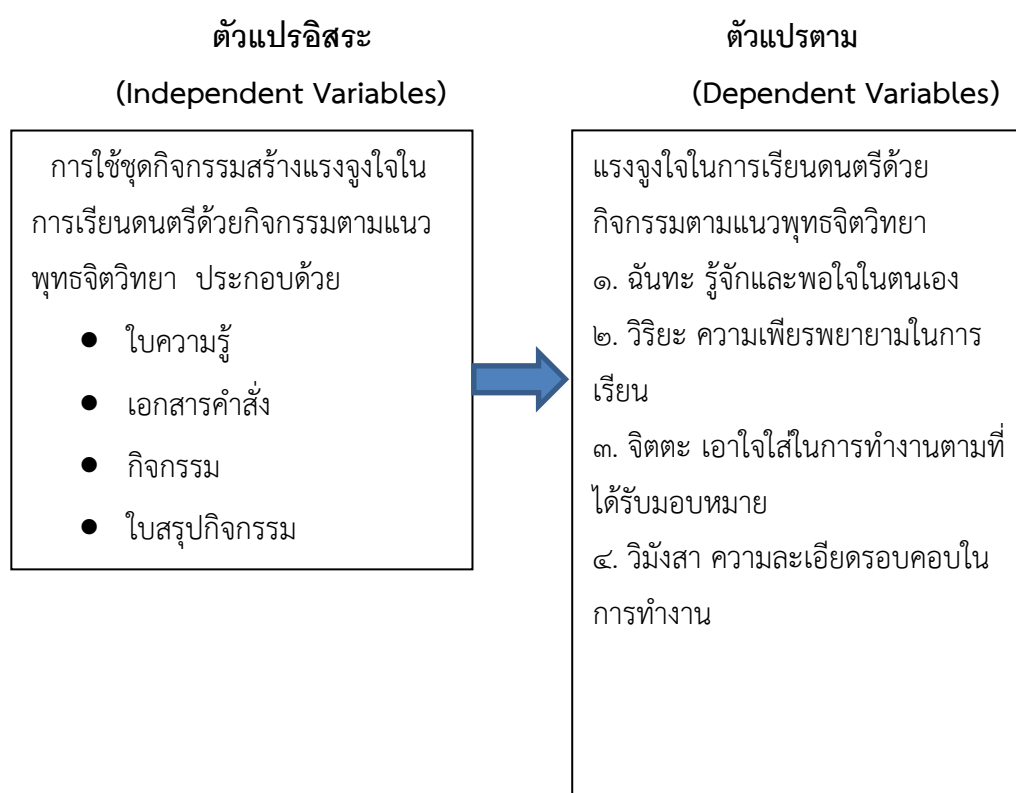
๙. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำ การศึกษาเรื่อง “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิค จังหวัดเพชรบุรี” โดยได้จัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ใ้บความรู้ เอกสารคำสั่ง กิจกรรม ใ้บสรุปกิจกรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิค จังหวัดเพชรบุรี” ประกอบด้วยหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

ซึ่งได้อธิบายเป็นกรอบแสดงความสัมพันธ์ของทั้ง ๒ ตัวแปร ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑๐ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๐.๑ ได้ทราบถึงกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

๑๐.๒ ได้ทราบถึงผลพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวทางอิทธิบาท ๔ ที่เสริมสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมตอนต้น

๑๐.๓ ได้ทราบถึงประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมตามแนวทางอิทธิบาท ๔ ที่เสริมสร้างแรงจูงใจต่อการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมตอนต้น

๑๐.๔ ได้ทราบถึงประสิทธิภาพของการเรียนดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจากชุดกิจกรรมตามแนวทางอิทธิบาท ๔ ที่เสริมสร้างแรงจูงใจ

บทที่ ๒

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากลด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา :กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี” ในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนและในรูปแบบต่างๆ ที่จะนำมาใช้ นักเรียนก่อนการเรียนหรือเริ่มการเรียนการสอน โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อประกอบการวิจัย โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

๒.๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงจูงใจ

- ๒.๑.๑ ความหมายของการจูงใจ
- ๒.๑.๒ ความสำคัญและประโยชน์ของการจูงใจ
- ๒.๑.๓ ประเภทของแรงจูงใจ
- ๒.๑.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ
- ๒.๑.๕ แนวคิดที่เกี่ยวกับการจูงใจ
- ๒.๑.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

๒.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล

- ๒.๒.๑ ความหมายและองค์ประกอบของดนตรีสากล
- ๒.๒.๒ ประเภทของดนตรีสากล
- ๒.๒.๓ ความสำคัญของดนตรีสากล
- ๒.๒.๔ แนวคิดของดนตรีสากล
- ๒.๒.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล
- ๒.๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล

๒.๓ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔

- ๒.๓.๑ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๓.๒ ลักษณะของหลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๓.๓ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๓.๔ ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๓.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔
- ๒.๓.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๒.๑ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแรงจูงใจ

๒.๑.๑ ความหมายของการจูงใจ

นักวิชาการได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า การจูงใจ ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ฮิลการ์ด (Hilgard, ๑๙๘๑ : ๓๑๔)^๖ ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ไปกระตุ้นบุคคลให้เกิดพลังและนำไปสู่การกระทำ

เฮอร์เซย์ และ แบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard, ๑๙๖๙ : ๑๐)^๗ ได้กล่าวว่า แรงจูงใจ คือ การทำให้บุคคลแต่ละคนหรือกลุ่มคนกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ผู้จูงใจปรารถนา

บราวน์ (Brown, ๑๙๘๐ : ๑๑๒ - ๑๑๓)^๘ กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงหรือพลังงานผลักดันกระตุ้น หรือเร้าความรู้สึกของบุคคลให้มีความสนใจ มีความเต็มใจในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นสิ่งที่ชี้ทิศทางของพฤติกรรม ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายตามที่บุคคลนั้น คาดหมายเอาไว้

โลเวลล์ (Lovell, ๑๙๘๐ : ๑๐๙)^๙ ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่าเป็นกระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ

สำหรับประเทศไทยได้มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

สุชา จันทร์เอม (๒๕๓๓ : ๑๐๑)^{๑๐} กล่าวว่า การจูงใจ หมายถึง ประการแรก สภาวะที่อินทรีย์ถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อบรรลุจุดหมายปลายทาง ประการที่สอง พฤติกรรมที่สนองความต้องการของมนุษย์และเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่จุดหมายปลายทาง ประการที่สามพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยแรงขับของแต่ละบุคคล มีแนวโน้มมุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่งและร่างกายอาจจะสมประสงค์ในด้านความปรารถนาจากแรงขับนั้น ๆ ได้ เมื่อร่างกายเกิดความต้องการก็จะเกิดแรงขับ ซึ่งจะทำให้เกิดความเครียดขึ้น มนุษย์และสัตว์จะต้องค้นหาหนทางบำบัดความต้องการนี้

^๖ ฮิลการ์ด (Hilgard, ๑๙๘๑ : ๓๑๔)

^๗ เฮอร์เซย์ และ แบลนชาร์ด (Hersey and Blanchard, ๑๙๖๙ : ๑๐)

^๘ บราวน์ (Brown, ๑๙๘๐ : ๑๑๒ - ๑๑๓)

^๙ โลเวลล์ (Lovell, ๑๙๘๐ : ๑๐๙)

^{๑๐} สุชา จันทร์เอม (๒๕๓๓ : ๑๐๑)

บุญมัน ธนาศุภวัฒน์ (๒๕๓๗ : ๑๒๒)^{๑๑} ได้ให้ความหมายการจูงใจว่า หมายถึง กระบวนการใดๆ ที่เป็นแรงผลักดันหรือกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การจูงใจมีลักษณะเป็นแรงกระตุ้นหรือผลักดันให้เกิดพฤติกรรมและเป็นตัวกำหนดทิศทางของ พฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ

พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๓๘ : ๒๑๕)^{๑๒} กล่าวถึง การจูงใจว่าเป็นการนำปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การทำให้ตื่นตัว (Arousal) ความคาดหวัง (Expectancy) การใช้เครื่องล่อ (Incentives) และการลงโทษ (Punishment) มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ

เทพนม เมืองแมนและคณะ (๒๕๔๐ : ๒๑)^{๑๓} ได้ให้ความหมายการจูงใจไว้ว่า การ จูงใจประกอบด้วย ความปรารถนา (Desires) ความต้องการ (Wants) ความมุ่งหวัง (Wishes) เป้าประสงค์(Aims) เป้าหมาย (Goals) ความต้องการ (Need) แรงขับ (Motives or drives) และสิ่ง ตอบแทน(Incentives)

ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว (๒๕๔๒ : ๙๙)^{๑๔} กล่าวถึงการจูงใจ หมายถึง ความพยายามที่ จะชักจูงให้ผู้อื่นแสดงออกหรือปฏิบัติตาม สิ่งจูงใจอาจมีได้ทั้งจากภายในและภายนอกตัวบุคคลนั้น ๆ เอง แต่มูลเหตุของแรงจูงใจอันสำคัญของบุคคลคือ ความต้องการ

จุมพล หนีมพานิช (๒๕๔๔ : ๔๒)^{๑๕} ได้ให้ความหมายการจูงใจไว้ว่า ความเต็มใจ ของบุคคลที่จะใช้พลังเพื่อให้ประสบผลความสำเร็จในเป้าหมาย รางวัล หรือผลตอบแทน ซึ่งเป็นสิ่ง สำคัญสำหรับพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล

สมยศ นาวิการ (๒๕๔๕ : ๔๐)^{๑๖} กล่าวว่า การจูงใจ คือ การกระทำเพื่อกระตุ้นให้ บุคคลมีทำที่ที่ต้องการบรรลุเป้าหมาย มนุษย์ทุกคนมีทำที่ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน แต่มักจะถูกระงับด้วย อุปสรรคหลายอย่าง ทั้งผู้บริหารและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาควรจะใช้มาตรการทางพฤติกรรมเพื่อการจูง ใจบุคคล

^{๑๑} บุญมัน ธนาศุภวัฒน์ (๒๕๓๗ : ๑๒๒)

^{๑๒} พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๓๘ : ๒๑๕)

^{๑๓} เทพนม เมืองแมนและคณะ (๒๕๔๐ : ๒๑)

^{๑๔} ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว (๒๕๔๒ : ๙๙)

^{๑๕} จุมพล หนีมพานิช (๒๕๔๔ : ๔๒)

^{๑๖} สมยศ นาวิการ (๒๕๔๕ : ๔๐)

พรชัย ลิขิตธรรมโรจน^{๑๗} (๒๕๔๕ : ๗๔) ได้ให้ความหมายว่า การจูงใจเป็นความพยายามในการทำงานอย่างเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (๒๕๕๐ : ๑๖๖)^{๑๘} ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจูงใจว่า เป็นอิทธิพลภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับระดับการกำหนดทิศทางและการใช้ความพยายามในการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางตามที่ตนต้องการ การจูงใจจึงเป็นการที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีพลัง มีคุณค่า มีทิศทางชัดเจน แสดงถึง ความตั้งใจ พยายาม หรือพลังภายในตนเอง รวมทั้งการเพิ่มพูนความสามารถที่จะทุ่มเทในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการและสร้างความพึงพอใจสูงสุด

วิกรณ์ รักษ์ปวงชน (๒๕๕๑ : ๒๑๑)^{๑๙} ได้ให้ความหมายการจูงใจว่ากระบวนการโน้มน้าวจิตใจของบุคคลอื่นโดยการสร้างแรงจูงใจให้คล้อยตาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตจำนงของผู้จูงใจ

วิภาส ทองสุทธิ (๒๕๕๒ : ๑๘๗)^{๒๐} กล่าวว่า การจูงใจ หมายถึง แรงผลักดันจากความต้องการและความคาดหวังต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อให้แสดงออกตามที่ต้องการ อาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารจะใช้การจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำในสิ่งต่าง ๆ ด้วยความพึงพอใจในทางกลับกัน ผู้ใต้บังคับบัญชา ก็อาจใช้วิธีการเดียวกันกับผู้บริหาร

ความหมายของแรงจูงใจ และการจูงใจ (Definition of motive and motivation) แรงจูงใจ (motive) เป็นคำที่ได้ความหมายมาจากคำภาษาละตินที่ว่า movere ซึ่งหมายถึง "เคลื่อนไหว (move)" ดังนั้น คำว่าแรงจูงใจจึงมีการให้ความหมายไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

- แรงจูงใจ หมายถึง "บางสิ่งบางอย่างที่อยู่ภายในตัวของบุคคลที่มีผลทำให้บุคคลต้องกระทำ หรือเคลื่อนไหว หรือมี พฤติกรรม ในลักษณะที่มีเป้าหมาย" (Walters.1978 :218) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แรงจูงใจเป็นเหตุผล ของการกระทำ นั้นเอง

^{๑๗} พรชัย ลิขิตธรรมโรจน 6 (๒๕๔๕ : ๗๔)

^{๑๘} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (๒๕๕๐ : ๑๖๖)

^{๑๙} วิกรณ์ รักษ์ปวงชน (๒๕๕๑ : ๒๑๑)

^{๒๐} วิภาส ทองสุทธิ (๒๕๕๒ : ๑๘๗)

- แรงจูงใจ หมายถึง "สภาวะที่อยู่ภายในตัวที่เป็นพลัง ทำให้ร่างกายมีการเคลื่อนไหว ไปในทิศทางที่มีเป้าหมาย ที่ได้เลือกไว้แล้ว ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่มีอยู่ในภาวะ 'สิ่งแวดล้อม' (Loundon and Bitta. ๑๙๘๘ : ๓๖๘)^{๒๑} จากความหมายนี้จะเห็นได้ว่า แรงจูงใจจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญ๒ประการ คือ

(๑) เป็นกลไกที่ไปกระตุ้นพลังของร่างกายให้เกิดการกระทำ และ

(๒) เป็นแรงบังคับให้กับพลังของร่างกายที่จะกระทำอย่างมีทิศทาง

ส่วนการจูงใจ (motivation) เป็นเงื่อนไขของการได้รับการกระตุ้นโดยมีการให้ความหมายไว้ ดังนี้

- การจูงใจ หมายถึง "แรงขับเคลื่อนที่อยู่ภายในของบุคคลที่กระตุ้นให้บุคคลมีการกระทำ" (Schiffman and Kanuk. ๑๙๙๑ : ๖๙)^{๒๒}

- การจูงใจ เป็นภาวะภายใน ของบุคคล ที่ถูกกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง (แอนนิต้า อี วูลฟอล์ค Anita E. Woolfolk 1995)^{๒๓}

- การจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรม การกระทำหรือกิจกรรมของบุคคล โดยบุคคลลงใจ กระทำพฤติกรรม นั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ ต้องการ (ไมเคิล ดอมจาน Domjan 1996)^{๒๔} จากคำอธิบายและความหมายดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า การจูงใจ เป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจ ให้กระทำหรือดิ้นรนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง ซึ่งจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมที่เกิดจาก การจูงใจ เป็น พฤติกรรม ที่มีใช้เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา แต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีความเข้มข้น มีทิศทางจริงจัง มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการไปสู่จุดใด และ พฤติกรรมที่เกิดขึ้น เป็นผลสืบเนื่องมาจาก แรงผลักดัน หรือ แรงกระตุ้น ที่เรียกว่า แรงจูงใจ ด้วย

จากความหมายต่างๆ ที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การจูงใจ คือ กระบวนการหรือวิธีการที่มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่กระตุ้นจากความต้องการของร่างกายและจิตใจเพื่อต้องการตอบสนองความต้องการของตนเองนั่นคือความสัมพันธ์ระหว่าง ความต้องการ แรงขับ และรางวัล เป็นสิ่งล่อใจ รวมทั้งเป็นแรงกระตุ้นที่จะทำให้บุคคลรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ แต่ละบุคคลจะเลือกแสดงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป พฤติกรรมที่จะแสดงมีผลมาจากลักษณะบุคคล บรรยากาศและสภาพแวดล้อมขององค์กร หรือสิ่งเร้า มีพลังในการกระตุ้นให้บุคคลริเริ่ม มีความมานะพยายามรักษาพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งให้คงอยู่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

^{๒๑} (Loundon and Bitta. ๑๙๘๘ : ๓๖๘)

^{๒๒} (Schiffman and Kanuk. ๑๙๙๑ : ๖๙)

^{๒๓} (แอนนิต้า อี วูลฟอล์ค Anita E. Woolfolk 1995)

^{๒๔} (ไมเคิล ดอมจาน Domjan 1996)

๒.๑.๒ ความสำคัญและประโยชน์ของการจงใจ

อุษณีย์ จิตตะปาโล และนุตประวีณ์ เลิศกาญจนวัต (๒๕๔๐ : ๑๖๐) ^{๒๕}ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจงใจว่า สามารถแยกเป็นประเด็นสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑) ความสำคัญต่อองค์กร เป็นการจงใจซึ่งมีประโยชน์ต่อองค์กรโดยเฉพาะการบริหารงานบุคคลคือ

๑.๑ ช่วยให้องค์กรได้คนดีมีความสามารถมาร่วมทำงานด้วยและรักษาคนดีเหล่านี้ให้คงอยู่ในองค์กรนานๆ

๑.๒ ทำให้้องค์กรมั่นใจว่าบุคลากรขององค์กรจะทำงานตามที่ถูกจ้างไว้อย่างเต็มความสามารถ

๑.๓ ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมในทางริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ขององค์กรวิธีการจงใจย่อมมีประโยชน์ต้องการส่งเสริมการทำงาน ในลักษณะที่ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกๆใหม่ๆได้เป็นอย่างดี

๒. ความสำคัญต่อผู้บริหารที่สำคัญๆ ได้แก่

๒.๑ ช่วยให้การมอบหมายอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งในการมอบหน้าที่ จะพบว่าอุปสรรคหลายประการอันเกิดจากทัศนคติของผู้ใต้บังคับบัญชาในการไม่ยินยอมรับมอบอำนาจหน้าที่ วิธีการจงใจจึงช่วยให้ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชามีความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่

๒.๒ ช่วยขจัดปัญหาข้อขัดแย้งในการบริหารงาน เพราะการจงใจจะช่วยให้อำนาจหน้าที่ของผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา

๒.๓ เอื้ออำนวยต่อการสั่งการ การจงใจช่วยให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดี ซึ่งเอื้ออำนวยในการสั่งการให้มีประสิทธิผลและสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในการสั่งการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ลงได้

๓. ความสำคัญต่อบุคลากร นอกจากการจงใจมีความสำคัญต่อองค์กร และต่อผู้บริหารแล้วยังมีความสำคัญต่อบุคลากร ได้แก่

๓.๑ ช่วยให้บุคลากรสามารถสนองวัตถุประสงค์ขององค์กรและสนองความต้องการของตนเองได้พร้อมๆ กัน ทำให้สามารถปรับตนเองให้เข้ากับองค์กรได้สะดวกขึ้น

๓.๒ ได้รับความยุติธรรมจากฝ่ายบริหารองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของค่าตอบแทน

^{๒๕} อุษณีย์ จิตตะปาโล และนุตประวีณ์ เลิศกาญจนวัต (๒๕๔๐ : ๑๖๐)

๓.๓ มีขวัญในการทำงาน โดยได้รับความสนใจจากฝ่ายบริหารในฐานะเป็นสิ่งมีชีวิต ไม่ใช่วัตถุทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายหน่วยงาน หรืออยากหลีกเลี่ยงงาน

ทองใบ สูดขารี (๒๕๔๓ : ๑๙๕)^{๒๖} ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจงใจว่า เนื่องจากมนุษย์มีพฤติกรรมที่ซับซ้อน ยากที่จะเข้าใจ การค้นหาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดแรงจูงใจในการทำงานเป็นสิ่งที่ยาก เพราะเป็นปัจจัยที่มองไม่เห็นทำให้เกิดความภาคภูมิใจในหน้าที่การงาน เกิดความร่วมมือในการทำงาน รู้จักหน้าที่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างสรรค์งานและสนใจที่จะทำงาน

Novabizz (ไม่ระบุข้อมูล) กล่าวว่า การจงใจมีอิทธิพลต่อผลผลิต ผลิตผลของงาน จะมีคุณภาพดี มีปริมาณมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ การจงใจในการทำงาน ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานจึงจำเป็นต้องเข้าใจว่าอะไร คือแรงจูงใจที่จะทำให้พนักงานทำงานอย่างเต็มที่ และไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายในการจงใจพนักงาน เพราะ พนักงานตอบสนองต่องานและวิธีทำงานขององค์กรแตกต่างกัน การจงใจพนักงานจึงมีความสำคัญ สามารถสรุปความสำคัญของการจงใจในการทำงานได้ดังนี้

๑) พลัง (Energy) เป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำ หรือ พฤติกรรมของมนุษย์ ในการทำงานใดๆ ถ้าบุคคลมี แรงจูงใจ ในการทำงานสูง ย่อมทำให้ขยันขันแข็ง กระตือรือร้น กระทำให้สำเร็จ ซึ่งตรงกันข้ามกับ บุคคลที่ทำงานประเภท “เช้าขาม เย็นขาม” ที่ทำงานเพียงเพื่อให้ผ่านไปวันๆ

๒) ความพยายาม (Persistence) ทำให้บุคคลมีความมานะ อดทน บากบั่น คิดหาวิธีการนำความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์ของตน มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่องานให้มากที่สุด ไม่ท้อถอยหรือละความพยายามง่ายๆ แม้งาน จะมีอุปสรรคขัดขวาง และเมื่องานได้รับผลสำเร็จ ด้วยดีก็มักคิดหา วิธีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

๓) การเปลี่ยนแปลง (variability) รูปแบบการทำงานหรือวิธีทำงานในบางครั้ง ก่อให้เกิดการค้นพบช่องทาง ดำเนินงาน ที่ดีกว่า หรือประสบ ผลสำเร็จมากกว่า นักจิตวิทยาบางคน เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลง เป็นเครื่องหมายของ ความเจริญก้าวหน้า ของบุคคล แสดงให้เห็นว่า บุคคล กำลังแสวงหาการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิต บุคคลที่มี แรงจูงใจ ในการทำงานสูง เมื่อคืนวัน เพื่อจะบรรลุ วัตถุประสงค์ใดๆ หากไม่สำเร็จบุคคล ก็มักพยายามค้นหา สิ่งผิดพลาด และพยายามแก้ไข ให้ดีขึ้นในทุก วิธีทาง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การทำงานจน ในที่สุดทำให้ค้นพบแนวทาง ที่เหมาะสมซึ่ง อาจจะไป ต่างไป จากแนวเดิม

^{๒๖} ทองใบ สูดขารี (๒๕๔๓ : ๑๙๕)

๔) บุคคลที่มีแรงจูงใจในการทำงาน จะเป็นบุคคลที่มุ่งมั่นทำงานให้เกิดความเจริญก้าวหน้า และการมุ่งมั่นทำงานที่ตนรับผิดชอบ ให้เจริญก้าวหน้า จัดว่าบุคคลผู้นั้นมีจรรยาบรรณในการทำงาน (work ethics) ผู้มีจรรยาบรรณในการทำงาน จะเป็นบุคคล ที่มีความรับผิดชอบ มั่นคงในหน้าที่ มีวินัยในการทำงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ ผู้มีลักษณะ ดังกล่าวนี้นี้ มักไม่มีเวลาเหลือพอที่จะคิดและทำในสิ่งที่ไม่ดี

ประโยชน์การจูงใจ

สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างถึงใน อุดร หานามชัย, ๒๕๔๖ : ๑๓)^{๒๗} กล่าวถึงประโยชน์ของการจูงใจในการบริหารงานว่า

- ๑) เสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์การและหมู่คณะเป็นการสร้างพลังร่วมกันของกลุ่ม
  - ๒) ส่งเสริมและเสริมสร้างสามัคคีธรรมในหมู่คณะเป็นการสร้างพลังด้วยความสามัคคี
  - ๓) สร้างขวัญและทำที่ที่ดีในการปฏิบัติงานแก่คนงานและพนักงานเจ้าหน้าที่ในองค์การ
  - ๔) ช่วยเสริมสร้างให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การ
  - ๕) ช่วยให้การควบคุมงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น อยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัยและศีลธรรมอันดี ลดอุบัติเหตุและอันตรายในการปฏิบัติงาน
  - ๖) เกื้อหนุนและจูงใจให้สมาชิกขององค์การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมต่างๆในองค์การ เป็นการสร้างความก้าวหน้าให้แก่พนักงานและองค์การ
  - ๗) ทำให้เกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในองค์การที่ปฏิบัติงานอยู่ทำให้เกิดความสุซซึ่ทั้งกายและใจในการทำงาน
  - ๘) การจูงใจก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (๒๕๕๐ : ๑๖๗)^{๒๘} ได้กล่าวถึงประโยชน์ การจูงใจว่ามีหลายประการ คือ
- ๑) บุคคลมีความภาคภูมิใจในหน้าที่การงานที่ทำอยู่
  - ๒) บุคคลให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มที่
  - ๓) บุคคลรู้จักหน้าที่ของตนและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
  - ๔) บุคคลมีความสนใจในการสร้างสรรค์และรับผิดชอบในงานของตนเองเต็มที่
  - ๕) บุคคลมีความสนใจและพึงพอใจที่จะทำงานนั้น

^{๒๗} อุดร หานามชัย, ๒๕๔๖ : ๑๓

^{๒๘} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (๒๕๕๐ : ๑๖๗)

สรุป จะเห็นได้ว่า การจูงใจมีความสำคัญและประโยชน์กับผู้บริหารในการปฏิบัติงาน เพราะนอกจากจะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมผู้ใต้บังคับบัญชาว่าควรมีสิ่งจูงใจ หรือเครื่องล่อใจที่ช่วยให้ทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ สร้างความก้าวหน้าให้กับองค์กร มีการทุ่มเททำให้อย่างเต็มความสามารถทำให้ผู้ร่วมงานเห็นความสำคัญของตน ผู้บริหารและ องค์กร ส่งผลให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา ช่วยขจัดปัญหา ทำงานอย่างเต็มความสามารถ

๒.๑.๓ ประเภทของแรงจูงใจ

ฮิลการ์ด (Hilgard, ๑๙๘๑ : ๓๒๑-๓๒๒)^{๒๙} แบ่งแรงจูงใจออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) แรงจูงใจเพื่อการอยู่รอด (The Survival Motive) หมายถึง ความต้องการทางกาย(Physiological needs) ซึ่งเป็นสิ่งที่จะขาดเสียมิได้ เช่น ความต้องการน้ำ ความต้องการอาหาร ความต้องการอุณหภูมิพอเหมาะ ความต้องการในการขับถ่ายของเสีย ความต้องการพักผ่อน และ ความต้องการทำกิจกรรม

๒) แรงจูงใจทางสังคม (The Social Motive) หมายถึง แรงจูงใจอันเกิดจากความ ต้องการ(Social Needs) ของมนุษย์ในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ได้แก่ ความต้องการความรัก (Need for Affection) ความต้องการตำแหน่งในสังคม (Need for Social Status) ความ ต้องการทางเพศ (Sex Need) ความต้องการเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ (Motives) ให้คนเรา กระทบพฤติกรรมทางสังคม (Social Behavior)

๓) แรงจูงใจในทางอวดตน (Ego-integrative Motives) หมายถึง แรงจูงใจอันเกิด จากความต้องการความสำเร็จ (Need for success) ความต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ ความ ต้องการในการสร้างและประดิษฐ์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกนับถือตนเอง (Self-respect) ซึ่งจะเป็นทาง ให้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงจากการมีปมด้อย (Inferiority Complex) และความรู้สึกว่าตนไม่มีค่า (Selfdepreciation) หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าตนจะได้มีความรู้สึกกว่าตนมีความสามารถ (Sense of Attainment) ส่วนแรงจูงใจที่เกิดจากความ ต้องการปรัชญาชีวิตที่น่าพอใจ (Satisfying Philosophies of Life) นั้น ก็เพื่อบุคคลจะได้เป็นที่น่ายกย่องของคนอื่นในสังคมด้วย

วูดเวอร์ธ (Woodward อ้างถึงใน นวม สงวนทรัพย์ , ๒๕๑๕ : ๘๖)^{๓๐} ได้แบ่ง แรงจูงใจออกเป็น ๓ ประเภท

^{๒๙} ฮิลการ์ด (Hilgard, ๑๙๘๑ : ๓๒๑-๓๒๒)

^{๓๐} วูดเวอร์ธ (Woodward อ้างถึงใน นวม สงวนทรัพย์ , ๒๕๑๕ : ๘๖)

๑) ความต้องการทางอินทรีย์ (Organic Needs) ได้แก่ แรงจูงใจอันเกิดจากสภาพทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ฯลฯ

๒) แรงจูงใจภาวะฉุกเฉิน (Emergency Motivation) เป็นแรงจูงใจอันเกิดขึ้นเมื่อเค้าเงื่อนสิ่งแวดล้อมต้องการพลังและปฏิกิริยาอันฉับพลันรวดเร็ว เช่น การหลบหนีอันตราย

๓) แรงจูงใจวัตถุวิสัย (Objective Motivation) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

สุนา สิทธิเลิศประสิทธิ์ และ อวยชัย ขบา (๒๕๓๖ : ๕๓๖)^{๑๑} วิธีการจูงใจที่มักนำไปใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจของบุคลากรในองค์การจำแนกได้หลายลักษณะ คือ

๑) การจูงใจในรูปของเงิน ปัจจัยที่ใช้กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานเป็นปัจจัยในรูปตัวเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก เช่น เงินเดือน โบนัส ผลประโยชน์ เกื้อกูลต่างๆ

๒) การจูงใจในรูปของการรู้สึกพอใจ เป็นการจูงใจที่ไม่เกี่ยวข้องกับเงินแต่อย่างใด แต่เป็นการจูงใจที่เกิดจากความพึงพอใจในงาน และภาคภูมิใจในงานที่ทำอยู่จึงนับเป็นปัจจัยภายใน เช่น Job Enrichment ที่เป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับงาน โดยเพิ่มความรับผิดชอบ ความท้าทายในงาน เพื่อผู้ปฏิบัติต้องใช้ความพยายามมากขึ้นจึงจะประสบความสำเร็จและก้าวหน้าในชีวิต

๓) การจูงใจที่เกิดจากการใช้ปรัชญาการบริหารต่างๆ ในอันที่จะควบคุมพฤติกรรมการบริหารทั้งที่เป็นการควบคุมแบบบังคับ เช่น แนววิทยาศาสตร์ แนวมนุษยสัมพันธ์ หรือแนวการมีส่วนร่วม

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (๒๕๔๑ : ๑๓๖)^{๑๒} ได้กล่าวถึงวิธีการจูงใจ ไว้ดังนี้

๑) การจูงใจโดยใช้วิธีการเด็ดขาด (Absolute motivation) มุ่งบังคับบุคคลถือว่าบุคคลคือผู้ขายแรงงานเป็นเสมือนวัตถุ ต้องใช้ให้คุ้มจึงต้องควบคุมเข้มงวดและลงโทษเป็นเครื่องจูงใจที่สำคัญตามวิธีการ

๒) การดำเนินการอย่างละมุนละม่อม (Flexible motivation) เป็นการจูงใจที่ใช้ศิลปะเทคนิคโดยการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์การกับการปฏิบัติงาน มีการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น การจัดสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลต่างๆให้เป็นขวัญกำลังใจ อันจะเกิดผลดีในการปฏิบัติงาน

๓) การดำเนินการแบบต่อรอง (Negotiation motivation) เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันโดยองค์การอาจกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ถ้าสามารถปฏิบัติงานได้ก็จะลดการควบคุมลง

^{๑๑} สุนา สิทธิเลิศประสิทธิ์ และ อวยชัย ขบา (๒๕๓๖ : ๕๓๖)

^{๑๒} ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (๒๕๔๑ : ๑๓๖)

๔) การดำเนินการโดยการแข่งขัน (Competitive motivation) เป็นการจูงใจโดยการวัดผลได้และแจ้งวิธีการวัดผล และรางวัลที่จะมอบให้เมื่อปฏิบัติงานได้ผลดี เช่น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

๕) การดำเนินการแบบให้จูงใจตนเอง (Self-motivation) มุ่งสร้างความพึงพอใจต่อพนักงานเองโดยการจูงใจให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (๒๕๔๕ : ๖๓-๖๔)^{๓๓} ได้จำแนกการจูงใจเป็น ๒ ประเภท

๑) การจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีความต้องการ และอยากแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาด้วยเหตุผลและความชอบส่วนตัว (As a state in which an individual want to do or lean something for its own sake) บุคคลที่มีแรงจูงใจภายในจะถูกกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม หรือการกระทำต่าง ๆ ด้วยแรงจูงใจ และยินดีในงานของตน จุดหมาย คือ อยากทำกิจกรรมนั้น ๆ เองไม่มีใครบังคับหรือมีของล่อ หรือเรียกว่า แรงจูงใจภายในแรงขับ (Drive) ซึ่งเกิดจากจิตใจ มีเจตคติที่ดี

๒) การจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) หมายถึง สภาพของบุคคลที่ได้แรงจูงใจกระตุ้นแรงจูงใจภายนอก ทำให้เห็นจุดหมายและทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลทั่วไป เช่น การไปขึ้นรถตรงเวลาเพราะครูสั่ง แรงจูงใจภายนอกอาจเป็นของล่อใจจนทำงานสำเร็จ เช่น การเลื่อนขั้น การให้เกียรติ การแสดงความรัก เป็นต้น

วิกิรณ รักษ์ปวงชน (๒๕๕๑ : ๒๒๓)^{๓๔} ได้แบ่งการจูงใจทางการบริหาร เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) การจูงใจเชิงบวก (Positive motivation) ได้แก่ การให้ผลตอบแทน หรือการให้รางวัล การให้เกียรติ การแสดงความยินดี โดยทั่วไปเทคนิคทางบวกมีเทคนิค ดังนี้

เทคนิคการชมเชย

- ๑.๑ ระบุพฤติกรรมที่กระทำในลักษณะเฉพาะเจาะจงอย่างชัดเจน
- ๑.๒ ชมเชยในสิ่งที่เขาภาคภูมิใจและให้กำลังใจในส่วนที่เขายังอ่อนด้วย
- ๑.๓ ชมเชยทันทีในเหตุการณ์
- ๑.๔ ชมเชยด้วยความจริงใจ
- ๑.๕ ขอให้รักษาคุณงามความดีนั้นไว้อย่างสม่ำเสมอ
- ๑.๖ แสดงความคาดหวังว่าเขาจะทำในสิ่งที่ยอดเยียมต่อไป

^{๓๓} สงวน สุทธิเลิศอรุณ (๒๕๔๕ : ๖๓-๖๔)

^{๓๔} วิกิรณ รักษ์ปวงชน (๒๕๕๑ : ๒๒๓)

ข้อควรระวังในการชมเชย

- ๑.๑ อย่าชมเชยพร่ำเพรื่อ
- ๑.๒ อย่าแก้งชมเชย
- ๑.๓ อย่าชมเพื่อหลอกใจ
- ๑.๔ อย่าชมเพื่อหาโอกาสตำหนิ
- ๑.๕ อย่าชมเพื่อกระทบคนอื่น
- ๑.๖ อย่าชมแล้วให้สัญญาณมๆ แล้งๆ

๒) การจูงใจเชิงลบ (Negative motivation) ได้แก่ การลงโทษ หรือการตำหนิ เตียน โดยทั่วไปแล้วเทคนิคการจูงใจในเชิงลบไม่ควรใช้เป็นหลัก แต่ควรใช้ในลักษณะการปราม เท่านั้น เพราะไม่สอดคล้องกับจิตวิทยาของมนุษย์ แต่ในการบริหาร ทั้งการให้รางวัลและการลงโทษ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เมื่อใด

เทคนิคการตำหนิ

- ๒.๑ อย่าอารมณ์บทก่อนตำหนิ
- ๒.๒ ระบุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
- ๒.๓ กล่าวถึงผลเสียของพฤติกรรมนั้น
- ๒.๔ ถามถึงเหตุผลว่าทำไมถึงทำเช่นนั้น
- ๒.๕ แนะนำแก้ไข
- ๒.๖ ชี้ประโยชน์และโทษ

สรุปได้ว่า วิธีการจูงใจสามารถแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ การจูงใจภายในและการจูงใจภายนอก การจูงใจเป็นการใช้ศิลปะทางหนึ่งที่ต้องเลือกใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบุคคลที่แตกต่างกันทางกายและอารมณ์ในหน่วยงาน ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับงานเป็นกรณีไปและต้องคำนึงถึงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นด้วยกระบวนการ/วงจร การจูงใจ

นักจิตวิทยา ได้แบ่งรูปแบบของแรงจูงใจทางสังคม เอาไว้หลายรูปแบบ ดังต่อไปนี้

- ๑) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive)
- ๒) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliative Motive)
- ๓) แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive)
- ๔) แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive)
- ๕) แรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motive)

พวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง พวกนี้จะทะเยอทะยานสูง มุ่งหาความสำเร็จ และกลัวความล้มเหลว จะไม่ทำงานเพราะหวังรางวัล แต่ทำเพื่อจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่วนพวกที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธสูง พวกนี้จะโอ้อ้อมอารี ต้องการการยอมรับจากกลุ่ม มีความเกรงใจสูง หลีกเลี่ยงการโต้แย้ง คล้อยตามผู้อื่น และตั้งเป้าหมายต่ำ

๒.๑.๔ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๓๘ : ๔๘)^{๓๕} ได้เสนอว่า ปัจจัยจูงใจช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ มี ๖ ประการ คือ

- ๑) ลักษณะงาน คือ เนื้อหาสาระของงานที่ทำทลายความสามารถ เป็นงานประโยชน์มีความสำคัญ ซึ่งลักษณะงานนี้เป็นแรงบันดาลใจให้พอใจที่จะเสี่ยงทำงานนี้ให้ได้
- ๒) ความสำเร็จของงาน คือ ความมุ่งหวังที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ
- ๓) ความก้าวหน้า คือ มีโอกาสที่ทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในการงานของตน
- ๔) ความรับผิดชอบ คือ มีความรับผิดชอบต่องานนั้นอย่างแท้จริง การมีความรับผิดชอบยอมบันดาลใจให้เขาทำงานอย่างทุ่มเทให้ประสบผลสำเร็จ
- ๕) โอกาสเจริญเติบโต คือ ความเป็นตัวของตัวเองที่จะทำงานโดยมีอิสระในการคิดที่จะทำงานนั้น หรือได้รับความไว้วางใจให้ทำงานนั้นโดยอิสระ
- ๖) ความเป็นที่ยกย่องยอมรับ คือ ได้รับการยกย่องยอมรับผลงานที่ทำจากบุคคลอื่นๆ

ทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งเป็นแนวคิดของบรรดาผู้รู้ในวงการจิตวิทยา มีมากมายหลายทฤษฎี เอาพอสังเขปก็แล้วกันนะคะ ในฐานะที่ไม่ได้เรียนจิตวิทยาโดยตรง

๑) **ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory)** บุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานต่ำสุด ไปยังระดับสูงสุด ดังนี้

- ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)
- ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)
- ความต้องการทางสังคม ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น (Social Needs)
- ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem Needs)

^{๓๕} พะยอม วงศ์สารศรี (๒๕๓๘ : ๔๘)

- ความต้องการความสมหวังของชีวิตได้รับความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ (Self-Actualization Needs)

๒) ทฤษฎี ERG ของ Clayton P. Alderfer

พัฒนาต่อจากทฤษฎีของมาสโลว์ แต่ไม่จำเป็นต้องตอบสนองตามลำดับขั้น ซ้ำลงไปซ้ำมามากก็ได้ หรือเกิดขึ้นพร้อมกันเลยก็ได้

- ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต ความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัย (Existence Needs : E)
- ความต้องการทางด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness Needs : R)
- ความต้องการด้านความเจริญเติบโตก้าวหน้า ได้รับการยกย่อง (Growth Needs :G)

๓) ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอริชเบอร์ก (Herzberg's Two Factor Theory)

เป็นทฤษฎีแรงจูงใจทางสังคม ในการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ ที่สัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบในงานของแต่ละบุคคล

- ปัจจัยจูงใจ (Motivators) : เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงเพื่อจูงใจให้คนชอบและรักงานปฏิบัติ สามารถสนองตอบความต้องการภายในบุคคลได้ เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับความยอมรับ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า
- ปัจจัยค้ำจุน หรือ ปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene Factors) : เป็นปัจจัยที่จะค้ำจุนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา เป็นปัจจัยที่มาจากภายนอก เช่น เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน นโยบายการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความมั่นคงในงาน

๔) ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลล์แลนด์ (McClelland's Motivation Theory) แบ่งแรงจูงใจตามความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลเป็น ๓ แบบ

- ความต้องการอำนาจ (Power Need)
- ความต้องการความผูกพัน (Affiliation Need)
- ความต้องการความสำเร็จ (Achievement Need)

๕) ทฤษฎีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียม (Equity Theory) ของ J Stacey Adams เป็นทฤษฎีสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในองค์กร แนวคิดหลักของทฤษฎีนี้คือ พนักงานจะเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวเองกับคนอื่น เพื่อหาความเท่าเทียมกัน หรือความยุติธรรมเสมอ ... ถ้าไม่ได้ จะเกิดปฏิกิริยาต่อต้าน และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน หรืออาจลาออก

๖) Vroom's Expectancy Theory (ทฤษฎีความคาดหวังของ Victor Vroom)

คนทุกคนมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน การจูงใจขึ้นอยู่กับ ๑) บุคคลต้องการสิ่งนั้นมากเพียงใด ๒) เขาคิดว่าน่าจะได้สิ่งนั้นมากเพียงใด วิธีการจูงใจ จะต้องมีความเข้าใจในเป้าหมายของแต่ละบุคคล ตามองค์ประกอบ ดังนี้

- ความคาดหวัง (Expectancy) ว่าจะสามารถทำงานนั้นได้สำเร็จหรือไม่ เป็นตัวกำหนดความพยายาม
- กลไก (Instrumentality) ความเชื่อมั่นว่าผลของการทำงาน อาจจะเป็นทางนำไปสู่รางวัลบางอย่างที่ต้องการได้ ๓) คุณค่าของรางวัล (Valance) ซึ่งไม่มีกฎตายตัว เนื่องจากพนักงานทุกคนไม่ได้มีความต้องการแบบเดียวกัน

๗) Reinforcement Theory (ทฤษฎีการเสริมแรง ของ Skinner)

ผลรวมของพฤติกรรมที่ผ่านมาในอดีต เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมในอนาคต บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ขึ้นอยู่กับว่า เขาได้รับผลเช่นไรในอดีต

๘) ทฤษฎี X Y ของ Douglas McGregor

- มนุษย์ X คือ คนที่มีลักษณะเกียจคร้าน หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ จำเป็นต้องบังคับให้ทำงาน ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด
- มนุษย์ Y คือ คนที่มีลักษณะขยัน มีความรับผิดชอบ มีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมจะทำงานให้ความร่วมมือ หากได้รับการจูงใจอย่างเหมาะสม

๙) Hawthorne Effect ของ Elton Mayo (จากการทดลองนี้ ไม่น่าเชื่อเลยว่า) ผลผลิตที่ได้จากคนงาน มีผลมาจากปัจจัยด้านสังคมจิตวิทยา เช่น ความภูมิใจที่ได้การได้รับการไว้วางใจ มากกว่าการปรับสภาพแวดล้อมในที่ทำงานให้ดีขึ้นเสียอีก

๒.๑.๕ แนวคิดที่เกี่ยวกับการจูงใจ

เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีการจูงใจได้ดียิ่งขึ้น ควรทราบถึงแนวความคิดของนักจิตวิทยา กลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับการจูงใจ ดังต่อไปนี้

๑) นักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยากลุ่มนี้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจูงใจว่า เครื่องล่อหรือสิ่งล่อใจ (Incentive) โดยเฉพาะรางวัลมีความสำคัญในการจูงใจบุคคลให้มีพฤติกรรมเกิดขึ้น รางวัลที่ดีจะต้องสามารถดึงดูดใจบุคคลให้อยากกระทำ และมีความพึงพอใจในรางวัลที่ได้รับหลังจากการกระทำเสร็จสิ้นลง นักจิตวิทยากลุ่มนี้จึงให้ความสำคัญของกาสรจูงใจภายนอกมาก

๒) นักจิตวิทยากลุ่มปัญญานิยม นักจิตวิทยากลุ่มนี้คัดค้านทัศนะของกลุ่มพฤติกรรมนิยม โดยอธิบายว่าพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคลถูกกำหนดขึ้นมาจากความคิดของบุคคลเอง ไม่ใช่เกิดจากอิทธิพลของรางวัล การลงโทษ หรือผลกรรมในอดีตที่ผ่านมา โดยบุคคลได้วางแผนเอาไว้ล่วงหน้าก่อนการกระทำหรือก่อนการมีพฤติกรรม พร้อมทั้งย้ำว่าบุคคลจะถูกจูงใจให้เกิดพฤติกรรมไม่เฉพาะการถูกกระตุ้นจากสถานการณ์ที่มาจากภายนอกหรือเงื่อนไขทางร่างกาย เช่น ความหิวหรือความกระหาย แต่ยังรวมไปถึงการตีความของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย อีกทั้งมนุษย์ยังมีความกระตือรือร้น ความอยากรู้อยากเห็น ฉะนั้นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งทุ่มเทในการทำงานอย่างเต็มที่ อาจเป็นเพราะความสนุกสนานในงานที่ทำ ต้องการความรู้ความเข้าใจและความสำเร็จในงานที่ทำได้ดี นักจิตวิทยากลุ่มนี้จึงให้ความสำคัญของการจูงใจภายในมาก

๓) นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม นักจิตวิทยากลุ่มนี้ให้ทัศนะในการจูงใจไว้ว่าการจูงใจเกิดจากพลังผลักดันภายใน หรือ ความต้องการจากภายในตัวบุคคล เช่น ความต้องการขั้นสูงสุดของมาสโลว์ และอธิบายว่า ความต้องการของบุคคลจะถูกกระตุ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อไปสู่เป้าหมายที่สูงสุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ทุ่มเทความพยายามและกำลังความสามารถที่มีอยู่ทั้งหมด เพื่อสนองความต้องการขั้นสูง เช่น ความภูมิใจ เป็นต้น

๔) นักจิตวิทยากลุ่มการเรียนรู้ทางสังคม นักจิตวิทยากลุ่มนี้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการจูงใจว่า การจูงใจมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประการคือ ความคาดหวังของบุคคลในการทำกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ กับคุณค่าของสิ่งตอบแทนหรือผลกรรมที่ได้รับ หลังจากการกระทำเสร็จสิ้นลง (คุณค่าของเครื่องล่อใจหรือสิ่งล่อใจ) ทัศนะเกี่ยวกับการจูงใจของนักจิตวิทยากลุ่มนี้ เป็นการบูรณาการระหว่างทัศนะของกลุ่มพฤติกรรมนิยมกับกลุ่มปัญญานิยม และย้ำว่าจะต้องมีทั้ง ๒ องค์ประกอบ จะขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไม่ได้

จากทัศนะเกี่ยวกับการจูงใจของนักจิตวิทยาทั้ง ๔ กลุ่ม แสดงให้เห็นชัดว่าการจูงใจให้บุคคลกระทำการสิ่งใดก็ตาม บุคคลอาจจูงใจของตนเอง (การจูงใจภายใน) หรืออาจจูงใจโดยใช้สิ่งแวดล้อมภายนอกกระตุ้น (การจูงใจภายนอก) หรืออาจใช้สองอย่างควบคู่กันไป

ทฤษฎีการจูงใจที่นักจิตวิทยาใช้อธิบายพฤติกรรม และนำไปประยุกต์ใช้ในการกระทำ มีทั้งทฤษฎี ทางพฤติกรรมนิยม มนุษยนิยม ปัญญานิยม และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งทฤษฎีทั้ง ๔ กลุ่มต่างก็มีบทบาทสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคล แต่เนื่องจากพฤติกรรมของบุคคลเป็นเรื่องที่ซับซ้อน ยากต่อการเข้าใจ จึงไม่มีทฤษฎีใดสามารถอธิบายพฤติกรรมของบุคคลได้ทุกอย่าง จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันหลายๆทฤษฎี

๒.๑.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ

- งานวิจัยในประเทศไทย

ปริญดา ยะวงศา (๒๕๔๖)^{๓๖} ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษสรุปว่าแรงจูงใจในและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านภาษาอังกฤษที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าความสามารถที่แท้จริงสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษจากงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีนั้นต้องสร้างแรงจูงใจทางการเรียนดังนั้นการเรียน ภาษาต่างประเทศจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนต้องมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนมีความสนใจความกระตือรือร้นต่อบทเรียน ปฏิบัติกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อผลสัมฤทธิ์ที่ดี ทางการเรียนซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนเองซึ่งแรงจูงใจ ดังที่ได้กล่าวแล้วมีความสำคัญต่อนักเรียน

ดาว สมศรีโหม่ง (๒๕๔๐ : บทคัดย่อ)^{๓๗} ได้ศึกษามูลเหตุจูงใจนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมต่อการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม พบว่า มูลเหตุจูงใจในด้านความสนใจ และเหตุผลส่วนตัวอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความถนัดอยู่ในระดับปานกลาง ด้านลักษณะงานด้านความก้าวหน้า ด้านเกียรติยศชื่อเสียงและด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก ด้านการเงินและด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับปานกลาง

^{๓๖} ปริญดา ยะวงศา (๒๕๔๖)

^{๓๗} ดาว สมศรีโหม่ง (๒๕๔๐ : บทคัดย่อ)

- งานวิจัยต่างประเทศ

ฮัสเซียน (Hussien , ๑๙๙๕)^{๓๘} ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการอ่าน กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนเกรด ๓ โรงเรียนรัฐบาลในรัฐจอร์เจีย (Georgia) ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการอ่านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยนักเรียนที่มีแรงจูงใจในการอ่านสูง จะมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษสูงขึ้นด้วย

แคนโตสโกเมซ (Cantos Gomez, ๑๙๙๗)^{๓๙} ศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนสเปนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองโดยการใช้และไม่ใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

ฮูล (Houle, ๑๙๖๑ : ๑๕ – ๑๖)^{๔๐} ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าเรียนของผู้ใหญ่ในสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้ใหญ่เข้ามาเรียนด้วยแรงจูงใจที่ต่างกัน โดยแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) มาเรียนอย่างมีเป้าหมาย (Goal Oriented) หมายถึง มาเรียนเพราะต้องการเพิ่มพูนความรู้และทักษะด้านวิชาชีพ

๒) มาเรียนเพื่อต้องการเข้าร่วมกิจกรรม (Activity Oriented) หมายถึง มาเรียนเพราะชอบบรรยากาศของการศึกษา ชอบเข้าสังคม ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือต้องการมีเพื่อนหรือต้องการขจัดความเหงา

๓) เรียนเพื่อต้องการที่จะรู้หรือเพื่อหาความรู้ (Learning Oriented) หมายถึง มาเรียนเพราะมีใจรักเรียนต้องการใช้ความสามารถในการเรียนที่มีอยู่ให้มากที่สุด

โบเชียร์ (Boshier, ๑๙๗๑ : ๓ – ๒๖)^{๔๑} ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเข้าเรียนต่อของผู้ใหญ่ในประเทศแคนาดา นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกา โดยได้สร้างเครื่องมือหรือแบบวัดในการเข้าเรียนต่อ (Education Participation Scale หรือ EPS) และนำไปทำการศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเข้าเรียนของผู้ใหญ่ในประเทศดังกล่าวโดยเขาได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น ๖ ด้าน คือ

๑) การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น (Social Relationships)

๒) การทำตามความคาดหวังของผู้อื่น (External Expectation)

๓) การประกอบอาชีพ (Professional Advancement)

---

^{๓๘} ฮัสเซียน (Hussien , ๑๙๙๕)

^{๓๙} แคนโตสโกเมซ (Cantos Gomez, ๑๙๙๗)

^{๔๐} ฮูล (Houle, ๑๙๖๑ : ๑๕ – ๑๖)

^{๔๑} โบเชียร์ (Boshier, ๑๙๗๑ : ๓ – ๒๖)

- ๔) การหลีกเลี่ยงจากสภาพที่เป็นอยู่ (Escape Stimulation)
- ๕) การนำความรู้ไปช่วยเหลือชุมชน
- ๖) การเรียนรู้เพื่อรู้ (Cognitive Interest)

๒.๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล

๒.๒.๑ ความหมายและองค์ประกอบของดนตรีสากล

สุเทพ บันลือสินธุ์ (๒๕๓๗ : ๑๖)^{๔๒} กล่าวถึง ความหมายของดนตรี หมายถึง เป็นผลงานจากการกระทำของผู้บรรเลงโดยใช้กำลังแสดงออกด้วยการตี ตี เป่า การร้องเพลงของคนเราก็คือว่าเป็นเสียงดนตรีเช่นกัน ซึ่งเสียงดนตรีที่มนุษย์สร้างขึ้นแบ่งออกเป็นสองชนิดใหญ่ ๆ คือ

๑) เสียงดนตรี (Sound) ลักษณะของเสียงจะมีระบบแน่นอนมีความไพเราะจนทำให้เกิดความรู้สึกได้

๒) เสียงร้อง (Voice) เป็นเสียงประจำตัวของแต่ละบุคคลเสียงดนตรีมีองค์ประกอบดังนี้

- ๒.๑ จังหวะ (Rhythm)
- ๒.๒ ระดับเสียง (Pitch)
- ๒.๓ ความดังค่อย (Loudness)
- ๒.๔ ทำนองเพลง (Melody)
- ๒.๕ น้ำเสียง (Tone Color)
- ๒.๖ ทิศทางของเสียง (Direction)
- ๒.๗ เสียงประสาน (Harmony)
- ๒.๘ ความรู้สึกทางดนตรี (Expression)

๓) จังหวะ (Rhythm) หมายถึง การเคลื่อนไหวของเสียงในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น เสียงเต้นเป็นจังหวะของชีพจร การตีกองเป็นจังหวะรัว เสียงเคาะระฆังเป็นจังหวะบอกเวลา เสียงที่ได้จากการเป่าขลุ่ยเป็นเสียงสั้นยาว จังหวะเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งแรกของดนตรี หากจังหวะไม่มีดนตรีก็เสียได้โดยเนื้อแท้ของจังหวะเพียงอย่างเดียวมีอิทธิพลต่อมนุษย์มากเพราะทำให้เกิดความรู้สึกได้มากมายอาจชักนำอารมณ์ไปด้านใดก็ได้ เช่น ความรู้สึกวังเวง จากจังหวะการเคาะระฆังยามตีความรู้สึกคึกคักตื่นเต้นมีชีวิตชีวาจากจังหวะมาร์ช หรือความรู้สึกสงบจากจังหวะก้าวเดินแบบพระเดินจงกรม จะเห็นได้ว่าจังหวะช่วยทำให้มีการผ่อนคลายความเครียดและช่วยทำให้เกิดสมาธิ

^{๔๒} สุเทพ บันลือสินธุ์ (๒๕๓๗ : ๑๖)

๔) ระดับเสียง (Pitch) หมายถึง เสียงสูงต่ำที่มีความถี่เป็นรอบต่อหนึ่งวินาทีมีหน่วยเป็นเฮิรตซ์ (Hertz) เสียงที่มีความถี่สูง คือ เสียงสูง เสียงที่มีความถี่ต่ำ คือ เสียงต่ำมนุษย์สามารถได้ยินเสียงจากความถี่ประมาณ ๒๐ -๒๐,๐๐๐ เฮิรตซ์ ระดับเสียงที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดอารมณ์แตกต่างกัน เช่น เสียงที่ต่ำมาก จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกเกิดความหวาดกลัว อึดอัด ไม่มั่นใจ เสียงระดับกลางจะทำให้เกิดความรู้สึกสบาย และระดับเสียงสูง จะทำให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจหรือเหนื่อยได้ จะเห็นได้ว่าระดับเสียงก่อให้เกิดความรู้สึกได้เช่นเดียวกับจังหวะ ถ้าเสียงพูดหรือเสียงร้องของมนุษย์แสดงถึงความมั่นใจแล้วระดับเสียงจะไม่สูงหรือต่ำกว่าระดับเสียงพูดปกติของแต่ละคน

๕) ความดัง (Loudness) หมายถึง ปริมาณความเข้มของเสียงที่วัดได้มีหน่วยเป็นเดซิเบล (Decibel) เสียงดังจะเร้ากระตุ้นอารมณ์และการทำงานของต่อมไร้ท่อ เสียงดนตรีที่เบาดัดต่อกันจะทำให้เบื่อหน่าย ผลของความดังค่อยของเสียงก่อให้เกิดประโยชน์คือใช้เป็นสื่อให้เกิดสมาธิ กระตุ้นและลดความรู้สึกส่วนลึกทางจิตใจ ทำให้สงบหรือตื่นตัวได้ และสามารถสร้างระเบียบและควบคุมตนเองให้เหมาะสมได้ จะเห็นได้ว่า ในการจัดกิจกรรมดนตรีให้กับเด็กจึงต้องคำนึงถึงความดังค่อยของเสียงดนตรีด้วยก็จะทำให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุด

๖) ทำนองเพลง (Melody) หมายถึง ส่วนขยายความคิดทางภาษาดนตรีที่เปรียบเหมือนคำพูดที่เป็นวลีหรือประโยคที่นำร้องนักดนตรีถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ต่างๆ โดยการนำระดับเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ มาจัดเรียงไว้อย่างมีศิลปะโดยคำนึงถึงความสั้นยาวของเสียงแต่ละเสียงให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ทำนองเพลงที่มีลีลาเชิงซ้ำเสียงไปทางบรรยากาศทำให้ความรู้สึกเศร้า ทำนองเพลงที่ประกอบด้วย จังหวะเร็วจะทำให้สดชื่นรื่นเริงทำนองเพลงช้าจะทำให้รู้สึกเบื่อหน่ายจะเห็นได้ว่า ทำนองเพลงจะสามารถดึงดูดอารมณ์ให้ผู้ฟังคล้อยตาม ลดความวิตกกังวล รู้สึกสงบผ่อนคลายความรู้สึกทางจิตใจได้

๗) น้ำเสียง (Tone Color) เสียงทุกเสียงที่เราได้ยินแม้ว่าจะเป็นชนิดของแหล่งกำเนิดเสียงเดียวกัน ก็มีความแตกต่างกันทางลักษณะเสียงได้ แม้แต่เสียงจากเครื่องดนตรีต่างชนิดที่เล่นโน้ตดนตรีเดียวกัน (ความถี่เท่ากัน) จะมีคุณลักษณะเสียงต่างกัมน้ำเสียงจะช่วยให้ดนตรีมีความหลากหลายจึงเป็นผลทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดสมาธิ

๘) ทิศทางของเสียงดนตรี (Direction) ขึ้นอยู่กับทำให้ทิศทางของแหล่งกำเนิดเสียงดนตรี ตัวกลางที่เสียงดนตรีเดินทางผ่าน เช่น ลักษณะความกว้างยาวและสูงของห้อง วัสดุที่ใช้ของห้อง เสียงดนตรีมีการหักเหของการเดินทางได้เช่นเดียวกับแสง จึงทำให้เกิดความดัง-เบาแตกต่างกันไปในแต่ละจุด

๕) เสียงประสาน (Harmony) หมายถึง แนวทำนองตั้งแต่สองแนวขึ้นไป นำมาบรรเลงหรือออกเสียงพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดลักษณะเสียงผสมขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดความไพเราะเสนาะหู หรือระคายหูก็ได้ ขึ้นอยู่กับการกระทบกันของเสียงประสานนั้น ๆ เช่น เสียงที่มีความถี่ใกล้เคียงกันมาก ๆ เมื่อมีเสียงประสานจะเกิดความเครียด

๑๐) ความรู้สึกทางดนตรี (Expression) หมายถึง การแสดงทางด้านความรู้สึกทางอารมณ์ความคิดในขณะที่ปฏิบัติการเล่นดนตรี หรือขับร้อง ซึ่งมีการแสดงออกได้มากมาย เช่น จังหวะช้า เร็ว ความดัง ค่อย การเร่งการหน่วง ทำให้เสียงดนตรีและเสียงประสานไปในแนวของอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความสุข ความเศร้า ความโกรธ ความสง่างาม เป็นต้น ซึ่งทำให้เด็กมีโอกาสรับรู้ จึงแยกแยะเรียนรู้ทดลองและสร้างสรรค์ส่งผลให้เกิดความเพลิดเพลิน คลายเครียด ปรับเปลี่ยนอารมณ์และขบวนการความคิดได้

จากองค์ประกอบของดนตรีทั้ง ๘ องค์ประกอบ จะต้องเข้าใจเป็นอย่างดีแนะนำมาประยุกต์ใช้ ดนตรีและกิจกรรมต่าง ๆ มาปรับเปลี่ยนให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน การเรียนรู้ในบทเรียนจะทำให้เด็กเกิดความเครียด การเรียนรู้จึงเกิดได้น้อย ฉะนั้นการจัดกิจกรรมดนตรีที่เหมาะสมจะมีส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

ในประเทศไทยการจัดการศึกษาในระยะแรก ยังไม่มีวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ในหลักสูตรมีแต่วิชาขับร้อง จนเมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๑ จึงได้จัดวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ไว้อยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยในหลักสูตรประถมศึกษา และปัจจุบันวิชาดนตรีจัดอยู่ในสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระดนตรี (กรมวิชาการ . ๒๕๔๔ : ๕) เมื่อดนตรีเข้ามามีบทบาทในโรงเรียนมากขึ้น ครูต้องศึกษาค้นคว้าวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาสาระนั้น ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนซึ่งต้องเข้าใจว่าดนตรีมีอิทธิพลอันยิ่งใหญ่กับชีวิตมนุษย์ ครูควรปรับปรุงการสอนดนตรี หรือไม่เข้าใจจะเกิดปัญหาในการเรียนการสอนอย่างมาก ดังนั้นครูจึงควรศึกษาให้เข้าใจถึงจิตวิทยาการสอนดนตรีเพราะดนตรีนอกจากจะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกแล้วยัง พัฒนาด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ สังคมและด้านภาษา ดังนั้นหากครูผู้สอนดนตรีได้พิจารณาจุดประสงค์เหล่านี้อย่างถ่องแท้และเริ่มสอนดนตรีอย่างมีหลักการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระเบียบ พยายามนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้ในการสอนให้ดีที่สุด ย่อมทำให้เกิดผลดีโดยตรงต่อผู้เรียน ต่อกระบวนการเรียนการสอนและในที่สุดก็จะเป็นผลดีแก่เด็ก และเป็นผลดีต่อประเทศชาติต่อไปในที่สุด

๒.๒.๒ ประเภทของดนตรีสากล

คุณลักษณะต่างๆ ของเสียงที่เกิดขึ้นจากเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ย่อมแตกต่างกันออกไปด้วยองค์ประกอบหลายประการ เพราะเครื่องดนตรีแต่ละชนิดนั้นมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไป การเรียนรู้ให้เข้าใจเรื่องเครื่องดนตรีแต่ละชนิดจะทำให้สามารถจำแนกเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้อง และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดที่นำไปประสมวงเป็นวงดนตรีประเภทต่างๆ

เมื่อดนตรีของชาติตะวันตกที่คิดค้นมาจากทวีปยุโรป และอเมริกา ได้รับการยอมรับ มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย ดนตรีตะวันตกจึงกลายเป็นดนตรี ของคนทุกชาติทุกภาษา ถือได้ว่าเป็นของสากล จึงเกิดคำว่า “ดนตรีสากล” เครื่องดนตรีตะวันตกก็เช่นเดียวกัน เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ชาติตะวันตกได้คิดค้นขึ้นมา เครื่องดนตรีมีอยู่หลายแบบแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม ความนิยมของแต่ละท้องถิ่น แต่ละชนชาติ และมีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก เป็นที่ยอมรับของคนทุกชาติทุกภาษา ถือว่าเป็นของสากลเช่นกัน จึงเกิดคำว่า “เครื่องดนตรีสากล” ซึ่งหมายถึง เครื่องดนตรีที่ถือกำเนิดมาจากชาติตะวันตกนั่นเอง เครื่องดนตรี คือ สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อกำเนิดเสียงชนิดต่างๆ ตามที่ต้องการ เสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดความหลากหลายของเสียง บทเพลงมีสีสัน มีชีวิตชีวา เสริมสร้างอารมณ์จากเสียงของเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ

เครื่องดนตรีสากลมีมากมายหลายประเภท แบ่งตามหลักในการทำเสียงหรือวิธีการบรรเลงเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑) เครื่องสาย

เครื่องสาย (string instrument) เป็นการจัดประเภทของเครื่องดนตรีสากล โดยเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องสายนี้ หมายถึง เครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงโดยการสั่นสะเทือนของสายลวด เชือก เอ็น หรือไนลอน และมีตัวกำธรมเสียง ทำหน้าที่ขยายเสียงให้ดังมากขึ้น คุณภาพของเสียงขึ้นอยู่กับรูปร่าง และวัสดุที่ใช้ทำ การสั่นสะเทือนของสายอาจทำได้โดยการสี หรือดีดโดยอาจจะทำโดยตรง หรือเพิ่มกลไกให้ยุ่งยากขึ้น เครื่องสายที่พบเห็นในปัจจุบัน นิยมใช้วิธีทำให้เกิดเสียงได้ ๒ วิธี คือ วิธีดีด และวิธีสี

๑.๑ เครื่องดีด ได้แก่ กีตาร์ แบนโจ ฮาร์ป ไลร์ ลูท แมนโกลิน

รูปภาพที่ ๓ เครื่องดีด

๑.๒ เครื่องสี ได้แก่ ไวโอลิน วิโอลา เชลโล่ ดับเบิลเบส

รูปภาพที่ ๔ เครื่องสี

๒. เครื่องเป่าลมไม้

เครื่องดนตรี ประเภทนี้ เกิดเสียงโดยการเป่าลมผ่านช่องแคบๆ ให้เข้าไปภายในท่อ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวขยายเสียงให้ดังขึ้น คุณลักษณะของเสียงที่เกิดขึ้นจะแตกต่างกัน ตามขนาดของท่อ ความสั้นยาวของท่อ และความแรงของลมที่เป่าเข้าไปภายในท่อ

เครื่องดนตรี แต่ละชนิดยังมีขนาดต่างๆ กันออกไป เครื่องดนตรีขนาดเล็กจะให้ระดับเสียงสูง เครื่องดนตรีขนาดใหญ่จะให้เสียงต่ำ ผู้บรรเลงจะต้องเลือกใช้เครื่องดนตรีให้เหมาะสมกับบทเพลง ตามที่ผู้ประพันธ์เพลงได้กำหนดไว้ ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้ เครื่องดนตรีประเภทนี้แบ่งตามวิธีทำให้เกิดเสียงเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๑ จำพวกเป่าลมผ่านช่องลม ได้แก่ เรคอร์ดอร์ ปิคโคโล ฟลูต

รูปภาพที่ ๕ เครื่องดนตรีจำพวกเป่าลมผ่านช่องลม

๒.๒ จำพวกเป่าลมผ่านลิ้น ได้แก่ คลาริเน็ต แซกโซโฟน

รูปภาพที่ ๖ เครื่องดนตรีจำพวกเป่าลมผ่านลิ้น

3. เครื่องเป่าเครื่องลมทองเหลือง (Brass Instruments)

เครื่องดนตรีประเภทนี้มักทำด้วยโลหะผสมหรือโลหะทองเหลือง เสียงของเครื่องดนตรีประเภทนี้เกิดจากการเป่าผ่านท่อโลหะ ความสั้นยาวของท่อโลหะทำให้ระดับเสียงเปลี่ยนไป การเปลี่ยนความสั้นยาวของท่อโลหะจะใช้ลูกสูบเป็นตัวบังคับ

เครื่องดนตรี บางชนิดจะทำการชักท่อลมเข้าออก เปลี่ยนความสั้นยาวของท่อตามความต้องการ ลักษณะเด่นของเครื่องดนตรีประเภทนี้ มีปากลำโพงสำหรับใช้ขยายเสียงให้มีความดังเจิดจ้า เรามักเรียกเครื่องดนตรีประเภทนี้รวมๆ กันว่า “แตร” ขนาดของปากลำโพงขึ้นอยู่กับขนาดของเครื่องดนตรี ปากเป่าของเครื่องดนตรีประเภทนี้เรียกว่า “กำพวด” (Mouthpiece) ทำด้วยท่อโลหะ ทรงกรวย ด้านปากเป่ามีลักษณะบานออก คล้ายรูปกรวย มีขนาดต่างๆ กัน ตามขนาดของเครื่องดนตรีนั้นๆ ปลายท่ออีกด้านหนึ่งของกำพวด ต่อเข้ากับท่อลมของเครื่องดนตรี เครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องลมทองเหลือง ได้แก่ คอร์เน็ต ทรัมเป็ต บิวเกิล ฟลูเกิลฮอร์น เฟรนช์ฮอร์น ทรอมโบน บาร์โตน ยูโฟเนียม ทูบา ซูซาโฟน

รูปภาพที่ ๗ เครื่องเป่าเครื่องลมทองเหลือง (Brass Instruments)

4. เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ด

เครื่องดนตรีในยุคนี้ มักนิยมเรียกทับศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า “เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ด” ลักษณะเด่นของเครื่องดนตรีที่อยู่ในกลุ่มนี้ก็คือ มีลิ้นนิ้วสำหรับกด เพื่อเปลี่ยนระดับเสียงดนตรี ลิ้นนิ้วสำหรับกดนั้นนิยมเรียกว่า “คีย์” (Key) เครื่องดนตรีแต่ละชนิดมีจำนวนคีย์ไม่เท่ากัน โดยปกติสีของคีย์เป็นขาวหรือดำ คีย์สีดำโผล่ขึ้นมาสูงกว่าคีย์สีขาว การเกิดเสียง ของเครื่องดนตรีในกลุ่มนี้มีหลายลักษณะ เปียโน ฮาร์ปซิคอร์ด คลาวิคอร์ด เกิดเสียง โดยการกดคีย์ที่ต้องการ แล้วคีย์นั้นจะส่งแรงไปที่กลไกต่างๆ ภายในเครื่องเพื่อที่จะทำให้สายโลหะที่ขึงตึงสั่นสะเทือน ทำให้เกิดเสียงให้ดังขึ้น เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดบางชนิดให้ลมผ่านไปยังลิ้นโลหะให้สั่นสะเทือน ทำให้เกิดเสียงดังขึ้น เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดบางชนิดให้ลมผ่านไปยังลิ้นโลหะให้สั่นสะเทือนทำให้เกิดเสียง ในปัจจุบันไม่นิยมใช้แล้วจะมีบางเป็นบางโอกาส

ในปัจจุบัน เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดที่เกิดเสียงโดยใช้วงจรอิเล็กทรอนิกส์ ได้รับความนิยมมาก เพราะสามารถเลียนแบบเสียงเครื่องดนตรีต่างๆ ได้หลายชนิด ซึ่งได้พัฒนามาจาก ออร์แกนไฟฟ้านั้นเอง มีชื่อเรียกหลายชื่อ แต่ละชื่อมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เช่น เครื่องสตริง (String Machine) คือ เครื่องประเภทคีย์บอร์ด ที่เลียนเสียงเครื่องดนตรีในตระกูลไวโอลินทุกชนิด อิเล็กโทรโทน คือ เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดที่มีจังหวะในตัว สามารถบรรเลงเพลงต่างๆ ได้ด้วยนักดนตรีเพียงคนเดียว

ในยุคของ คอมพิวเตอร์ เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ดได้วิวัฒนาการไปมาก เสียงต่างๆ มีมากขึ้น นอกจากเสียงดนตรีแล้วยังมีเสียงเอฟเฟ็คต์ (Effect) ต่างๆ ให้เลือกใช้มาก เสียงต่างๆ เหล่านี้เป็นเสียงที่สังเคราะห์ขึ้นมาด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นเครื่องดนตรีประเภทนี้จึงถูกเรียกว่า “ซินธิไซเซอร์” (Synthesizer)

เครื่องดนตรีที่จัดอยู่ในกลุ่มเครื่องลิ้นนิ้ว ได้แก่ เปียโน ออร์แกน ฮาร์ปซิคอร์ด คลาวิคอร์ด แอคคอร์ดเดียน อิเล็กโทรโทน

รูปภาพที่ ๘ เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ด

๕. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบ (Percussion Instruments)

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบ ได้แก่ เครื่องดนตรีที่เกิดเสียงจากการตี การสั่น การเขย่า การเคาะ หรือการขูด การตีอาจจะใช้ไม้ตีหรืออาจจะใช้สิ่งหนึ่งกระทบเข้ากับอีกสิ่งหนึ่งเพื่อทำให้เกิดเสียง เครื่องกระทบประกอบขึ้นด้วยวัสดุที่เป็นของแข็งหลายชนิด เช่น โลหะ ไม้ หรือ แผ่นหนังซึ่งตีง แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๕.๑ เครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงแน่นอน (Definite Pitch Instruments) เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้มีระดับเสียงสูงต่ำเหมือนกับเครื่องดนตรีประเภทอื่น เกิดเสียงโดยการตีกระทบ ส่วนใหญ่ตีกระทบเป็นทำนองเพลงได้ไซโลโฟน ไวบราโฟน มาริมบา ระฆังราว กลองทิมปานี

๕.๒ ประเภทเครื่องดนตรีที่มีระดับเสียงไม่แน่นอน (Indefinite Pitch Instruments) เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ไม่มีระดับเสียงที่แน่นอน หน้าที่สำคัญคือ ใช้เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เกิดเสียงโดยการตี สั่น เขย่า เคาะ หรือขูดกลองใหญ่ กลองแตก ฉาบ กิ่ง แทมบูริน คาเบลล์ คาบาช่า บองโก คองการร์ กลองชุด

รูปภาพที่ ๙ เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบ (Percussion Instruments)

๒.๒.๓ ความสำคัญของดนตรีสากล

ดนตรีเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เป็นสื่อภาษาที่ทั่วโลกเข้าใจกันได้โดยไม่มีกีดกันชาติ วรรณะ อายุ (เรณู โกศินานนท์. ๒๕๒๒ : ๑๐๗)^{๔๔} ไม่ยกเว้นแม้ในบุคคลที่มีความพิการหรือความบกพร่องในด้านต่างๆ เช่น ภาษา การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ ทักษะทางสังคม หรือระดับการศึกษา (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. ๒๕๓๙ : ๒)^{๔๕} ซึ่งจะเห็นได้ว่า ดนตรีมีความผูกพันกับมนุษย์ มาตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ไม่ว่าจะเป็นอย่างงั้นหรือการเต้นของหัวใจหรือลมหายใจของมนุษย์ ล้วนแล้วแต่มีจังหวะที่เราสังเกตได้ทั้งสิ้น (พิชัย ปรัชญาอนุสรณ์. ๒๕๓๔ : ๖)^{๔๖}

ดนตรียังเป็นสื่อสะพานที่นำจิตใจมนุษย์ไปสู่สภาพอันสมบูรณ์ ชูจิตใจให้ละเอียดอ่อน ชดช้อยและปราศจากกิเลสทั้งปวง (บรูซ แกสตัน. ๒๕๓๑ : ๗)^{๔๗} เช่น การบรรเลงดนตรีประกอบการเขียนภาพวิจิตร วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ หรือแม้แต่อุตสาหกรรมศิลป์ พาณิชศิลป์ นิเทศศาสตร์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยว ฯลฯ เมื่อมีดนตรีเข้าไปทำให้กิจกรรมเหล่านี้มีชีวิตชีวา มีคุณค่าประทับใจคนหรือสร้างมนต์ขลังเข้าไปสู่จิตใจคนได้อย่างอัศจรรย์ (รังสี เกษมสุข. ๒๕๓๔ : ๒๒) จะเห็นได้ว่า ดนตรีจึงเป็นเสมือนวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คือ เป็นทั้งศิลปะและวิทยาศาสตร์ จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ดนตรีมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ตั้งแต่ก่อนคลอดจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ดังนั้น จึงมีผู้สนใจนำดนตรีมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งทางด้านการจัดการเรียนรู้ดนตรีกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

๒.๒.๔ แนวคิดของดนตรีสากล

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (๒๕๓๖ : ๒๓)^{๔๘} กล่าวถึงแนวคิดของดนตรีสากล สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหา ได้แก่ องค์ประกอบหรือโครงสร้างของดนตรี และส่วนที่เป็นทักษะ ได้แก่ การปฏิบัติทางด้านดนตรีหรือทักษะทางดนตรีดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) เนื้อหาดนตรี (Music content) จะมีองค์ประกอบทางดนตรี (Music Elements) ซึ่งประกอบด้วย

๑.๑ จังหวะ (Rhythm) คือการจัดเรียงของเสียงหรือความเงียบ ซึ่งมีความสั้นยาวต่าง ๆ กันโดยกำหนดจังหวะตก หรือจังหวะที่สม่ำเสมอ เช่นการเต้นของหัวใจ แนวคิดพื้นฐานที่เกี่ยวกับจังหวะได้แก่จังหวะตก จังหวะเน้นหรือจังหวะหนัก ความยาวของจังหวะรูปแบบของจังหวะ

^{๔๔} (เรณู โกศินานนท์. ๒๕๒๒ : ๑๐๗)

^{๔๕} (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์. ๒๕๓๙ : ๒)

^{๔๖} (พิชัย ปรัชญาอนุสรณ์. ๒๕๓๔ : ๖)

^{๔๗} (บรูซ แกสตัน. ๒๕๓๑ : ๗)

^{๔๘} ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (๒๕๓๖ : ๒๓)

๑.๒ ทำนอง (Melody) ทำนองคือการจัดเรียงของระดับเสียง ซึ่งมีความสั้นยาว กำหนดโดยจังหวะของทำนองแนวคิดพื้นฐานของทำนองได้แก่ แนวทำนองที่ดำเนินไปด้วยเสียงเรียงเสียงกระโดด เสียงซ้ำ ช่วงกว้างของเสียง ที่เกิดจากการเคลื่อนที่ขึ้น ๆ ลง ๆ หรืออยู่กับที่ของระดับเสียงและการจัดระดับเสียงของทำนอง

๑.๓ เสียงประสาน (Harmony) คือระดับเสียงตั้งแต่สองเสียงขึ้นไป ที่ร้องหรือเล่น ในขณะที่เดียวกันลักษณะของการประสานเสียงมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ เช่น เป็นลักษณะของการใส่เสียงประสานให้กับทำนองเพลงหนึ่ง ทำนอง หรือเป็นการนำทำนองเพลงสองทำนองมาร้องพร้อมกัน ทำให้เกิดการสอดประสานของทำนอง นอกจากนี้ยังมีการร้องแบบไล่ตามกัน

๑.๔ รูปแบบ (Form) เป็นโครงสร้างที่ทำให้ดนตรีมีความหมายในลักษณะของเสียงกับเวลา รูปแบบช่วยให้ดนตรีมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ทำให้ดนตรีหรือบทเพลงแต่ละบทมีความเป็นหนึ่ง แนวคิดพื้นฐานด้านรูปแบบของดนตรี ได้แก่ ทำนองหลักเป็นส่วนเล็กที่สุดของรูปแบบดนตรี ประโยค มีลักษณะเป็นการแสดงความคิดหนึ่ง ๆ ออกมาทางดนตรี ส่วนจบของประโยค แสดงไว้ด้วยการลงท้าย

๑.๕ อารมณ์ของเพลง (Expression) เป็นลักษณะเฉพาะที่ได้จากเสียงร้องของมนุษย์หรือเสียงที่ได้โดยเครื่องดนตรี ชนิดต่าง ๆ ซึ่งไม่เหมือนกัน ระดับเสียงเดียวกันเมื่อใช้เครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ มาบรรเลงร่วมกัน ก็จะทำให้เกิดเป็นการประสมวง ซึ่งทำให้อารมณ์ทางดนตรีมีมากขึ้น ทำให้เกิดความไพเราะหลากหลาย เช่นเดียวกับการนำเสียงร้องของมนุษย์มาร้องรวมกันทำให้อารมณ์ต่างกันไป

๑.๖ แบบของเพลง (Style) เป็นลักษณะของเพลงที่อยู่ในสภาพสังคมต่างกันยุคต่างกัน นักประพันธ์ต่างกัน อันเป็นผลทำให้แบบแผน วิธีการ แนวคิดในการประพันธ์ต่างกัน

๒. วรรณคดีดนตรี (Music Literature) หมายถึง เรื่องราวของบทเพลงที่นำมาบรรเลงและร้องรวมถึงประวัติดนตรี ประกอบไปด้วย

๒.๑ บทเพลงเป็นส่วนสำคัญมากสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ศึกษาดนตรีเข้าใจดนตรีมากขึ้น เนื่องจากการศึกษาบทเพลงในแต่ละยุคสมัย ช่วยให้เด็กเห็นความแตกต่างของลักษณะของเพลงในแต่ละยุค

๒.๒ ประวัติดนตรี การรู้เรื่องประวัติดนตรีจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในบทเพลงและองค์ประกอบของดนตรีมากขึ้นการศึกษาประวัติดนตรีมีหลายด้าน เช่น ศึกษายุคต่าง ๆ ของดนตรี ประวัติของนักดนตรีแต่ละคนหรือประวัติของดนตรีพื้นบ้าน ประวัติเครื่องดนตรี วงดนตรี การศึกษาดนตรีเป็นวิถึทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในดนตรีได้

๓. ทักษะดนตรี (Music Skills) ทักษะดนตรีจัดเป็นหัวใจของการศึกษาดนตรี ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรให้ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เด็กเกิดทักษะดนตรีหลายๆ ด้าน ทักษะดนตรีประกอบด้วย การฟัง การร้องเพลง การบรรเลงเครื่องดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ความคิดสร้างสรรค์ และการอ่าน-เขียนโน้ต ซึ่งประกอบไปด้วย (พงษ์ลดา นาควิเชียร. ๒๕๓๗ : ๑๙)

๓.๑ การฟัง (Listening) การฟังเป็นทักษะที่จำเป็นมากสำหรับดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง การฟังจึงย่อมมีบทบาทมากในการช่วยให้ผู้ศึกษาดนตรีมีความเข้าใจดนตรีซึ่งนำไปสู่ความซาบซึ้งและรักดนตรีต่อไป การฟังเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนเนื่องจากเพลงศิลปะมีองค์ประกอบและโครงสร้างที่สลับซับซ้อน อย่างไรก็ตามการฟังเพลงเป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้ได้และจัดเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญ ความซาบซึ้งในดนตรีจะเกิดขึ้นได้ถ้ามีทักษะการฟังที่เพียงพอ การฟังจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนการสอนดนตรีทุกระดับ

๓.๒ การร้องเพลง (Singing) การร้องเพลงเป็นทักษะดนตรีที่ต้องได้รับการฝึกฝนเช่นเดียวกับทักษะอื่น ๆ ทางดนตรี ทั้งนี้เนื่องจากการร้องเพลงมีหลายลักษณะด้วยกัน และเทคนิคต่าง ๆ ในการร้องเพลงมีมากมาย ผู้ที่มีทักษะการร้องเพลงเข้าใจหลักการ มีพื้นฐานจะสามารถร้องเพลงได้ไพเราะน่าฟัง การร้องเพลงเป็นทักษะที่ผู้ศึกษาดนตรีจะต้องแสดงออกไม่เหมือนกับการฟัง จะเห็นได้ว่า การร้องเพลงเป็นกิจกรรมทางดนตรีที่ให้ความสนุกสนานและสร้างความสนใจให้กับผู้ศึกษาดนตรีเป็นอย่างดี การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาจึงควรมีการร้องเพลงเป็นกิจกรรมแทนที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการสอนร้องเพลง ควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร้องเพลงในลักษณะต่าง ๆ เช่น การร้องเดี่ยว ร้องหมู่ และร้องประสานเสียง

๓.๓ การบรรเลงเครื่องดนตรี (Playing) การศึกษาดนตรีในระดับประถมศึกษานั้น ทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรี ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ แต่เป็นเพียงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบรรเลงเครื่องดนตรีบางประเภท และสร้างความเข้าใจทางดนตรีให้มากขึ้น เครื่องดนตรีที่บรรเลงง่าย ๆ คือ ประเภทเครื่องตี ได้แก่ กลองชนิดต่าง ๆ เครื่องเป่า ได้แก่ ขลุ่ย โห่หวด (เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน) ส่วนเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ ต้องอาศัยวุฒิภาวะของเด็กและความสนใจของผู้เรียน

๓.๔ การเคลื่อนไหวร่างกาย (Moving) การเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อตอบสนองต่อเสียงดนตรีเป็นทักษะพื้นฐานอย่างหนึ่ง ที่ช่วยเสริมความเข้าใจในดนตรีได้เช่นเดียวกับการร้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถใช้การเคลื่อนไหวร่างกายช่วยพัฒนาแนวคิดพื้นฐานทางดนตรีได้เป็นอย่างดี

๓.๕ ความคิดสร้างสรรค์ (Creating) ความคิดสร้างสรรค์ทางด้านดนตรีสามารถกระทำได้หลายลักษณะและหลายรูปแบบ เช่นการแต่งเพลงจากทำนองง่าย ๆ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการแสดงออกทางดนตรี ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจดนตรีได้เป็นอย่างดี

๔. การอ่าน การเขียนโน้ต (Reading-write note) ทักษะการอ่าน การเขียนสัญลักษณ์ทางดนตรี จัดได้ว่า เป็นทักษะที่สำคัญประการหนึ่งในการศึกษาดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียงจึงต้องแปลเสียงเป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทอดเสียงต่าง ๆ ฉะนั้นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจดนตรีหรือสิ่งที่จะเป็นสื่อในการแสดงออกทางดนตรีจึงมักต้องผ่านขั้นตอนการแปลงหรือการใช้สัญลักษณ์ดนตรีเสมอ (พงษ์ลดา นาควิเชียร. ๒๕๓๗ : ๒๑)

การจัดการเรียนรู้ในวิชาดนตรี ผู้เขียนมีความเห็นว่า การฝึกทักษะปฏิบัติจะช่วยให้ นักเรียนได้ประสบการณ์ต่าง ๆ อย่างมากมายทั้งยังเป็นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย ซึ่งจะทำให้ นักเรียนเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

๒.๒.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (๒๕๓๖ : ๔๑) กล่าวว่า การสอนดนตรีไม่ว่าในลักษณะใด ย่อมมีหลักการที่ผู้สอนยึดเป็นแนวปฏิบัติการศึกษาทฤษฎี การเรียนรู้ย่อมช่วยให้การสอนดนตรีมีประสิทธิภาพขึ้นได้ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้สอนจะมีความเข้าใจ ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถจัดการสอนดนตรีให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้นในทางจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมและทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มแนวคิดนิยม นอกจากนี้ในการสอนดนตรีควรกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ ของบรูเนอร์ (Bruner) ด้วย เพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนดนตรี ดังนั้นทฤษฎีที่มีความเกี่ยวข้องกับวิชาดนตรีสากลประกอบไปด้วยทฤษฎีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนี้อธิบายการเรียนรู้ โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองเป็นหลัก ซึ่งเป็นไปในหลายลักษณะ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ Classical conditioning หรือแบบ Operant conditioning เป็นต้น ทฤษฎีเหล่านี้ อธิบายการเรียนรู้โดยกล่าวว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อใช้สิ่งเร้าเป็นตัวชี้ นำ หรือ จูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ต้องการออกมา รายละเอียดของแต่ละทฤษฎีแตกต่างกันออกไป แต่สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีความเชื่อว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นในสภาวะของการวางเงื่อนไข โดยมีการใช้การเสริมแรง หรือ การให้รางวัลและการลงโทษ อันเป็นตัวกำหนดให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการออกมา ซึ่งเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดทั้งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปและตัวเสริมแรงที่นำมาช่วย ให้เกิดการเรียนรู้สิ่งที่ได้จากทฤษฎีเหล่านี้คือ ในการเรียนการสอนดนตรี ครูควรใช้การเสริมแรงซึ่งอาจเป็นรางวัลในรูปแบบใด ๆ กับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนปฏิบัติสิ่งที่ผู้สอนมุ่งหวังไว้ได้ นอกจากนี้ การเรียนการสอนดนตรีควรคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นหลักว่า ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้สิ่งใดได้ มิฉะนั้นถ้าพยายามยากเกินความสามารถของผู้เรียน แม้พยายามใช้การเสริมแรง หรือ สร้างแรงจูงใจอย่างไร ก็ไม่ทำให้

ผู้เรียนรู้สิ่งนั้นๆ ได้ เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้แล้ว ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกฝนสิ่งนั้นๆ เสมอๆ เพื่อการกันลืม พยายามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยให้ตอบสนองในหลายๆ รูปแบบ จนเมื่อผู้เรียนปฏิบัติถูกต้องก็ให้การเสริมแรง ทั้งนี้ผู้สอน ควรมีหลัก ในการที่จะแนะนำผู้เรียนเป็นครั้ง เป็นคราว มิฉะนั้นผู้เรียนอาจไม่สามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้องเลยก็เป็นได้ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และ ไม่สนใจเรียนดนตรีอีก ต่อไป

ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ กล่าวถึงการทำให้โทษไว้ด้วยว่า อาจใช้หยุดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการได้ แต่ไม่ควรใช้เพราะการทำให้โทษมักไม่ช่วยให้ผู้เรียนหยุดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการอย่างถาวร เป็นเพียงการเก็บพฤติกรรมนั้นไว้ เพราะไม่ต้องการถูกลงโทษ แต่เมื่อใดที่มีโอกาสผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกมาเสมอ ดังนั้น ควรใช้การให้รางวัล หรือ การเสริมแรงเพื่อพฤติกรรมที่ต้องการ และ เพิกเฉยไม่สนใจกับพฤติกรรมที่ไม่ต้องการดีกว่าใช้การลงโทษ อย่างไรก็ตาม การลงโทษอาจใช้ได้บางกรณี ถ้าผู้สอนเห็นว่าจำเป็น การนำทฤษฎีในกลุ่มนี้บางทฤษฎีได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเห็นลักษณะที่คล้ายคลึงกันของบทเรียนหนึ่งกับบทเรียนที่จะเรียน ต่อไป

๒) ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มแนวคิดนิยม

ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนี้ อธิบายการเรียนรู้ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการสร้างแนวคิดหรือความเข้าใจเพื่อใช้แทนประสบการณ์ หรือสภาวะแวดล้อมที่ตนได้ประสบมา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความคิด กระบวนการคิดหาเหตุผล รวมไปถึงตัวแปรอื่น ๆ เช่น การจูงใจ พันธุกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีมาก่อน เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ลึกซึ้ง ดังนั้นในบางโอกาสการเรียนรู้อาจเกิดขึ้นในบุคคลหนึ่งแล้ว โดยที่บุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมใด ๆ ให้ปรากฏ (Latent learning) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น (Insight learning) อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์เดิมและความสามารถในการคิดหาเหตุผลของบุคคลนั้น

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มนี้พัฒนามาจากจิตวิทยาของกลุ่ม เกสตัลท์ (Gestalt psychology) มีกำเนิดในประเทศเยอรมัน มีหลักการสำคัญของ เกสตัลท์ คือ การเรียนรู้ที่เน้นส่วนรวมทั้งหมดมากกว่าส่วนย่อย โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ในสองลักษณะ คือ เกิดจากการรับรู้ และเกิดจากการหยั่งเห็น ดังได้กล่าวแล้ว สำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ พอสรุปได้ คือ

- การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีโอกาสรับรู้สิ่งนั้นอย่างเด่นชัด เนื่องจากแต่ละคนมีประสบการณ์เดิมแตกต่างกัน การรับรู้สิ่งใหม่อาจไม่เป็นไปในลักษณะที่ผู้สอนต้องการจึงจำเป็นที่ผู้เรียนและผู้สอนควรมีความเข้าใจตรงกันเสียก่อนว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใด ทั้งนี้รวมไปถึงการจัดสภาพการเรียนการสอนให้อื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ในสิ่งที่มุ่งประสงค์ไว้

- การเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นผลรวมของประสบการณ์เดิม และประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียน ฉะนั้นผู้สอนควรจัดสภาพการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้นโดยชี้ให้ผู้เรียนเห็นความคล้ายคลึงหรือความเหมือนของประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่

- การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ตนมีประสบการณ์มาแล้ว ดังนั้นผู้สอนจึงควรทราบว่าผู้เรียนมีประสบการณ์เดิมอะไรมาบ้าง และใช้ประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ที่จะเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้

- เนื่องจากการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง แม้ในบางครั้งประสบการณ์ใหม่ ๆ จะไม่สมบูรณ์แบบ แต่ผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นได้ เนื่องจากผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์เดิมที่ตนมีอยู่มาช่วยทำให้ประสบการณ์ใหม่สมบูรณ์แบบ และเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้จากสาระสำคัญนี้ เห็นได้ชัดว่าประสบการณ์เดิมของผู้เรียนนั้นเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เปรียบเหมือนดังว่าประสบการณ์เดิมเป็นลักษณะส่วนรวมและประสบการณ์ใหม่เป็นลักษณะส่วนย่อยที่จะเพิ่มเข้าไปในส่วนรวม ดังนั้นการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จึงต้องเชื่อมโยงมาถึงประสบการณ์เดิมเสมอ เพราะหลักของเกสตัลท์เน้นการเรียนรู้จากส่วนรวมมาสู่ส่วนย่อย

สุกรี เจริญสุข (๒๕๓๙ : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพทางดนตรีในเอกสารประกอบการสอน วิชาสุนทรียศาสตร์ สรุปได้ 3 ส่วน คือ ความเหมือน ความแตกต่างและความเป็นฉับ ดนตรีเป็นความไพเราะของเสียงโดยอาศัยการเรียนรู้จากความเหมือน พัฒนาไปสู่ความแตกต่างและความเป็นฉับซึ่งเป็นแก่นแท้ทางวัฒนธรรม จากทฤษฎีทั้ง ๓ แนวทาง ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางดนตรี สามารถจัดขั้นตอน ๕ ลำดับได้ดังนี้

- ๑) ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ เป็นกระบวนการที่เด็กจะต้องได้ยินเสียงดนตรีได้เห็น และได้สัมผัสแล้วลอกเลียนแบบในที่นี้หมายถึงครู

- ๒) ทฤษฎีการทำซ้ำเป็นการฝึกทักษะจนเกิดความแม่นยำหรือเกิดความชำนาญจนสามารถควบคุม กำกับและจัดการ (ทักษะทางดนตรี) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ๓) ทฤษฎีการแตกออกเกิดจากการทำซ้ำๆจนเกิดความเบื่อหน่ายต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อจะได้สร้างสิ่งใหม่ในบางส่วน

---

^{๔๔} สุกรี เจริญสุข (๒๕๓๙ : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

๔) ทฤษฎีทางเวทคา เป็นการสร้างสรรค์ผลงานด้านทักษะที่สมบูรณ์บนพื้นฐานความถูกต้องแม่นยำเป็นตัวของตัวเอง

๕) ทฤษฎีความเป็นฉันท เป็นการแสดงออกทางผลงานซึ่งเป็นหัวใจของงานศิลปะและเป็นผลงานของดนตรี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางด้านจิตวิทยา สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรี เกี่ยวกับเรื่องของการจัดประสบการณ์ดนตรีให้มีระบบระเบียบ เช่น จากแนวคิดที่ง่าย ๆ ไปสู่แนวคิดที่สลับซับซ้อน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้สาระดนตรีอย่างเป็นลำดับขั้นซึ่งเป็นผลให้การเรียนการสอนดนตรีดำเนินไปอย่างมีความหมาย

ประการที่หนึ่ง ผู้เรียนสามารถพัฒนาแนวคิดทางดนตรีไปได้อย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

ประการที่สอง เกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนทำให้ผู้สอนมีแนวคิดในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนดนตรีมากขึ้น

ประการที่สาม ควรใช้เทคนิควิธีสอนหลายวิธี เพื่อเป็นการจูงใจผู้เรียน

ประการที่สี่ กระบวนการเรียนการสอนดนตรีควรเป็นกระบวนการของการเรียนรู้เกี่ยวกับเสียงก่อนการเรียนรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ของเสียง

ประการที่ห้า การเรียนการสอนดนตรีควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประการที่หก ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสปฏิบัติดนตรีเพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาและทักษะทางดนตรี

ประการที่เจ็ด การให้รางวัลหรือการเสริมแรงช่วยให้การเรียนดนตรีมีประสิทธิภาพได้

ประการที่แปด การวัดผลการเรียนดนตรี ควรใช้เทคนิควิธีหลาย ๆ แบบ เพราะบางครั้งผู้เรียนอาจเรียนรู้สาระดนตรี แต่มิได้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เห็นเด่นชัด เช่น ในเรื่องของความซาบซึ้ง

ประการสุดท้าย ไม่มีทฤษฎีการเรียนรู้ใดที่นำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนดนตรีได้ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันไป การเรียนการสอนที่ประสิทธิภาพ อาจได้รับการประยุกต์มาจากหลายทฤษฎี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนจะพิจารณาว่าอะไรเหมาะกับผู้เรียนที่สุด และใช้สิ่งนั้นเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนดนตรีอย่างมีความหมาย สนใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาดนตรีสากล

๒.๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสากล

บันลือ ก้นพงษ์ (๒๕๓๔ : บทคัดย่อ)^{๕๐} ได้วิจัยเรื่อง ผลการสอนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรู้ภาษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานมีความแตกต่างจากเกณฑ์ที่คาดหวังอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ๒) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอน นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ามีความสนใจ พอใจชอบกิจกรรมการสอนและอยากให้มีการสอนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานโดยกระบวนการเรียนรู้ภาษาอีกในด้านกิจกรรมการสอนนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมการร้องเป็นกิจกรรมที่นักเรียนชอบ อยากจะเรียน

พงษ์ลดา นาควิเชียร (๒๕๓๖ : บทคัดย่อ)^{๕๑} ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลชั้นพื้นฐานของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ การสอนตามแนวคิดของ Kodaly กับการสอนตามแนวคิดของ Bergethon and Boardman ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลชั้นพื้นฐาน ของนักเรียนแตกต่างกันที่ระดับมีความสำคัญ ๐.๐๕ และพบว่านักเรียนกลุ่มที่สอนตามแนวคิดของ Kodaly มีคะแนนทักษะการร้องเพลง และทักษะการอ่านโน้ตสูงกว่ากลุ่มที่สอนตามแนวคิดที่ระดับความมีนัยสำคัญ ๐.๐๕

สุรสิทธิ์ ปินะแล (๒๕๓๖ : บทคัดย่อ)^{๕๒} ได้ศึกษาปัญหาการสอนกลุ่มสร้างลักษณะนิสัยแขนงดนตรี-นาฏศิลป์ ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม เพื่อทราบปัญหาและเปรียบเทียบระดับปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยแขนงดนตรี-นาฏศิลป์ พบว่าโดยส่วนร่วมมีปัญหาอยู่ระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ด้านสื่อการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชามีปัญหาอยู่ระดับมาก ส่วนปัญหาด้านหลักสูตรด้านกิจกรรมการเรียนการจัดการเรียนรู้ และด้านวัดประเมินผลมีปัญหอยู่ระดับปานกลาง ส่วนครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยแขนงดนตรี - นาฏศิลป์ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดปานกลาง ขนาดเล็ก มีปัญหาในการสอนแตกต่างกัน

^{๕๐} บันลือ ก้นพงษ์ (๒๕๓๔ : บทคัดย่อ)

^{๕๑} พงษ์ลดา นาควิเชียร (๒๕๓๖ : บทคัดย่อ)

^{๕๒} สุรสิทธิ์ ปินะแล (๒๕๓๖ : บทคัดย่อ)

เครือวัลย์ สุขเจริญ (๒๕๓๗ : บทคัดย่อ)^{๕๓} ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการจัดการเรียนรู้ดนตรี-นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๑ ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนการจัดการเรียนรู้ดนตรี-นาฏศิลป์ อยู่ในเกณฑ์ปานกลางทุกด้าน และผู้บริหารมีความคิดด้านการปฏิบัติงานสูงกว่าครูผู้สอน

ดวงใจ พัฒนาไชย (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)^{๕๔} ได้วิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดการสอนวิชาดนตรี เรื่องโน้ตสากลเบื้องต้น ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่มีรูปแบบการเรียนแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนหัวโตนวิทยา อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ๘๕.๐๐/๘๕.๗๐ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีเรื่องโน้ตสากลเบื้องต้นของนักเรียนหลังจากเรียนด้วยชุดการสอน สูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีเรื่องโน้ตสากลเบื้องต้น ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ของนักเรียนที่มีรูปแบบการเรียนแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน

ธนาคาร แพทย์วงษ์ (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)^{๕๕} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแผนการฝึกและการคัดเลือกนักดนตรี สำหรับวงโยธวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษา จุดมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาเกี่ยวกับการจัดแผนการฝึก วิธีการคัดเลือกนักดนตรีและปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดวงโยธวาทิต ซึ่งใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการระดับลึกและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน ๑๑ โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบรรเลงทั้งระดับประเทศและระดับโลกมาแล้ว ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดทำแผนการฝึก โรงเรียนที่ศึกษาส่วนใหญ่มีการประชุมเตรียมการในการกำหนดระยะเวลาในการฝึกซ้อม การจัดตารางฝึกที่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ คือ การฝึกประจำวัน และการฝึกประจำปี

^{๕๓} เครือวัลย์ สุขเจริญ (๒๕๓๗ : บทคัดย่อ)

^{๕๔} ดวงใจ พัฒนาไชย (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)

^{๕๕} ธนาคาร แพทย์วงษ์ (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)

นิวัฒน์ วรรณธรรม (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)^{๕๖} ได้วิจัยเรื่องการสอนดนตรีปฏิบัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อการศึกษาสภาพการสอนดนตรีปฏิบัติเครื่องเป่าสากลในรายวิชา ช๐๒๑๓๒ (การปฏิบัติดนตรีประเภทเครื่องเป่า) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาส่วนกลาง และครูผู้สอนดนตรีปฏิบัติจากสถาบันการศึกษาอื่น ผลการวิจัยพบว่า ๑) มีโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษาส่วนกลางเปิดสอนวิชา ช ๐๒๑๓๒ (การปฏิบัติดนตรีประเภทเครื่องเป่า) จำนวน ๑๒ โรงเรียน ครูผู้จัดการเรียนรู้อส่วนใหญ่มีความพอใจในรายวิชาและจำนวนคาบการสอนต่อสัปดาห์ ๒) วิธีการสอนพบว่า ทุกโรงเรียนใช้ครูผู้สอนเพียงคนเดียวทำแผนการสอนเอง ปรับความยากง่ายตามผู้เรียน ส่วนใหญ่โรงเรียนเป็นผู้จัดแผนการเรียนรู้นักเรียน

นิภา โสภาสัมฤทธิ์ (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)^{๕๗} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพของชุดการสอนเรื่องแบบฝึกทักษะการตีตจะเข้เบื้องต้นสำหรับ นักเรียนชั้นต้นปีที่ ๑ วิชาเอกจะเข้วิทยาลัยนาฏศิลป์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นต้นศึกษาปีที่ ๑ ของวิทยาลัยนาฏศิลป์(กรุงเทพฯ) ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ๘๖.๕๖ /๘๕.๐๕ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ๘๐/๘๐ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยชุดการสอนเรื่องแบบฝึกทักษะการตีตจะเข้เบื้องต้น มีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจสูงกว่าก่อนเรียน ผลการเรียนก่อน เรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ผลคะแนนทักษะการตีตจะเข้เพลงที่กำหนดมีค่าเฉลี่ยร้อยละ ๘๕.๐๕ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)^{๕๘} ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยการสอนตามแนวคิดของโคดาย กับที่เรียนแบบดั้งเดิมโดยใช้เพลงพื้นบ้านท่าโปและเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดทักษะทางด้านดนตรี ด้านการร้องเพลง ด้านการอ่านโน้ต ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีสากลขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยการสอนตามแนวคิดของโคดาย กับที่เรียนแบบดั้งเดิม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ๐.๐๕ และพบว่านักเรียนที่สอนตามแนวคิดของโคดาย มีคะแนนทักษะทางด้านการร้องเพลง และทักษะการอ่านโน้ตสูงกว่ากลุ่มที่สอนแบบดั้งเดิมที่ระดับ ๐.๐๕

^{๕๖} นิวัฒน์ วรรณธรรม (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)

^{๕๗} นิภา โสภาสัมฤทธิ์ (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)

^{๕๘} พงษ์ลดา ธรรมพิทักษ์กุล (๒๕๔๑ : บทคัดย่อ)

จิตาภา วายโสภา (๒๕๔๓ : บทคัดย่อ)^{๕๙} ได้ศึกษาปัญหาและแนวการสอนดนตรีของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี จำนวน ๙๐ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน ๒ ฉบับ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีตามขั้นตอนต่าง ๆ ของเพลงโดยรวมมีปัญหายู่ระดับมาก และพบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิอื่นไม่ผ่านการอบรมหลักสูตรดนตรี

ปิยมาภรณ์ สบายแท้ (๒๕๔๕ : บทคัดย่อ)^{๖๐} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพของชุดการสอนเรื่องทฤษฎีดนตรีสากลพื้นฐานผ่านทักษะขับร้อง ประสานเสียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใช้หลักจิตวิทยาในการสร้างชุดการสอนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนทฤษฎีดนตรี ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนเรื่องทฤษฎีดนตรีสากลพื้นฐานที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ ๙๒.๔๑/๙๓.๖๖ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ๘๐/๘๐ โดยนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องทฤษฎีดนตรีสากลพื้นฐานที่ผู้วิจัยกำหนด และมีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และมีคะแนนรวมของทักษะการร้อง โดยเฉลี่ยร้อยละ ๘๓.๒๗

พิฟิลด์ (Fifiled. ๑๙๘๐ : Abstract)^{๖๑} ได้ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมกิจกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน อายุ ๓ - ๕ ปี ผลการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนดนตรีของเด็กควรสอดแทรกกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ซึ่งนอกจากจะทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์แล้วยังเป็นการทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆทางดนตรีมากขึ้น เช่น เรื่องของจังหวะ เสียง สูง-ต่ำ ความดัง-ค่อย เป็นต้น

โฟห์ (Flohr. ๑๙๙๕ : Abstract)^{๖๒} ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ของเด็กก่อนวัยเรียน ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์ด้านดนตรีมิใช่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเอง แต่เป็นสิ่งที่เด็กควรได้รับการสร้างเสริมกิจกรรมเพื่อเป็นการสร้างสรรค์อาจจัดรวมอยู่ในกิจกรรมดนตรีอื่นๆ เช่น การร้องเพลงการให้เด็กลองสร้างสรรค์เครื่องดนตรี รูปแบบจังหวะหรือแต่งเพลงขึ้นมา

^{๕๙} จิตาภา วายโสภา (๒๕๔๓ : บทคัดย่อ)

^{๖๐} ปิยมาภรณ์ สบายแท้ (๒๕๔๕ : บทคัดย่อ)

^{๖๑} พิฟิลด์ (Fifiled. ๑๙๘๐ : Abstract)

^{๖๒} โฟห์ (Flohr. ๑๙๙๕ : Abstract)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอสรุปได้ว่าการพัฒนาทักษะในด้านดนตรีจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะการเรียนรู้องค์ประกอบต่างๆ และรวมถึงกิจกรรมทักษะปฏิบัติทางดนตรีสามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางดนตรีให้สูงขึ้นได้ในการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศได้ พบว่า การเรียนดนตรีจะต้องบูรณาการขั้นตอนต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันในทุกเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนดนตรีที่จะให้มีประสิทธิภาพมีทักษะปฏิบัติสูงมากที่สุด คือ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อประกอบการเรียนจะทำให้การเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดี และตัวครูผู้จัดการเรียนรู้เองควรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเพื่อการถ่ายทอดที่ดีและมีประสิทธิภาพ

๒.๓ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4

๒.๓.๑ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๓๙: ๓๕/๓๔๒ - ๓๔๗) ^{๖๓}ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์ ดังนี้ คำว่า อิทธิ มีอธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความได้ ความได้เฉพาะ ความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้ง ความเข้าถึงธรรมเหล่านั้น คำว่า อิทธิบาท มีอธิบายว่า เวทนาชั้นร์ สัญญาชั้นร์ สังขารชั้นร์ และวิญญานชั้นร์ของบุคคลผู้เป็นอย่างนั้น (ผู้ได้ธรรมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา) คำว่า เจริญอิทธิบาท มีอธิบายว่า ภิกษุเสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้น

เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า เจริญอิทธิบาทอิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามประสบความสำเร็จ ๔ ประการ ดังนี้

^{๖๓} พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๓๙: ๓๕/๓๔๒ - ๓๔๗)

วิมังสิทธิบาท

ภิกษุเจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร เป็นอย่างไร ถ้าภิกษุทำวิมังสาให้เป็นอิทธิบาทแล้วได้สมาธิ ได้เอกัคคตาจิต นี้เรียกว่า วิมังสาสมาธิ ภิกษุนั้นสร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิตมุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประครองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิกษุโยภาว ไพบูลย์ เจริญเต็มแห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ธรรมเหล่านี้เรียกว่า ปธานสังขารประมวलयอ วิมังสาสมาธิและปธานสังขารเข้าเป็นอย่างเดียวกันจึงนับได้ว่า วิมังสาสมาธิและปธานสังขาร ด้วยประการฉะนี้

พุทธทาสภิกขุ (๒๕๓๗ ข:๙)^{๖๔} ได้อธิบายว่า อิทธิบาทแยกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่า ฐาน เชิงรอง ดังนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่างคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

พระธรรมปิฎก (๒๕๔๖: ๘๔๒)^{๖๕} ได้ให้ความหมายว่า อิทธิบาท ๔ ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก คือ พอใจที่จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดี แห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้น ด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาใจฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน”

^{๖๔} พุทธทาสภิกขุ (๒๕๓๗ ข:๙)

^{๖๕} พระธรรมปิฎก (๒๕๔๖: ๘๔๒)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (๒๕๕๐: ๑๖๐/๒๓๑)^{๖๖} ได้ให้ความหมาย อธิบาบท ๔ ว่า คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายมี ๔ อย่างคือ

๑) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

๒) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง

๓) จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำ

๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

จารุมาศ เรื่องสุวรรณ (๒๕๔๘ : ๓๕)^{๖๗} ได้สรุปหลักอธิบาบท ๔ ไว้ว่า เป็นหลักแห่ง การประกอบกิจการงานใดๆ ให้สำเร็จ ประกอบด้วย

ฉันทะ คือ ความพอใจและรักที่จะทำในงานนั้นๆ

วิริยะ คือ ความพากเพียรในการทำงานอย่างไม่ย่อท้อจนงานสำเร็จ

จิตตะ คือ การตั้งใจทำงานหมั่นตรวจตรงงานอยู่เสมอ เอาใจใส่ในสิ่งที่ทำ ไม่เอาใจไปคิดในเรื่องอื่น

วิมังสา คือ การคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำ ใช้สติปัญญาคิดใคร่ครวญ ข้อดีข้อเสีย และปรับแก้ให้มีเหตุผล

สุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๔๑ : ๑๙)^{๖๘} ได้ให้คำแปลของอธิบาบท ๔ ไว้ ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้รู้ฤทธิ์ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้ บรรลุถึงความสำเร็จ (Law of Success) และสุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๓๙ : ๖๗๖)^{๖๙} ได้ให้ ความหมาย

^{๖๖} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต)(๒๕๕๐: ๑๖๐/๒๓๑)

^{๖๗} จารุมาศ เรื่องสุวรรณ (๒๕๔๘ : ๓๕)

^{๖๘} สุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๔๑ : ๑๙)

^{๖๙} สุชีพ ปุญญานุภาพ (๒๕๓๙ : ๖๗๖)

อิทธิบาท ๔ ไว้อีกว่า เป็นคุณให้บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่าง ได้แก่

ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

วิริยะ ความเพียร

จิตตะ เอาใจใส่

วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวน

บุญมี แทนแก้ว. (๒๕๓๙ : ๑๔๒)^{๗๐} กล่าวว่า ตามหลักพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าผู้หวังความสำเร็จหรือสำเร็จตามความประสงค์ หมายถึงเมื่อต้องการความสำเร็จก้าวหน้าต้องสร้างเหตุผลเพื่อให้เกิดผลนั้นๆ เพราะผลย่อมมาจากเหตุ การสร้างเหตุจนถึงแม้จะยากยิ่งเพียงใด หากใช้คุณธรรมเข้าสนับสนุนแล้วยังจะสำเร็จตามความประสงค์ได้ คุณธรรมที่จะช่วยให้สำเร็จหรือความสำเร็จก้าวหน้าดังประสงค์ คือ อิทธิบาท ๔ สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐ : ๒๓๘) กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข นอกจากนี้ อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางการเรียน การประกอบอาชีพการดำรงชีวิต เป็นต้น

ปริญญ์ จงวัฒนา (๒๕๕๐ : ๑๔๔ - ๑๔๕)^{๗๑} กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นบาทฐานนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

๑) ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใดๆ เพื่อที่ให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

๒) วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่นเพียรที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้วและได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

๓) จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใดๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจ พึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้ว ก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิด กำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้นๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

^{๗๐} บุญมี แทนแก้ว. (๒๕๓๙ : ๑๔๒)

^{๗๑} ปริญญ์ จงวัฒนา (๒๕๕๐ : ๑๔๔ - ๑๔๕)

๔) วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใดๆ แล้วย่อมประสบปัญหา ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ เหล่านั้นด้วย อุบายปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มา เป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลองว่า สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าความหมายของอิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการงานอื่นๆ ให้สำเร็จตามจุดหมายที่ตนเองตั้งเป้าหมายเอาไว้ ซึ่งมี ๔ อย่าง คือ

ฉันทะ คือ ความรักความพอใจในหน้าที่การงานการเรียน

วิริยะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นให้เสร็จสมบูรณ์ถูกต้องและทันเวลา

จิตตะ คือ เอาใจใส่ในหน้าที่ มีจิตจดจ่ออยู่กับหน้าที่ที่ทำ ไม่คิดฟุ้งซ่านอันเป็นบ่อเกิดให้ทำงานผิดพลาดได้ง่าย และ

วิมังสา คือ คอยตรวจสอบหาส่วนที่ผิดพลาด แลนำมาแก้ไขด้วยสติปัญญาของตน

๒.๓.๒ ลักษณะของหลักอิทธิบาท ๔

ลักษณะของอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อกัน หมายความว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือหน้าที่โดยที่มีคุณธรรมด้านใดด้านหนึ่งเด่นหรือสูงมาก จะส่งผลให้คุณธรรมด้านอื่นๆ สูงตามไปด้วย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๓๘ : ๘๔๕ - ๘๔๖)^{๗๒} ได้กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ ความจริงอิทธิบาท ๔ อย่างนี้ เกื้อหนุนกัน และมักมาด้วยกัน เช่นเกิดฉันทะ มีใจรักแล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียร ก็เอาใจใส่อยู่เสมอ และเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แต่ที่แยกพิจารณาแต่ละข้อ ก็ด้วยถือเอาภาวะที่เด่นเป็นใหญ่ เป็นตัวนำ เป็นตัวชักจูงข้ออื่นๆ ในแต่ละกรณี เช่น เมื่อฟังธรรมด้วยกัน คนหนึ่งชอบศึกษาธรรม ฟังด้วยความรักความพอใจในธรรมอยากรู้ อยากเข้าใจในธรรมให้ยิ่งๆ ขึ้นไป จึงฟังด้วยจิตแน่วแน่ ก็มีฉันทะเป็นตัวเด่นชักนำสมาธิและกุศลธรรมข้ออื่นๆ อีกคนหนึ่งมีนิสัยหรือความรู้สึกเกิดขึ้นในขณะนั้นว่า เมื่อพบอะไรที่ฟังทำก็ต้องสู้ออกมาชณะต้องเข้าเผชิญและทำให้สำเร็จ จึงฟังด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย จะต้องพยายามเข้าใจให้ได้ ก็มีวิริยะเป็นธรรมเด่น อีกคนหนึ่งมีนิสัยเอาใจใส่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะอะไรที่ตนเกี่ยวข้องก็ต้องใส่ใจเอาจิตจดจ่อติดตาม จึงตั้งใจฟังเอาจิตติดตามเมื่อความไป ก็มีจิตตะเป็นใหญ่ อีกคนหนึ่งคิดจะตรวจสอบว่า

^{๗๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๓๘ : ๘๔๕ - ๘๔๖)

ธรรมที่แสดงนั้นเป็นจริงหรือไม่ ดีหรือไม่ หรือจะค้นหาเหตุผลในธรรมที่ฟัง ฟังไปก็คิดใคร่ครวญ พิจารณาสอบสวนไป ใจจึงแน่วแน่อยู่กับธรรมที่ฟัง ก็มีวิมangsa เป็นใหญ่ ด้วยเหตุนี้บางแห่ง

บางท่านจึงเรียกอิทธิบาท ๔ นี้ว่า เป็นอธิปัตติ หรืออธิปัตติ ๔ โดยกำหนดเอาภาวะ ที่เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า ในกรณีนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ลักษณะคุณธรรมอิทธิบาท ๔ ของแต่ละบุคคลจึงมี ลักษณะเด่นหรือสูงในแต่ละด้านแตกต่างกันได้ และอาจมีคุณธรรมเป็นลักษณะเด่นหรือสูงมากกว่า หนึ่งด้านก็ได้

ดวงเดือน พันธมนาวิน (๒๕๔๔ : ๒ - ๔)^{๗๓} ได้แบ่งลักษณะของอิทธิบาท ๔

ประกอบด้วย

ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ

วิริยะ ความพากเพียร ไม่ท้อถอยในสิ่งที่ทำ

จิตตะ ความเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ทำ

วิมangsa ความไตร่ตรองในสิ่งที่ทำไปแล้ว

ตามพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ๔ ประการ ดังนี้

๑. ความรู้ในด้านอิทธิบาท ๔ ถือว่า เป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้เป็น หลักธรรมนำไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษาให้เหมาะสมตามหลักจริยธรรมหลัก จริยธรรมนั้นเป็นข้อปฏิบัติที่นักศึกษาจะเลือกหลักธรรมไปใช้ประกอบในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมีประสิทธิภาพสูง

๒. นักเรียนนักศึกษามีความรู้สึกลับใจที่จะนำเอาหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการ การศึกษาศึกษาเล่าเรียน โดยหลักธรรมดังกล่าวนั้นหากนำไปใช้ในการศึกษาดังกล่าวแล้วจะประสบ ผลสำเร็จหรือไม่อย่างน้อยเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักศึกษาจะต้องสอดคล้องกับหลัก อิทธิบาท ๔ ขอบข่ายของหลักอิทธิบาทมีความหมายกว้างขวาง นักเรียนนักศึกษาต้องมีวิจรรณญาณ และปัญญาหาเหตุผลกลั่นกรองที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เป็นดรรชนีบ่งชี้ที่ จะบอกถึงความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้

๓. เหตุผลทางจริยธรรมก็เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด จริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจ และเป็นปัจจัยที่จะผลักดันให้นักเรียนนักศึกษาได้นำหลักอิทธิบาท ๔ ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาเล่า เรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

^{๗๓} ดวงเดือน พันธมนาวิน (๒๕๔๔ : ๒ - ๔)

๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน ที่จะทำให้นักศึกษามีความนิยมชมชอบที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปประกอบใช้ในการศึกษาเล่าเรียน จริยธรรมเชิงพฤติกรรมก็เป็นค่านิยมในการศึกษาที่จะทำให้นักศึกษานิยมชอบพอใจ มีความเพียร มีจิตมั่นมีการไตร่ตรอง ในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดีเลิศ

การศึกษาหลักธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบในการเลือกสรรหลักอิทธิบาท ๔ จะทำให้ทราบว่าบุคคลมีพฤติกรรมเหมาะสมที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ เป็นเครื่องมือในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษา ถ้านักเรียนนักศึกษาขาดหลักจริยธรรมก็จะไม่มีหลักเกณฑ์ในการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน หลักจริยธรรมและอิทธิบาท ๔ จะต้องใช้ควบคู่กันไปเสมอ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด วิธีทางในการนำเอาหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ปฏิบัติจำเป็นอย่างไรจะต้องอาศัยหลักจริยธรรมเป็นข้อนำทาง จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าลักษณะของอิทธิบาท ๔ ได้ว่าลักษณะของอิทธิบาท ๔ นั้น จะมีความสอดคล้องกัน คือ เมื่อมีฉันทะ พอใจที่จะเรียนแล้ว ก่อให้เกิดความเพียรพยายามเกิดขึ้นเพราะหวังที่จะเรียนให้ได้ผลดีตามที่ตนเองปรารถนา เมื่อขณะที่เรียนก็มีความเอาใจใส่เชื่อฟังตามที่ครูสอน ไม่หยอกล้อเพื่อเล่น ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เมื่อส่งครูแล้วเห็นความบกพร่องหรือผิดพลาดเกิดขึ้นก็พิจารณาหาข้อผิดพลาดนั้น แล้วก็แก้ไขเพื่อที่จะทำให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

๒.๓.๑.๓ องค์ประกอบของหลักอิทธิบาท ๔

องค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ในความหมายของพุทธศาสนานั้นมีการกล่าวเอาไว้อย่างมากมาย แต่หลักๆ แล้วจะมีความหมายความหมายที่เป็นแก่นแท้ในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นชอบเพียง ๔ อย่าง พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๓๙ : ๓๕/๓๔๒ - ๓๔๗)^{๗๔} ได้กล่าวถึง อิทธิบาทวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์ ดังนี้

๑. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทะสมาธิและปธานสังกมิ
๒. ในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร
๓. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร
๔. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร

^{๗๔} พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๓๙ : ๓๕/๓๔๒ - ๓๔๗)

บรรดาธรรมเหล่านั้น ฉันทะ เป็นไฉน

ฉันทะ คือ ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ

สมาธิ เป็นไฉน

ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่นความไม่ส่ายไป ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมณะ สมาธิทริย์ สมาธิพละ สัมมาสมาธิ นี้เรียกว่า สมาธิ

ปธานสังขาร เป็นไฉน

การปรารภความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความชวนชวาย ความพยายาม ความอดุทธสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่นอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธูระ ความเอาใจใส่ธูระ วิริยะ วิริยินทริย์ วิริยะพละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ปธานสังขาร ภิกษุผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี เข้าถึงแล้ว เข้าถึงแล้วด้วยดี ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขารนี้ ด้วยประการฉะนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประกอบด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร

บรรดาธรรมเหล่านั้น วิริยะ เป็นไฉน

วิริยะ คือ การปรารภความเพียรทางใจ ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำความฉลาด สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า วิริยะ

สมาธิ เป็นไฉน

ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่น ความไม่ส่ายไป ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมณะ สมาธิทริย์ สมาธิพละ สัมมาสมาธิ นี้เรียกว่า สมาธิ

ปธานสังขาร เป็นไฉน

การปรารภความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความชวนชวาย ความพยายาม ความอดุทธสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่น อย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธูระ ความเอาใจใส่ธูระ วิริยะ วิริยินทริย์ วิริยะพละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ปธานสังขาร

ภิกษุผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี เข้าถึงแล้วด้วยดี ประกอบด้วย วิริยสมาธิและปธานสังขารนี้ ด้วยประการฉะนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประกอบด้วยวิริยสมาธิปธานสังขาร

บรรดาธรรมเหล่านั้น จิต เป็นไฉน

จิตตะ คือ จิต มโน มานัส การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำความฉลาด มโนวิญญาณธาตุที่เหมาะสมกัน นี้เรียกว่า จิต

สมาธิ เป็นไฉน

ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่น ความไม่ส่ายไป ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมณะ สมาธินทรีย์ สมาธิพละ สัมมาสมาธิ นี้เรียกว่า สมาธิ

ปธานสังขาร เป็นไฉน

การปรารภความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความชวนชวาย ความพยายาม ความอุตสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่น อย่างไม่ทอดทิ้ง ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความเอาใจใส่ วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยะพละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ปธานสังขาร

ภิกษุผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี เข้าถึงแล้วด้วยดี ประกอบแล้วด้วยจิตนี้ ด้วยสมาธินี้และด้วยปธานสังขารนี้ ด้วยประการฉะนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประกอบด้วยจิตตสมาธิปธานสังขาร

บรรดาธรรมเหล่านั้น วิมังสา เป็นไฉน

วิมังสา คือ ปัญญา ความรู้ชัด ความเป็นผู้ประสงค์จะทำความฉลาดไม่หลงมกมาย ความเลือกเฟ้นธรรม สัมมาทิสฺฐิ นี้เรียกว่า วิมังสา

สมาธิ เป็นไฉน

ความตั้งอยู่แห่งจิต ความดำรงอยู่ ความตั้งมั่น ความไม่ส่ายไป ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมณะ สมาธินทรีย์ สมาธิพละ สัมมาสมาธิ นี้เรียกว่า สมาธิ

ปธานสังขาร เป็นไฉน

การปรารภความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความชวนชวาย ความพยายาม ความอุตสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่นอย่างไม่ทอดทิ้ง ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความเอาใจใส่ธุระ วิริยะวิริยินทรีย์ วิริยะพละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ปธานสังขาร

ภิกษุผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี เข้าถึงแล้วด้วยดี ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขารนี้ ด้วยประการฉะนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปธานสังขาร

จากข้อความข้างต้นได้มีผู้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ไว้ดังนี้

ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550: 35)^{๗๕} ได้อธิบายเกี่ยวกับ ฉันทะ ว่า ฉันทะ มีใจรัก คือพอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรักต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจการงานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542 ข: 842)^{๗๖} ได้อธิบายเกี่ยวกับ ฉันทะ ไว้ดังนี้

ฉันทะ ได้แก่ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำและพอใจฝึกฝนในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นบรรลุถึงจุดหมาย พุดง่าย ๆ ว่ารักงานและจุดหมายของงาน พุดให้ลึกกลงไปในทางธรรมว่าความรัก ความใส่ใจปรารถนาต่อภาวะที่ตึงตามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ หรือซึ่งจะเข้าถึงด้วยการกระทำนั้น อยากให้สิ่งๆ นั้นเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีที่ตึงตาม ที่ประณีต ที่สมบูรณ์ที่สุดของมัน หรืออยากให้อะไรที่ตึงตามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นๆ เกิดมีจริงขึ้น อยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ตึงตามนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้เป็นคนละอย่างกันกับความอยากได้ในสิ่งนั้นๆ มาเสพเสวยหรือเอามาเพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าตัณหา ความอยากของฉันทะนั้นให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อเห็นสิ่งนั้นๆ งานนั้นๆ บรรลุความสำเร็จเข้าถึงความสมบูรณ์อยู่ในภาวะอันตึงตามของมันหรือพุดแยกออกไปว่า ขณะเมื่อสิ่งนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายที่เกิดปิติเป็นความอิ่มเอิบใจ ครั้นสิ่งหรืองานที่ทำบรรลุจุดหมายก็ได้รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจ ที่พร้อมไปด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขต ส่วนความอยากของตัณหาให้เกิดความสุขความชื่นชมเมื่อได้สิ่งนั้นมาเสพเสวยรสอร่อย หรือปรนเปรอความยิ่งใหญ่พองขยายของตัวตน เป็นความฉ่ำชื่นใจที่เศร้าหมอหมกหมักตัว กัดกันกัดตนไว้ในความคับแคบ และมักติดตามมาด้วยความหวงแหนห่วงกังวลเศร้าเสียตายและหวั่นกลัวหวาดระแวง

พระธรรมวิสุทธิธารจารย์ (ม.ป.ป.: ๔-๕)^{๗๗} กล่าวว่า ฉันทะ เป็นยาแก้โรคเบื่องานได้เป็นอย่างดี เพราะอานุภาพของความรักมีมาก สามารถทำให้เกิดความห่วงใยและถนอมสิ่งที่รักที่ให้อภัยที่เสียสละ ทำให้ลืมนความลำบากและทำให้เกิดกำลังใจในการทำงาน เมื่อรักที่จะเป็นคนเจริญรุ่งเรืองให้พยายามปลุกฉันทะ คือรักวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ แล้วดูแลให้งอกงาม ความเบื่อหน่ายท้อแท้ก็จะลืมนไปเอง และนี่คือทางแห่งความสำเร็จที่มุ่งหมายไว้

^{๗๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550: 35)

^{๗๖} กำไร พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542 ข: 842)

^{๗๗} พระธรรมวิสุทธิธารจารย์ (ม.ป.ป.: ๔-๕)

บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)^{๗๘} กล่าวว่า ฉันทะ คือ ความพึงพอใจหรือต้องการที่จะทำหรือใฝ่ใจจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐ : ๒๓๘)^{๗๙} กล่าวว่า ฉันทะ คือ ความรัก ความชอบ ความสนใจในสิ่งที่กระทำ หรือหมายถึงการมีความรักและความรับผิดชอบต่องาน ต่อหน้าที่ของตน

วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๐: ๓๕)^{๘๐} ได้อธิบายเกี่ยวกับ วิริยะ ว่า วิริยะ ความพากเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดยถ่ ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

พุทธทาสภิกขุ และปัญญานันทภิกขุ (๒๕๔๔ : ๑๗๘ – ๑๘๒)^{๘๑} ได้อธิบายว่า วิริยะ ต้องมีความเพียรหมั่น คือ เมื่อมีกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญแล้ว ต่อไปก็มีความมั่นในความเพียร ภาษาบาลีเรียกว่า วิริยะ พระพุทธภาษิตที่ว่า วิริเย ทุกขมจเจติ คนที่จะพ้นทุกข์ได้เพราะความเพียร หรือว่าคำที่พระมหาชนก กล่าวว่า วายเมถว ปุริโส ยาว อตถสสุ นิปปทา เกิดเป็นคนต้องทำเรื่องไป จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทางบุคคลผู้ที่มีความเพียรนั้นย่อมไม่กลัวต่ออุปสรรค ไม่กลัวต่อความลำบาก ไม่กลัวต่ออะไรทั้งสิ้น เมื่อเราจะไปแล้วก็ไปให้ตามจุดที่เราตั้งไว้ แต่ขอให้ตั้งจุดมุ่งหมายในทางที่ดีงาม ไม่ตั้งจุดมุ่งหมายที่เกิดความเดือดร้อนแก่ใคร และความเพียรนั้นต้องเพียรสม่ำเสมอ ไม่ใช่เพียรชั่วคราว ชั่วคราว ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตักเตือนว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอยังไม่ถึงจุดหมายที่เธอต้องการ อย่าละความเพียรเป็นอันขาด”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๒ : ๘๔๓)^{๘๒} ได้อธิบายเกี่ยวกับ วิริยะไว้ดังนี้ วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญกล้ากล้าบากบั่น ก้าวไปใฝ่สู้อย่างไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้ว แม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจให้เวลายาวนานนับปี เท่านั้นเดือน เขาก็ไม่ทอดยถ่ กับเห็นเป็นสิ่งที่ทำทนายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จส่วนผู้ที่ขาดความเพียรอยากบรรลุความสำเร็จเหมือนกัน แต่พอได้ยินว่าต้องใช้เวลาเป็นปีก็หมดแรงถอยหลัง คนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุน เวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิ

^{๗๘} บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)

^{๗๙} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐ : ๒๓๘)

^{๘๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๐: ๓๕)

^{๘๑} พุทธทาสภิกขุ และปัญญานันทภิกขุ (๒๕๔๔ : ๑๗๘ – ๑๘๒)

^{๘๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๒ : ๘๔๓)

ก็เกิดขึ้นได้เรียกว่า วิริยสมาธิ พร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ (๒๕๔๒ : ๒๔ - ๒๖)^{๕๓} ได้ตรัสถึงคำว่า วิริยะ (ความเพียร) ว่า ท่านใดถึงพร้อมด้วยความพยายามโดยธรรม ไม่จมลงในห้วงมหรณพ ซึ่งประมาณมิได้เห็นปานนี้ ด้วยกิจคือ ความพากเพียรของบุรุษ ท่านนั้นจึงไปในสถานที่ที่ใจของท่านยินดีนั้นเถิด และว่าบุคคลเมื่อกระทำความเพียร แม้จะตายก็ไม่ถือว่าเป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติ เทวดา และบิดามารดา อนึ่ง บุคคลเมื่อทำกิจของผู้ชาย ย่อมไม่เดือดร้อนในภายหลัง

พ. สุวรรณ (๒๕๔๑ : ๖๐ - ๖๑)^{๕๔} ได้อธิบายว่า วิริยะหรือความเพียรนี้เป็นคุณค่าที่ก่อให้เกิดพลังงานในการทำกิจต่างๆ มีลักษณะแสดงให้เห็นว่าคนๆ นั้นเป็นคนรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานไม่ทอดทิ้งกิจการงานนั้น ดำเนินการงานที่คิดว่าจะทำนั้นว่าเป็นผู้ไม่เบื่องาน เมื่อมีงานมาถึงก็รีบทำโดยไม่ชักช้ามีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ผู้มีลักษณะทั้งหมดที่กล่าวมานี้ย่อมได้ชื่อว่า มีวิริยะหรือมีความเพียรซึ่งสามารถประสบความสำเร็จในทุกกิจการ ส่วนคนที่มึนวิสัยเกียจคร้าน หนักไม่เอาเบาไม่สู้ ชอบผัดวันประกันพรุ่งมักหาเหตุมาอ้างแก้ตัวเพื่อไม่ต้องทำงานจนติดเป็นนิสัย ย่อมเอากับใครลำบาก อาชีพการงานย่อมย่ำอยู่กับที่ตั้งฐานไม่ได้

ทศบารมี ทศพิธราชธรรม (๒๕๓๑ : ๑๕๕)^{๕๕} ได้อธิบายคำว่า วิริยะ หมายความว่า ความพยายามที่เรียกว่า วิริยะ แปลว่า ความเพียร อันจัดเป็นพระบารมีข้อหนึ่งของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงบำเพ็ญเป็นลำดับ คำว่า วิริยะ หรือความเพียร ตามศัพท์ แปลว่า ความเป็น วิระ คือ คนกล้า หมายความว่า กล้าทั้งในทางไม่ทำ ทั้งในทางที่ทำจึงยังเป็นค่ากลางๆ ซึ่งพุทธทาสภิกขุ (๒๕๑๘ : ๙๐)^{๕๖} ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า วิริยะ คือความเพียรที่จะกล้าบากบั่นมีความหมายเป็นความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง ความพยายาม ความไม่ยอมหยุด ความไม่ถอยหลัง และความก้าวไปข้างหน้า ความหมายมากมายเหล่านี้ล้วนเป็นชื่อของความเพียร ซึ่งสามารถใช้แทนกันได้ รวมไปถึงคำว่า พระราชา หรือกษัตริย์ ก็มีความหมายเดียวกัน ดังประโยคที่ว่า เกิดมาเป็นบุรุษ ต้องเพียรไปจนกว่าจะพบความสำเร็จ การทำงานด้วยวิริยะเป็นธรรมอย่างหนึ่ง วิริยะ ชนิดที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “วิริเยน ทุกขมจเจติ” (คนล่วงทุกข์เสียได้ด้วยเพราะวิริยะ) ส่วนที่เป็นข้าศึกหรือเป็นปฏิปักษ์ ของความเพียร คือ ความเกียจคร้าน ตามศัพท์ว่า โกสขุ ความนอนจม เมื่อกำจัดความเกียจคร้านได้แล้ว จึงจะมี

^{๕๓} พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ (๒๕๔๒ : ๒๔ - ๒๖)

^{๕๔} พ. สุวรรณ (๒๕๔๑ : ๖๐ - ๖๑)

^{๕๕} ทศบารมี ทศพิธราชธรรม (๒๕๓๑ : ๑๕๕)

^{๕๖} พุทธทาสภิกขุ(๒๕๑๘ : ๙๐)

ความเพียรขึ้นได้ และความเพียรจะหายไปเมื่อความเกียจคร้านเกิดขึ้นมาก ลักษณะของความทรงตัว อยู่อย่างเข้มแข็งของความเพียร เรียกว่า ธาตุ กำหนดเป็น ๓ วาระ คือ เริ่มต้น (อารมณ์ธาตุ) ดำเนิน (นิกกมธาตุ) ก้าวไปข้างหน้า (ปรกมธาตุ) ส่วนเหตุของความเกียจคร้าน ที่ควรละมีหลายอย่าง เช่น ความติดสุข ความสุขสบาย ความกลัวลำบากตรากตรำ ความมั่งง่าย ความผัดวันประกันพรุ่ง เป็นต้น

วคิน อินทสระ (๒๕๓๐: ๔๓) ^{๗๗} ได้ให้ความหมายของ วิริยะ แปลตามตัวอักษรว่า ความเป็นผู้กล้า คือ แกล้วกล้าในกิจที่ทำไม่ย่อท้อ ย่อหย่อน ทำกิจด้วยกำลังทั้งหมด มีความบากบั่น มั่นคง (ทพฺพปรกม) ไม่ทอดทิ้งธุระกลางคัน หรือละทิ้งงานเสียกลางคัน (อนิกขิตตธูโร) มีความเพียร อยู่เสมอไม่จับจด หรือหยุดงานเสีย ทำจนกว่าจะถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ (อารทวิริโย) ชื่อว่าความเพียร สัตว์ทั้งหลายควรทำ (วิริยํ นามเต สุตเตหิ กตตพฺพิ) ความเพียรเป็นสิ่งที่นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อ บุคคลได้ทำความเพียรเต็มกำลังของตนแล้วถึงไม่สำเร็จ ใครเล่าจะตำหนิได้นักปราชญ์ตำหนิคนที่ ล้มเหลว เพราะความเพียรย่อหย่อนนั่นเอง

บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑) ^{๗๘} กล่าวว่า วิริยะ คือ ความเพียรหรือความ ขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดถอย

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๙) ^{๗๙} กล่าวว่า วิริยะ คือ ความเพียร ขยันหมั่น ประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดถอย จัดเป็นการฝึกหัดอบรมตนเองให้ มีศักยภาพในการทำงานหรือการเรียนที่มีประสิทธิภาพที่สูงยิ่งขึ้นไปเป็นขั้นๆ หรือเป็นระดับๆ ไป

จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น

พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๒ : ๓๙) ^{๘๐} ได้อธิบายว่า จิตตะ หมายถึง กำลังจิต กำลังสมาธิ หรือคุณภาพของจิต คุณภาพส่วนที่พึงปรารถนาของจิตเรียกว่ากำลังจิต หรือกำลังสมาธิ ซึ่งเลยเพ่งเล็ง ไปแก่ส่วนที่อบรมดีแล้ว คือจิตที่อบรมดีแล้ว เดินมาถูกทางแล้วจึงจะมีคุณสมบัติแล้วมีกำลังมหาศาล ของมัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๐: ๓๖) ^{๘๑} ได้อธิบายเกี่ยวกับ จิตตะ ว่าจิต ตะ เอาจิตฝักใฝ่ คือ ตั้งสติรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อน ลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

^{๗๗} วคิน อินทสระ (๒๕๓๐: ๔๓)

^{๗๘} บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)

^{๗๙} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๙)

^{๘๐} พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๔๒ : ๓๙)

^{๘๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๕๐: ๓๖)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๒ ข: ๘๔๓)^{๙๒} ได้อธิบายเกี่ยวกับ จิตตะไว้ดังนี้ จิตตะ ความคิดจดจ่อหรือเอาใจใส่ฝึกฝน ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้น จะไม่สนใจไม่รู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรในเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางที่จัดทำเรื่องนั้น งานนั้นขลุกข่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อ แต่งตัว อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นๆ เกิดขึ้นใกล้ๆ บางทีก็ไม่รู้ ทำจนลืมนวันลืมนคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจจดจ่อเช่นนี้ย่อมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่มั่นคงในกิจที่ทำ มีกำลังมาเฉพาะทำจิต นั้นเรียกเป็นจิตตสมาธิ พร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

ปิ่น มุกข์กันต์ (๒๕๓๕ : ๑๘๔)^{๙๓} ได้อธิบายว่า จิตตะ แปลว่า คิดถึงงาน ซึ่งบอก ความหมายได้หลายคำ เช่น ความสนใจ ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ ความใส่ใจ ความเอาใจใส่ เป็นต้น คนที่มีจิตตะเป็นที่ไม่ปล่อยปะละเลยกับงานของตน คอยตรวจตรางานอยู่เสมอ การงานจึงไม่บกพร่อง จิตตะจึงมีประโยชน์ที่กำจัดเสียซึ่งความประมาทเลินเล่อ

บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)^{๙๔} กล่าวว่า จิตตะ คือ ความคิดหรือตั้งจิตรับรู้ในสิ่ง ที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด ไม่ปล่อยให้ใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๙)^{๙๕} กล่าวว่า จิตตะ ความคิดมุ่งไปตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝนไม่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำอย่าง มั่นคง

วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๐: ๓๖)^{๙๖} ได้อธิบายเกี่ยวกับ วิมังสา ว่า วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบ ข้อแย้งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้อง เป็นต้น ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

^{๙๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๔๒ ข: ๘๔๓)

^{๙๓} ปิ่น มุกข์กันต์ (๒๕๓๕ : ๑๘๔)

^{๙๔} บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)

^{๙๕} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๙)

^{๙๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๐: ๓๖)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๒ ข: ๘๔๓)^{๙๗} ได้อธิบายเกี่ยวกับ วิมังสา ไว้ ดังนี้วิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่อง หรือข้อข้องใจ เป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดหา เหตุผล ชอบสอบสวนทดลองเมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไป เช่น คิดว่าเหตุผลนี้เกิดจากเหตุ อะไร ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบนี้เข้าไป จะเกิดผลอย่างนี้ ลอง เปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างนี้ที่คาดหมาย เป็นเพราะอะไร จะแก้ไขจุดไหน ฯลฯ การคิด หาเหตุผลและสอบสวนทดลองอย่างนี้ ย่อมช่วยรวมจิตใจให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณา อย่างติดแจตตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง เรียกว่า เป็นวิมังสาสมาธิ ซึ่งก็จะมีประธานเป็นสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย

พระเทพวิสุทธิญาณ (๒๕๓๘ : ๙๕)^{๙๘} ได้อธิบายว่า วิมังสา แปลว่า ความพิจารณา ไตร่ตรองหาเหตุผลในสิ่งนั้นๆ หมายความว่าใช้ปัญญาสอดส่องเทียบเคียงเปรียบเทียบทั้งเหตุทั้งผลใน ความดีต่างๆ ที่ตนกระทำมาแล้ว คือย้อนกลับไปคิดว่าตนเองได้ทำเหตุ ปลูกฉันทะ ใช้วิริยะ ได้ตั้งจิตตะ ในการนั้นๆ ไว้มากน้อยเท่าไร แล้วได้ผลเท่าไร เมื่อบุคคลพิจารณาสอบสวนการกระทำของตนด้วยตน ก็ย่อมเข้าใจตนเอง สามารถปรับตนเองให้ทำงานได้ถูกต้อง

ปิ่น มุกข์นิตย์ (๒๕๓๕ : ๑๘๔)^{๙๙} ได้ให้ความเห็นว่า สุดยอดของวิธีทำงานให้สำเร็จ รวมอยู่ในอิทธิบาทข้อสุดท้ายนี้ คือ วิมังสา แปลว่า พินิจพิเคราะห์ หมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราถึงจะรักงานเท่าไร บ้างบ้านปานใดและเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา แต่ ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลงานก็จะไม่เรียบร้อย ต้องมาทำกันใหม่อยู่อย่างนั้น เข้ากับลักษณะที่ว่าทำเสร็จแล้วแต่งานมันยังไม่สิ้นสุด

บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)^{๑๐๐} กล่าวว่า วิมังสา คือ ความไตร่ตรองหรือ ทดลอง ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตรา หาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน ในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๙)^{๑๐๑} กล่าวว่า วิมังสา ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ

^{๙๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (๒๕๔๒ ข: ๘๔๓)

^{๙๘} พระเทพวิสุทธิญาณ (๒๕๓๘ : ๙๕)

^{๙๙} ปิ่น มุกข์นิตย์ (๒๕๓๕ : ๑๘๔)

^{๑๐๐} บุญมี แทนแก้ว (๒๕๓๙ : ๑๔๑)

^{๑๐๑} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๙)

สุรางค์ โค้วตระกูล. (๒๕๔๙ : ๓๒๖)^{๑๐๒} ได้อธิบายความคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในสังคมประชาธิปไตย ในสมัยสารสนเทศเพื่อจะเป็นผู้ที่มีความฉลาดรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มาจากสื่อสารมวลชนต่างๆ และเพื่อเป็นพลเมืองดีที่มีการตัดสินใจที่ฉลาดถูกต้อง รวดเร็ว

พอล(Paul.๑๙๙๒:๔๐)^{๑๐๓} บุคคลผู้ได้รับซึ่งเอตทัคคะเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้นิยามการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นศิลปะของการคิดเพื่อที่จะทำให้การคิดดีขึ้น ชัดเจนขึ้น มีความแม่นยำมากขึ้น หรือป้องกันตนเองได้มากขึ้น นอกจากนั้นยังได้ระบุว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลที่คิดด้วยตนเอง ซึ่งยืนยันว่าเรารู้อะไร หรือไม่รู้อะไร

วูดส์ (Woods. ๑๙๙๓:๖๕)^{๑๐๔} ได้อธิบายว่า สภาเพื่อความเป็นเลิศในการคิด วิจารณ์แห่งชาติ (National Council for Excellence in Critical Thinking) ได้ให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่คล่องแคล่ว และมีทักษะในการสร้างมโนทัศน์ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผลจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาหรือเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่เกิดจากการสังเกต การมีประสบการณ์ การไตร่ตรอง การใช้เหตุผล หรือการติดต่อสื่อสาร เพื่อที่จะนำไปสู่การเชื่อมหรือการกระทำ

เอนนิส (Ennis. ๑๙๘๕ : ๑๐)^{๑๐๕} ได้กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณหมายถึง การคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจว่า สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ เพื่อช่วยให้ตัดสินใจสภาพการณ์ได้ถูกต้องจากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วยหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในด้านการเรียนและด้านอื่นๆ อีกด้วย มี ๔ ประการคือ

ฉันทะ คือ ความรักความพอใจในหน้าที่การเรียนและการงานของตนที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำเพื่อสักแต่ว่าทำ มีความทุ่มเทเพื่อหวังให้เรียนนั้นออกมาได้เป็นที่ขึ้นชอบและพอใจทั้งตนเองและผู้อื่นด้วย

วิริยะ คือ ความเพียรพยายามในหน้าที่การเรียน ไม่ย่อท้อต่อการเรียนไม่ว่าจะยากหรือง่ายก็พยายามจนให้ถึงที่สุด ไม่ย่อท้อจนกว่าการเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่ล้มเลิกความเพียรก่อนที่จะได้ลองทำด้วยตนเอง

^{๑๐๒} สุรางค์ โค้วตระกูล. (๒๕๔๙ : ๓๒๖)

^{๑๐๓} พอล(Paul.๑๙๙๒:๔๐)

^{๑๐๔} วูดส์ (Woods. ๑๙๙๓:๖๕)

^{๑๐๕} เอนนิส (Ennis. ๑๙๘๕ : ๑๐)

จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ในการเรียนของตนเอง ไม่คิดไปในเรื่องอื่นนอกจากเรื่องเรียน เมื่อทำหน้าที่ของตนเองไม่สำเร็จ มีความใส่ใจเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา คอยตรวจหาข้อบกพร่องอยู่เสมอเพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขให้ดีขึ้น

วิมังสา คือ การใคร่ครวญไตร่ตรองหาเหตุผลของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นว่ามันเกิดขึ้นได้เพราะอะไร แล้วหาหนทางแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้ดียิ่งขึ้นไป

๒.๓.๔ ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔

พระธรรมปิฎก (๒๕๓๙ : ๑๔๓)^{๑๐๖} ให้ความสำคัญของหลักอิทธิบาท ๔ ว่า อิทธิบาท ๔ นี้ มีความสำคัญต่อการเรียนรู้และเป็นปัจจัยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความพอใจอย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างผลแห่งความสำเร็จของการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องมีความพอใจแล้วพยายามขวนขวายหาความรู้บ่อยๆ โดยไม่เลิกกลางคัน มีความเพียร พิจารณาหาข้อบกพร่องในการเรียน แล้วปฏิบัติสิ่งที่เกื้อกูลต่อการเรียน ลด ละ เลิก สิ่งที่ไม่เกื้อกูลต่อการเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนของตน

ปิ่น มุทุกันต์ (๒๕๓๙ : ๑๐)^{๑๐๗} ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางให้การทำงานนั้น ล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จมีหลายทาง คือ เกิดจากตัวเองก็มี เกิดจากการเหตุการณ์แวดล้อมก็มี เกิดจากเนื้องานที่ทำนั้นเองก็มี แต่อุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากตัวเราที่ทำงานให้ล้มเหลวมี ๔ อย่าง คือ ความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน ความทอดธุระ ความโง่เขลา ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนวิธีการทำงานไว้มี ๔ ข้อ เรียกว่า อิทธิบาท แปลว่าทางแห่งความสำเร็จ คือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความใส่ใจ วิมังสา ความคิดค้น ถ้ามีอิทธิบาท 4 นี้ครบแล้ว ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จได้สมประสงค์หากสิ่งนั้นไม่เหลือวิสัย

พระเมธีธรรมาภรณ์ (๒๕๓๙ : ๑๐)^{๑๐๘} กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ นอกจากจะเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในงานที่ทำแล้ว อิทธิบาทยังเป็นอายุวัฒนธรรมคือ ธรรมเป็นเหตุให้คนมีอายุยืนยาวอีกด้วย ดังที่มีพุทธดำรัสรับรองไว้ในมหาปริณิพพานสูตรว่า “ยสส กสสจि อานนท จตตาวโร อิทธิปาทา” เป็นต้น แปลความว่า “อานนท อิทธิบาท ๔ บุคคลใดเจริญ ทำให้มาก ทำให้เป็นดุจยานทำให้เป็นพื้นฐานตั้งไว้ อบรม เริ่มไว้ดีแล้ว บุคคลนั้นเมื่อปรารถนาก็พึงดำรงชีวิตอยู่ตลอดกับหรือเกินกว่ากับ” พระอรรถกถาจารย์อธิบายว่า การเจริญอิทธิบาททำให้คนมีชีวิตอยู่ตลอดอายุกับ หมายถึง มีชีวิตอยู่ได้จนครบเกณฑ์อายุขัยประมาณได้ ๑๐๐ ปีหรือมากกว่านั้น

^{๑๐๖} พระธรรมปิฎก (๒๕๓๙ : ๑๔๓)

^{๑๐๗} ปิ่น มุทุกันต์ (๒๕๓๙ : ๑๐)

^{๑๐๘} พระเมธีธรรมาภรณ์ (๒๕๓๙ : ๑๐)

วัตสันต์ (Watson อ้างอิงจาก พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. ๒๕๔๒ : ๙๒)^{๑๐๙} การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเพราะมีการวางเงื่อนไข และการที่พฤติกรรมใดจะมีความเข้มข้นรุนแรงนั้น มิใช่เป็นเพราะรางวัล หรือการเสริมแรงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า คือ สิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ มีอิทธิบาทสมบูรณ์ก็เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้ให้นักเรียนมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ มีสิ่งกระตุ้นที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ แรงจูงใจที่อยากจะทำเรียน ภาษาทางพระพุทธศาสนาว่า ฉันทะ ความพอใจหรือความต้องการ มีความสัมพันธ์กับความเพียรพยายาม (วิริยะ) สนใจในการเรียนรู้โดยมิเห็นแก่ความยากลำบาก คือ ตั้งใจเรียนรู้ (จิตตะ) และการหาวิธีการ หรือการพิจารณา (วิมังสา) สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ละสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จการศึกษาได้เพราะมีสิ่งเร้า

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๘)^{๑๑๐} อิทธิบาท ๔ มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่า การฝึกหัดคนให้มีคุณธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ นี้จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงาน โดยวิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือเมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่าการทำงานของตนยังบกพร่องอยู่หรือผิดวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งคือพิจารณาหาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอน งานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้น ๆ อย่างไร เป็นการทบทวนผลว่าเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลที่ไม่พึงปรารถนา ก็จัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการอิทธิบาท ๔ นั้น

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าความสำคัญของอิทธิบาท ๔ ว่า มีความสำคัญต่อการเรียนการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะถ้าขาดหลักอิทธิบาท ๔ แล้ว ย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เพราะอิทธิบาท ๔ จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้น เกิดสร้างความพอใจในหน้าที่การงานของตน พร้อมทั้งมีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ในหน้าที่ของตน และกลับมาทบทวนไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

^{๑๐๙} วัตสันต์ (Watson อ้างอิงจาก พงษ์พันธ์ พงษ์โสภณ. ๒๕๔๒ : ๙๒)

^{๑๑๐} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย (๒๕๕๐: ๒๓๘)

๒.๓.๕ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔

๑. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุนาวัน

ดวงเดือน พันธุนาวัน (๒๕๔๔)^{๑๑๑} ได้ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมคนดีและคนเก่ง สามารถสรุปออกมาในรูปของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่ามีองค์ประกอบทางจิตเกี่ยวข้องอยู่ ๘ จิตลักษณะ โดยแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ จิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ด้าน และลักษณะที่เป็นสาเหตุทางจิตอีก ๕ ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน เมื่อนำไปประกอบเป็นภาพต้นไม้ จะแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ๑) ส่วนดอกและผลไม้บนต้นไม้ ๒) ส่วนลำต้นของต้นไม้ ๓) ส่วนรากของต้นไม้ มีรายละเอียด ดังนี้

๑) ส่วนดอกและผลไม้บนต้นไม้ คือ พฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของคนดีคนเก่ง พฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมการทำความดีและละเว้นความชั่ว พฤติกรรมที่เอื้อเพื่อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวมผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าปรารถนา มีสาเหตุมาจากสาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของต้นไม้ และลักษณะทางพื้นฐานทางจิตใจที่เป็นส่วนของรากต้นไม้

๒) ส่วนลำต้นของต้นไม้ คือ สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้าน ได้แก่

- การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบหน้าที่ มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติ มนุษยชาติและหลักการ มากกว่าประโยชน์ส่วนตน

- จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน คือ รู้จักคาดการณ์ไกล รู้จักควบคุมตัวเองได้ สามารถอดได้รอได้ มีความภูมิใจในการทำความดี แม้จะไม่มีใครอื่นเห็น

- ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าผลที่เกิดกับตนมาจากการกระทำของตนเอง ไม่ใช่เกิดจากความบังเอิญ หรือโชคเคราะห์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบุคคลอื่นบันดาลให้

- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์คือ มีความมุ่งมั่น ในการที่จะทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อ

- ทักษะคติ คุณธรรม ค่านิยม คือ (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม หรือ ค่านิยมนั้นๆ) คือ มองเห็น และเข้าใจในคุณค่า ประโยชน์ ความดีของการปฏิบัติหน้าที่เกิดความพึงพอใจ มีความพร้อมที่จะมีพฤติกรรมการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ๓ ส่วนรากของต้นไม้ คือ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจของพฤติกรรม ประกอบด้วย จิตลักษณะ ๓ ด้าน ได้แก่

^{๑๑๑}

ดวงเดือน พันธุนาวัน (๒๕๔๔)

๑. สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาดมีการรู้คิดที่เหมาะสมกับอายุเมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มีความสามารถทางความคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงได้ กล่าวคือ คิดแบบเป็นระบบได้เมื่อผู้ใหญ่

๒. มีสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ มีความสุขในการทำงาน มีการปรับตัวที่ดี มีความวิตกกังวลน้อยเหมาะสมกับเหตุการณ์ มีอารมณ์มั่นคง มีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมของการทำงาน

๓. มีประสบการณ์ทางสังคมสูง คือ การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้รับประสบการณ์อย่างเพียงพอเหมาะสมตามอายุถ้าบุคคลมีลักษณะทางจิตใจ ๓ ด้าน ที่เป็นส่วนรากของต้นไม้ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม ก็จะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาทางจิตลักษณะทั้ง ๕ ด้าน อันเป็นสาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ได้

๒. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพค

เพค (Peck, 1960: 79-50)^{๑๑๒} ได้แบ่งขั้นของพัฒนาการทางจริยธรรมไว้ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ไม่มีจริยธรรมอะไรเลยขาดความรู้ ความสำนึกกว่าสิ่งใดก็ตามที่ตัวเองกระทำลงไปนั้นมีผลดีหรือผลเสียต่อบุคคลอื่นอย่างไร ผู้มีจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้ได้แก่ ทารก ในหมูนักเรียนอาจมีอยู่บ้างแต่ก็น้อย

ขั้นที่ ๒ เป็นการกระทำด้วยตนเอง เอาใจใส่ในเรื่องของตนเองว่าตนเองมีความต้องการอะไรบ้าง ทำตามอารมณ์หรือความพอใจของตนเองฝ่ายเดียว ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าสิ่งที่ตนพอนั้นคนอื่นไม่พอใจ

ขั้นที่ ๓ เป็นการกระทำตามเพื่อฝูง หรือทำตามแบบแผนที่หมู่คณะเขาปฏิบัติกัน โดยไม่มีใครไต่ตรองว่าสิ่งที่ทำนั้นดีหรือเลว เป็นผลเสียแก่บุคคลอื่นไหน

ขั้นที่ ๔ เป็นการกระทำตามระเบียบแต่ขาดความเข้าใจในเรื่องเหตุผลว่าทำไมต้องทำสิ่งนั้น

ขั้นที่ ๕ เป็นการกระทำอย่างมีเหตุผลและมีสติสัมปชัญญะ ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุด เป็นการปฏิบัติที่เป็นผลดีต่อทุกๆ คน แม้ว่าบางครั้ง จะละเมิดระเบียบแบบแผนหรือผิดไปจากหลักการปฏิบัติตามหมู่คณะก็ตาม

^{๑๑๒} เพค (Peck, 1960: 79-50)

๒.๓.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔

พระมหาสมคิด โครธา (๒๕๔๗ : ๖๖)^{๑๑๓} ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้อิทธิบาท ๔ ใน การเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การใช้อิทธิบาท 4 ของพระ นิสิตโดยรวมและที่เป็นรายด้าน ๔ ด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านจิตตะ ด้านวิริยะ และด้านวิมังสา กลุ่ม ตัวอย่างเป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๑ ถึง ชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๓๘๔ รูป พระนิสิตมีการใช้หลัก อิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมาก พระนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการเรียนโดยรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕

พันเอกจรรุมาศ เรืองสุวรรณ (๒๕๔๘ : ๒๕๓)^{๑๑๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสั่งเคราะห้ แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างซ่อมจักรยานยนต์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุน กองบัญชาการกองทัพบก พบว่า แบบจำลองการสอนตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างจากการสอนแบบ ปกติมากที่สุด จากการเปรียบเทียบการจำลองการสอนตามหลักอิทธิบาท ๔ กับการสอนหลังจากปรับ อิทธิพลตัวแปรร่วมออกแล้ว พบว่า แบบจำลองการสอนตามหลักอิทธิบาท ๔ ผลสัมฤทธิ์สูงกว่าการ สอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เสกสันต์ บุญยะ (๒๕๔๙ : ๗๓ - ๗๔)^{๑๑๕} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้อิทธิบาท ๔ ใน การบริหารบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดเล็ก แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๔ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีพฤติกรรมการใช้อิทธิบาท ๔ ดังนี้ ด้านฉันทะ มีการใช้อยู่ในระดับดีมากที่สุดในเรื่องมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องมีอัธยาศัยและมีน้ำใจที่ดีต่อทุกคน และมีการใช้ที่อยู่ในระดับปาน กลาง ในเรื่อง การใช้คำพูดที่เหมาะสมในการตักเตือนผู้ร่วมงานทุกคน มีความหวังในผู้ร่วมงานทุก คน และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงานในสถานศึกษาด้านวิริยะ มีการใช้อยู่ในระดับ ดีมากที่สุด ในเรื่องไม่ใช้อำนาจหน้าที่บังคับให้ทำงานเกินกำลังความสามารถ และมีการใช้อยู่ในระดับ ดีมากในเรื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษานำเอาหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบริหารงาน เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา และส่งเสริมในการให้ความรู้แก่บุคลากร ผู้ปกครองและนักเรียนให้เห็นคุณค่าของการใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาชีวิต ด้านจิตตะ มีการ ใช้อยู่ในระดับดีมากที่สุดในเรื่องเป็นมิตรกับผู้ร่วมงานทุกคนและรักษาความลับของทางราชการและ ของผู้ร่วมงาน และมีการใช้อยู่ในระดับดีมากในเรื่องชื่นชมผลงานการปฏิบัติงานของบุคลากรด้วย ความบริสุทธิ์ใจ เอาใจใส่ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้ผู้ร่วมงานเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการ อบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน

^{๑๑๓} พระมหาสมคิด โครธา (๒๕๔๗ : ๖๖)

^{๑๑๔} พันเอกจรรุมาศ เรืองสุวรรณ (๒๕๔๘ : ๒๕๓)

^{๑๑๕} เสกสันต์ บุญยะ (๒๕๔๙ : ๗๓ - ๗๔)

ด้านวิมังสา มีการใช้อยู่ในระดับดีมากที่สุดในเรื่องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีการใช้อยู่ในระดับดีมากในเรื่องอดทนต่อปัญหาต่างๆ ในที่ทำงาน อุทิศเวลาในการทำงานอย่างเต็มที่ และข่มใจ รักษาอารมณ์ของตนเองได้อย่างมั่นคง

สถิติ รัชปต์ย์ (๒๕๔๘ : ๕๒ - ๕๓)^{๑๑๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุณุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ดพบว่า นักศึกษาได้ประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการเรียน ดังนี้

ด้านฉันทะ ในการเรียนทุกครั้งจะเริ่มต้นด้วยการชอบในเนื้อหาวิชาที่เรียน ก่อนเพื่อให้การศึกษาเล่าเรียนมีความสุขสาน ศึกษาลึถึงข้อหายเนื้อหาวิชาที่เรียน คำนึงถึง เป้าหมายที่ตนเองต้องการ คือความสำเร็จการศึกษา ไม่มีอคติต่อครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น และสร้าง จิตสำนึกที่ดีต่อสถาบันของตนเอง เมื่อมีความชอบใจแล้ว ความเพียรพยายามก็จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ก็คงไม่ยากเกินไป

ด้านวิริยะ ในการสร้างความเพียรพยายามในสิ่งที่ตนเองกำลังกระทำนั้น จะต้องทำตนเองให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาที่กำลังศึกษาเล่าเรียน อยู่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียนมากที่สุด ไม่ทิ้งหรือทอดถอยกลางคันทั้งที่ไม่รู้ว่า ตนเองทำเต็มที่แล้วหรือยัง เข้าเรียนสม่ำเสมอตรงต่อเวลา ไม่ชักช้าเอาเปรียบเพื่อนร่วมชั้นคนอื่นๆ หากมีการงานเป็นกลุ่มก็ทำงานช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ไม่เกียจคร้านในการศึกษาเล่าเรียน

ด้านจิตตะ มุ่งเน้นในเรื่องของการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ หรือเต็ม ศักยภาพที่ตนมี เอาใจใส่และจดจ่ออยู่กับเนื้อหาวิชาที่เรียนในระหว่างที่อาจารย์บรรยาย เอาใจใส่ที่จะ ปฏิบัติกิจกรรมใดๆ ที่จัดขึ้นอย่างเต็มอกเต็มใจ ไม่ละทิ้งหน้าที่ หรือเลือกที่ชอบหรือไม่ชอบในสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่เพื่อร่วมชั้นจะฝึกหัดด้านสมาธิอยู่เสมอๆ มีจิตใจที่แน่วแน่มีสติตั้งใจ และจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ตนเองกำลังกระทำ สร้างความผ่อนคลายควบคู่กับการศึกษาด้วย เพื่อไม่ให้ ตนเองตั้งเครียดกับการศึกษาเล่าเรียน

^{๑๑๖} สถิติ รัชปต์ย์ (๒๕๔๘ : ๕๒ - ๕๓)

ด้านวิมังสา ในเวลานอกเหนือจากเวลาเรียนในห้องเรียนจะหมั่น ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากวิชาที่ตนเองเรียน และพยายามปรับปรุงการเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นพิจารณาให้เป็นขั้นเป็นตอน หากพบปัญหา ก็จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมหรือปรึกษาอาจารย์ผู้สอนในการเรียนต้องมีอุปสรรคและปัญหาอยู่เสมอ ไม่ละทิ้งและท้อถอย จะต่อสู้กับปัญหานั้นๆ โดยพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ นอกจากนี้แล้วยังมีการจับกลุ่มทำงานกันเป็นทีม การแก้ไขอุปสรรคต่างๆ มีความคิดหลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการศึกษาเล่าเรียนให้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

บุญมี บุญเอี่ยม (๒๕๔๔ : ๕๔)^{๑๑๗} ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการนำอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานของพนักงานการควบคุมการบินภูเก็ต บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด พบว่าพนักงานศูนย์การควบคุมการบินภูเก็ต บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด มีระดับการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานโดยภาพรวมและองค์ประกอบ อยู่ในระดับมาก และพนักงานที่มีประวัติการผ่านการฝึกอบรมต่างกัน มีระดับการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานโดยภาพรวมและองค์ประกอบ ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่า พนักงานที่มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีการนำไปใช้ในระดับน้อยขึ้นอยู่กัลักษณะของงานที่ทำ นอกจากนี้การนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจภายนอกอีกด้วย เช่น เงินเดือน สวัสดิการ เป็นต้น

จากเอกสารงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท ๔ สามารถทำให้ผู้ที่นำไปปฏิบัติมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะในด้านการเรียน และในด้านอื่นๆ ที่ตนเองได้รับทำหน้าที่นั้นบรรลุจุดประสงค์ตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงว่า หลักอิทธิบาท ๔ สามารถนำไปพัฒนาเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากลด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาได้ ผู้วิจัยจึงมีประสงค์ที่จะนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการพัฒนาเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีกับเด็กนักเรียนต่อไป

---

^{๑๑๗} บุญมี บุญเอี่ยม (๒๕๔๔ : ๕๔)

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี” ในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ การกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนและในรูปแบบต่างๆ ที่ จะนำมาใช้นักเรียนก่อนการเรียนหรือเริ่มการเรียนการสอน โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อ ประกอบการวิจัย โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

๑. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
๒. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
๓. แบบแผนการทดลอง
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี สาขาดนตรีสากล ทั้งหมด ๒๐ คน ช่วงอายุระหว่าง ๗ - ๑๕ ปี ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรี สากล โดย ครูผู้สอน และผู้วิจัย ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

กลุ่มตัวอย่าง

สุ่มอย่างง่ายจากประชากรที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี” ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๙ คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองด้วยตนเองในเวลาก่อนเข้าเรียน ใช้เวลาในการทดลอง ๔ ครั้ง ครั้งละ ๑๐ - ๑๕ นาที โดยทำการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลอง (Pre-test) ๑ สัปดาห์ ดำเนินการทดลองด้วยกิจกรรมกลุ่ม จำนวน ๔ ครั้ง และทำการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมเสร็จ (Post-test) ๑ สัปดาห์

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

๑. แบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

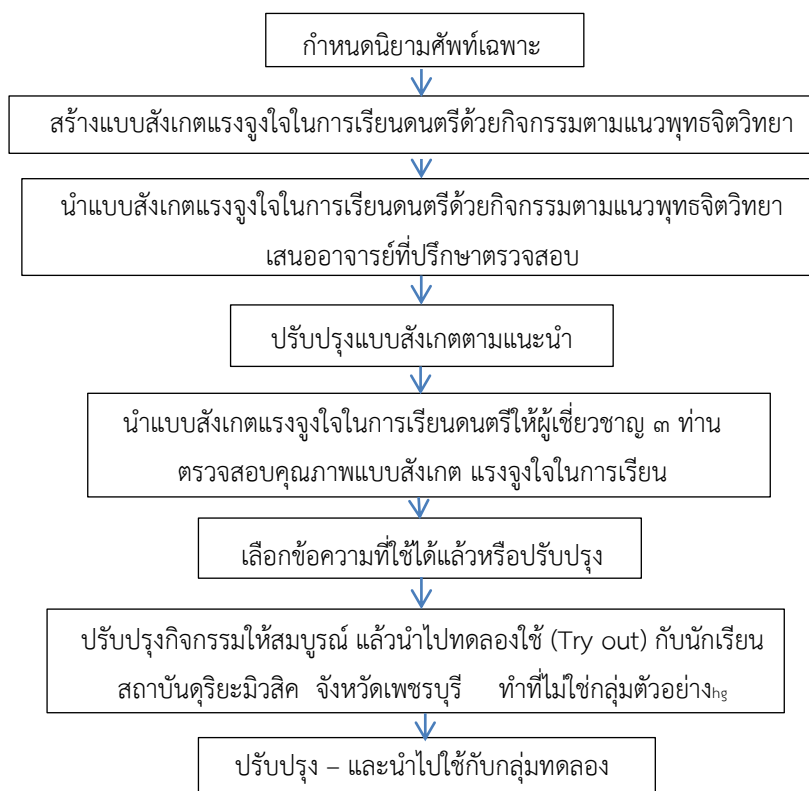
๒. แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

๓. กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

๑.) แบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี ลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา มีขั้นตอนการสร้าง ดังแสดงในภาพประกอบศึกษาเอกสารการสร้างเครื่องมือ

ภาพประกอบ ๑ ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑.๑ ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเกต การบันทึก การสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑.๒ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมาย ในการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณี ศิษยานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

๑.๓ ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ใช้ในการทดลองตามแนวคิดของ วิเชียร เกตุสิงห์ (วิเชียร เกตุสิงห์. ๒๕๓๘ : ๙) ที่สร้างแบบ Rating Scale ๔ ระดับ โดยให้ครอบครัวเนื้อหาในการทดลอง จำนวน ๒๐ ข้อ

๑.๔ นำแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๑.๕ นำแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว พร้อมหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ของเครื่องมือ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบสังเกตที่มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้ภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ใช้ได้ทั้งหมด ๒๐ ข้อ มีค่าความสอดคล้องที่ ๐.๖๖ - ๑.๐๐ แล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๑.๖ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว และหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่งถึงผู้อำนวยการศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ครูผู้สอน สังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาพร้อมทั้งนักเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นการทดสอบ (Try out) จำนวน ๑๙ คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสังเกตแรงจูงใจ โดยใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total correlation) คัดเลือกข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ๐.๒๐ ขึ้นไป แบบสังเกตแรงจูงใจความรับผิดชอบในการเรียนที่มีค่าอำนาจจำแนก ๒๐ ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๓

**ตัวอย่าง แบบบันทึกการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธ
จิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน สถาบันดุริยางค์มิวสิค จังหวัดเพชรบุรี**

ชื่อ/นามสกุลผู้ถูกสังเกต.....ครั้งที่.....
ผู้สังเกต.....สถานที่ที่สังเกต.....
วันที่สังเกต.....เวลาที่สังเกต.....

คำชี้แจง

๑. แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน คือ

ส่งงานตรงเวลา ได้แก่ การทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อยทันเวลาและส่งงานตามเวลาที่กำหนด

ไม่นำงานอื่นมาทำขณะครูสอน ได้แก่ ฟังครูสอน ทำกิจกรรมหรืองานที่ครูมอบหมาย ไม่ทำกิจกรรมหรืองานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่เรียนในขณะครูสอน

ไม่พูดคุยกันขณะครูสอน ได้แก่ พูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องที่ครูสอน ถามคำถามและตอบคำถามของครู ไม่พูดคุยกันนอกเหนือจากที่ครูสอน

การยอมรับและปรับปรุงแก้ไขงานส่วนที่ผิด ได้แก่ การนำงานที่ผิดมาแก้ไขให้ถูกต้องด้วยตนเอง

๒. โปรดสังเกตแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนที่ท่านสอนแต่ละคนใน ๑ สัปดาห์ แล้วประเมินว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนมากน้อยเท่าใด โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นสมควร

ข้อที่	พฤติกรรม	ความถี่			
		ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่ เคย
	นักเรียนชอบเรียนดนตรีสากล				
	นักเรียนฝึกซ้อมดนตรีสากลอย่างสม่ำเสมอ				

ลงชื่อ.....ผู้สังเกตแรงจูงใจ
(.....)

เกณฑ์การให้คะแนน

ในกรณีข้อความที่มีความหมายทางบวก (Positive) ให้คะแนนดังนี้

ความถี่ของพฤติกรรม	ให้คะแนน
ทุกครั้ง	๔
บางครั้ง	๓
นาน ๆ ครั้ง	๒
ไม่เคย	๑

ในกรณีข้อความที่มีความหมายทางลบ (Negative) ให้คะแนนดังนี้

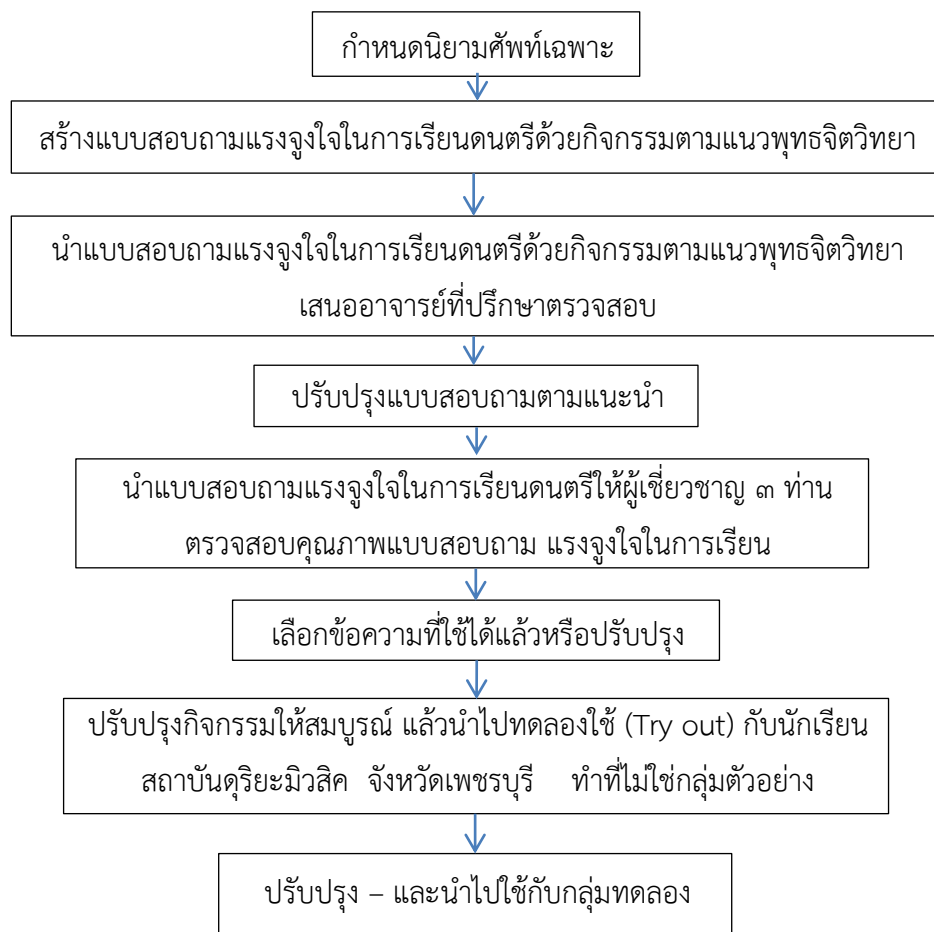
ความถี่ของพฤติกรรม	ให้คะแนน
ทุกครั้ง	๑
บางครั้ง	๒
นาน ๆ ครั้ง	๓
ไม่เคย	๔

เกณฑ์การแปลความหมาย

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในการวิจัยครั้งนี้ ตามแนวคิดของ วิเชียร เกตุสิงห์ (วิเชียร เกตุสิงห์, ๒๕๓๘ : ๙) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๓.๔ - ๔.๐ หมายถึง	มีแรงจูงใจในการเรียนมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ๒.๖ - ๓.๓ หมายถึง	มีแรงจูงใจในการเรียนมาก
คะแนนเฉลี่ย ๑.๘ - ๒.๕ หมายถึง	มีแรงจูงใจในการเรียนน้อย
คะแนนเฉลี่ย ๑.๐ - ๑.๗ หมายถึง	มีแรงจูงใจในการเรียนน้อยที่สุด

๒.) แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา :
 กรณี ศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิค จังหวัดเพชรบุรี ลำดับขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้
 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการสอบถามแรงจูงใจในการเรียน
 ดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา มีขั้นตอนการสร้าง ดังแสดงในภาพประกอบศึกษา
 เอกสารการสร้างเครื่องมือ

ภาพประกอบ ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการสอบถาม
 แรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๑ ผู้วิจัยศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอบถาม การบันทึกการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๒ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมาย ในการสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณี ศึกษา นักเรียน สถาบันดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

๒.๓ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ใช้ในการทดลอง โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (๑๙๘๗ cited in Best & Kahn, ๑๙๙๗, p. ๒๔๗) กำหนดน้ำหนักคะแนน โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาในการทดลอง จำนวน ๒๐ ข้อ

๒.๔ นำแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๒.๕ นำแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว พร้อมหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ของเครื่องมือ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยพิจารณาความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ ความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบสังเกตที่มีค่าความสอดคล้อง ตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการใช้ภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ใช้ได้ทั้งหมด ๒๐ ข้อ มีค่าความสอดคล้องที่ ๐.๖๖ - ๑.๐๐ แล้วจัดพิมพ์เป็นแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒.๖ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้ว และหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย ส่งถึงผู้อำนวยการสถาบันดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรีเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ครูผู้สอน สังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาพร้อมทั้งนักเรียนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป็นการทดสอบ (Try out) จำนวน ๑๙ คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบสังเกตแรงจูงใจ โดยใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total correlation) คัดเลือกข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ๐.๒๐ ขึ้นไป แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนที่มีค่าอำนาจจำแนก ๒๐ ข้อ และได้ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๓

**ตัวอย่าง แบบบันทึกการสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธ
จิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน สถาบันดุริยางค์ศิลป์ จังหวัดเพชรบุรี**

ข้อ	คำถาม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านฉันทะ					
๑.	ฉันชอบเรียนดนตรี					
๒.	ฉันฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ					

ลงชื่อ.....ผู้สังเกตพฤติกรรม
(.....)

เกณฑ์การให้คะแนน

- ๕ = มากที่สุด
๔ = มาก
๓ = ปานกลาง
๒ = น้อย
๑ = น้อยที่สุด

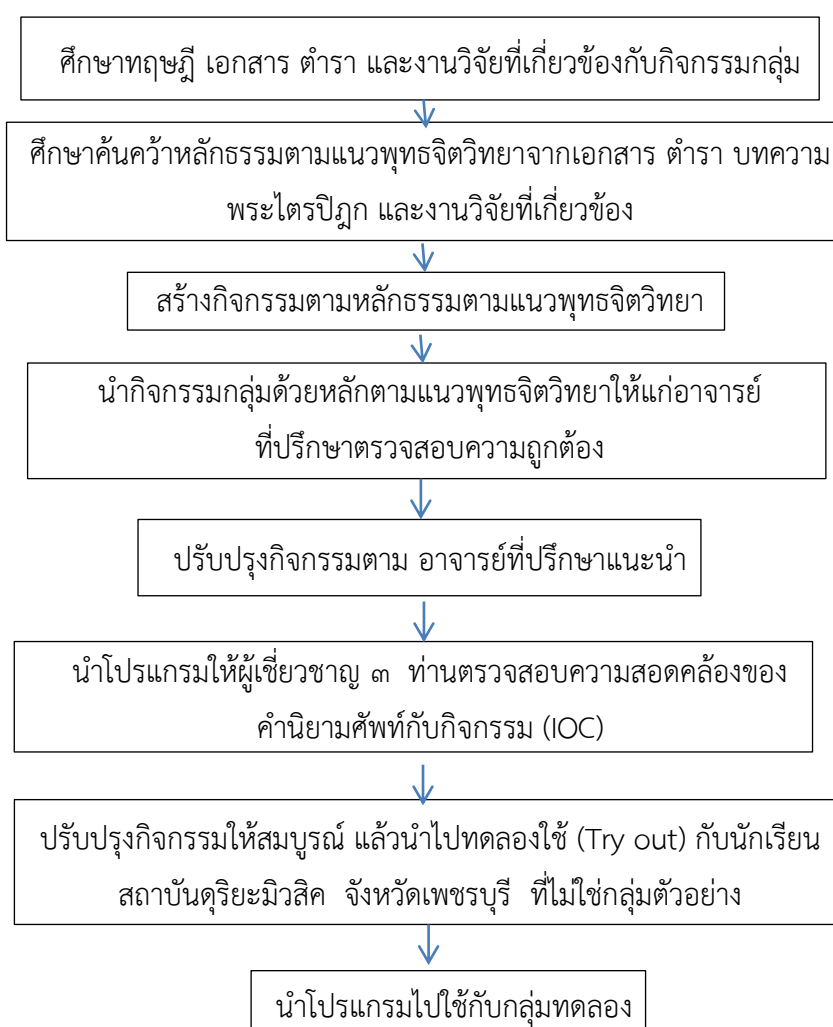
เกณฑ์การประเมิน

- มากที่สุด ๔.๒๑ - ๕.๐๐
มาก ๓.๔๑ - ๔.๒๐
ปานกลาง ๒.๖๑ - ๓.๔๐
น้อย ๑.๘๑ - ๒.๖๐
น้อยที่สุด ๑.๐๐ - ๑.๘๐

๓.) กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของกิจกรรมกลุ่มเพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยมีลำดับขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มพัฒนาเพื่อพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยามีขั้นตอนการสร้าง ดังแสดงในภาพประกอบ

ภาพประกอบ ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

๒.๑ ผู้วิจัยศึกษารายละเอียดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจต่อการเรียนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรม ให้เหมาะสมกับแรงจูงใจในการเรียน

๒.๒ ผู้วิจัยสร้างกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากล โดยกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหา ระยะเวลาที่ใช้ สถานที่ และกิจกรรม ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาจำนวน ๔ กิจกรรม

๒.๓ นำกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา ไปให้อาจารย์ที่ศึกษาศาสตรนิพนธ์ตรวจสอบรายละเอียด ความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๒.๔ นำกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากล ไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน ได้แก่ ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) ของเครื่องมือ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของโปรแกรมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา คำนิยามศัพท์เฉพาะ ภาษาที่ใช้ สถานการณ์ และกิจกรรมที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่าความสอดคล้องที่ ๑.๐๐ แล้วนำไปใช้เป็นกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากลต่อไป

๒.๕ นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากล ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try out) ใช้กับนักเรียนดนตรีสากล สถาบันดุริยางค์ มิวสิค จังหวัดเพชรบุรี ที่กลุ่มตัวอย่างและมีลักษณะใกล้เคียงกับตัวอย่าง จำนวน ๑๙ คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในเรื่องของ เวลา สถานการณ์และถูกต้องก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

๒.๖ นำกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยาการใช้ภาษา ลักษณะกิจกรรม และเนื้อหาในการฝึก และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากล ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้ทำการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการทดลอง ๔ ครั้ง ๆ ละ ๑๐ - ๑๕ นาที สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมดเป็นเวลา ๔ สัปดาห์ ตั้งแต่เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกาถึงเวลา ๑๐.๑๐ นาฬิกา ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือนมีนาคม ๒๕๖๒

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. ผู้วิจัยติดต่อขอรับหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา , แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา , กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา

๒. ผู้วิจัยติดต่อขอรับหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์ถึงผู้อำนวยการสถาบันดุริยางค์ศิลป์ จังหวัดเพชรบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสังเกตและสอบถามแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา และเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีในการทดลองเครื่องมือ เพื่อนำผลไปวิเคราะห์ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือต่อไป

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบแผนการทดลองในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยดำเนินการวิจัยแบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (One Group Pretest – Posttest Design) มีการสอบก่อนและหลังทดลอง ซึ่งมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. ๒๕๕๓: ๖๐) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง แบบ One Group Pretest – Posttest Design

กลุ่มทดลอง	ก่อนทดลอง(Pre-test)	ทดลอง(Treatment)	หลังทดลอง(Post-test)
RE	T1	X	T2

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

RE	แทน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง
T1	แทน การทดสอบก่อนการทดลอง เป็น Pretest
T2	แทน การทดสอบหลังการทดลอง เป็น Posttest
X	แทน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี

วิธีดำเนินการทดลอง

หลังจากที่ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนได้ ดังนี้

๑.) ขั้นก่อนการทดลอง

ผู้วิจัย และครูผู้สอน สังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากลของกลุ่มตัวอย่างตามแบบบันทึกการสังเกตแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน แล้วให้คะแนนเพื่อหาค่าเฉลี่ยเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

๒.) ขั้นดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากลกับกลุ่มตัวอย่างเป็นระยะเวลา ๔ สัปดาห์ๆ ละ ๑ ครั้ง ๆ ละประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที จำนวน ๔ ครั้ง ดังตาราง

ตารางการทดลอง

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน
ศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

ครั้งที่	สิ่งที่พัฒนา	จุดมุ่งหมาย	เทคนิค	กิจกรรม
๑.	แรงจูงใจในการเรียน ดนตรี - ความเชื่อมั่นต่อใน ตนเอง (Confidence)	๑. บอกเกี่ยวกับข้อดีและข้อบกพร่องของ ตนเอง ๒. บอกถึงประโยชน์ของการตระหนักใน ข้อดี และข้อบกพร่องของตนเองได้ ๓. มองภาพลักษณ์ตนเองในแง่บวก ๔. มีความคิดเชิงบวกในการมองปัญหา	การ อภิปราย กลุ่ม	เรียนรู้ ตนเอง จากภาพ
๒.	แรงจูงใจในการเรียน ดนตรี - ความเพียรพยายาม (Energy ; effort)	๑. สำรวจตนเองทางการเรียน ๒. สำรวจความสามารถทางการเรียนของ ตนเองว่าเก่ง และอ่อนอะไร ๓. เกิดความภาคภูมิใจในการทำกิจกรรม ของศูนย์ดนตรี ๔. เห็นความสำคัญของการร่วมมือในการ ทำงาน ๒. ตระหนักถึงปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในการทำงาน	การ อภิปราย กลุ่ม	งานของ พวกเรา
๓.	แรงจูงใจในการเรียน ดนตรี การควบคุมตนเอง (Mindfulness)	๑. ตระหนักในธรรมชาติของอารมณ์และ ฝึกฝนการหายใจอย่างง่าย และใช้การ หายใจนั้นเพื่อเป็นการผ่อนคลายอย่างง่าย ๆ ๒. การแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม	การ อภิปราย กลุ่ม	คลื่นเสียง สร้าง สมาธิ
๔.	แรงจูงใจในการเรียน ดนตรี ความตั้งใจ มีจิตใจที่ แน่วแน่ (Concentration)	๑. เกิดความคิดสร้างสรรค์ ๓. ตระหนักรู้ในความสามารถของตนเอง ๓. มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต และสิ่งที่ อยากเป็นในอนาคต ๔. มีกำลังใจในการไปให้ถึงเป้าหมาย	การ อภิปราย กลุ่ม	วางแผน ก่อนอย่า ใจร้อน

๓.) ชั้นหลังการทดลอง

ผู้วิจัย และครูผู้สอนสังเกต สอบถามและบันทึกแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ให้คะแนน ค่าเฉลี่ยใช้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test)การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนดนตรีก่อนและหลังที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีโดยใช้ t - test แบบ Dependentgroup

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

๑.๑ ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ (Mean)(บุญชม ศรีสะอาด. ๒๕๓๕ : ๑๐๒)

๑.๒ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.(Standard Deviation)(บุญชม ศรีสะอาด.๒๕๓๕ : ๑๐๔)

๒. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

๒.๑ หาค่าดัชนีความเที่ยงตรง (Content Validity) ของเครื่องมือ ระหว่างเหมาะสมของวัตถุประสงค์ และของเนื้อหา ของแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยใช้สูตรRowinelli; & Hambleton (ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ. ๒๕๓๕ : ๒๔๙) ดังนี้

๒.๒ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) โดยใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach) (ชูศรี วงศ์รัตน์ . ๒๕๔๑ : ๗๖)

๓. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

เปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ก่อนและหลังการทดลองของนักเรียนที่ได้เข้าร่วม การใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ ตามแนวพุทธจิตวิทยา ที่มีต่อแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสากลของกรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิค จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้วิธีทางสถิติ t-test แบบ Dependent Samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. ๒๕๔๓ : ๑๖๑)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

๑. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลการวิเคราะห์แบบสังเกตการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ ๒ ข้อมูลการวิเคราะห์แบบสอบถามการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ ๓ ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

๔.๑ สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยะมิวสิก จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n แทน จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

$\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

S.D. แทน คะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum D$ แทน ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

$\sum D^2$ แทน ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนและหลังการ

ทดลองแต่ละตัวยกกำลังสอง

t แทน ค่าสถิติ t ที่ใช้พิจารณาใน Distribution

p แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

T₁ แทน คะแนนก่อนการทดลอง

T₂ แทน คะแนนหลังการทดลอง

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ข้อมูลการวิเคราะห์แบบสังเกต

ผลการใช้ “การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี” แสดงดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ การเปรียบเทียบ“การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี” (n = ๑๕)

ผู้สังเกต พฤติกรรม		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ΣD	ΣD^2	t	p
ครูผู้สอน หลัก	ก่อนทดลอง	๕๒.๙๓	๑.๕๕	น้อย	๒๕๒	๖๓๕๐๔	๙.๙๔	.๐๐๐
	หลังทดลอง	๖๙.๗๓	๑.๐๘	มาก				
ครูผู้สอน สมทบ คนที่๑	ก่อนทดลอง	๕๓.๓๓	๑.๔๓	น้อย	๒๔๙	๖๒๐๐๑	๑๐.๗๘	.๐๐๐
	หลังทดลอง	๖๙.๙๓	๑.๑๐	มาก				
ครูผู้สอน สมทบ คนที่๒	ก่อนทดลอง	๕๓.๒๐	๑.๕๔	น้อย	๒๕๙	๖๗๐๘๑	๑๑.๕๖	.๐๐๐
	หลังทดลอง	๗๐.๔๗	๑.๐๖	มาก				
ผลการ สังเกต พฤติกรรม โดยรวม	ก่อนทดลอง	๕๓.๑๕	๑.๕๑	น้อย	๒๕๓.๓	๖๔๑๙๕.๓	๒๙.๓๕	.๐๐๐
	หลังทดลอง	๗๐.๐๗	๑.๐๘	มาก				

จากตารางที่ ๔.๑ แรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตของผู้วิจัย ครูผู้สอนหลัก ครูผู้สอนสมทบ และผู้ปกครอง หรือการสังเกตโดยรวมก็ตาม สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย

หมายเหตุ

๑. การคัดเลือกผู้สังเกตการณ์ จำนวน ๓ ท่าน ประกอบด้วย ผู้สอนหลัก ๑ ท่าน และผู้สอนสมทบอีก ๒ ท่าน ซึ่งทั้ง ๓ ท่าน ได้ร่วมงานกับนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

๒. ก่อนการทำกิจกรรมผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงกิจกรรมกลุ่ม วัตถุประสงค์ วิธีการสังเกต ประโยชน์ที่ได้รับจากของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันผู้สังเกตการณ์

๓. ก่อนการทำกิจกรรมผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงกฎระเบียบของการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น เวลา เสียงรบกวน บุคคลภายนอก หรือนักเรียนที่เป็นกลุ่ม

๔. จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ($n = ๑๕$) ดังตาราง ซึ่งไม่เป็นไปตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ในข้างต้นตามหลักของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี สาขาดนตรีสากล จำนวน ๑๙ คน ได้มาจากตารางของเครซี่ & มอร์แกน เนื่องจากเลยระยะเวลาในการทำกลุ่ม ซึ่งก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมผู้วิจัยได้แจ้งแก่ผู้เข้าร่วมกรรมแล้ว หลังเริ่มทำกิจกรรมกลุ่มหากนักเรียนมาสายให้นักเรียนนอกห้อง (ห้องที่ใช้ทดลองหรือทำกิจกรรมเป็นห้องกระจกปิดเพื่อป้องกันการรบกวนขณะทำกลุ่ม) ซึ่งนักเรียนและผู้ปกครองยอมรับในข้อตกลงนี้ เนื่องจากต้องการฝึกการเป็นระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลาให้นักเรียน

๕. หลังทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้สอบถามกลุ่มผู้สังเกตการณ์ ถึงกิจกรรมกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและผู้สอนเอง (ผู้สังเกตการณ์)

ตอนที่ ๒ ข้อมูลการวิเคราะห์แบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

ข้อมูลพื้นฐาน	ผู้บริหาร (n = ๒ คน)	
	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	๑๓	๘๖.๗๐
หญิง	๒	๑๓.๓๐
2. ช่วงอายุ		
วัยรุ่น	๑๕	๑๐๐.๐๐
วัยผู้ใหญ่	-	-
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๘	๕๓.๓๐
มัธยมศึกษา	๗	๔๖.๗๐
รวม	๑๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ 4.2 พบว่า นักเรียนเป็นเพศชาย จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗๐ และเพศหญิง จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๐ มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่น จำนวน ๑๕คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๐ และระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗๐

ตารางที่ ๔.๓ ข้อมูลการศึกษาด้านฉันทะ ก่อนและหลังทำกิจกรรม

ข้อมูลด้านฉันทะ	$\bar{X}$	SD	แปลผล	t	sig
๑.ฉันทะชอบเรียนดนตรี					
ก่อนการทำกิจกรรม	๔.๓๓	.๔๙	น้อย	๔.๕	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๙๓	.๒๖	มาก		
๒.ฉันทะฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๖.๙	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๑๓	.๖๔	มาก		
๓.ฉันทะเอาใจใส่ในการเรียนดนตรี					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๓๓	.๔๙	น้อย	๑๓.๒๓	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๕.๐๐	.๐๐	มาก		
๔.ฉันทะมีความอดทน เข้มแข็งในการฝึกฝนดนตรี					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๒๐.๕๕	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๘๗	.๓๕	มาก		
๕.การเรียนดนตรีไม่จำเป็นต้องทบทวนตัวโน้ต					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๒๐.๕๕	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๘๗	.๓๕	มาก		
รวมก่อน	๓.๓๓				
รวมหลัง	๔.๗๖				

จากตารางที่ ๔.๓ สามารถสรุปโดยภาพรวมก่อนทำกิจกรรมมีระดับฉันทะหรือความพึงพอใจในตนเองอยู่ที่ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรมมีระดับฉันทะหรือความพึงพอใจในตนเอง อยู่ที่ ๔.๗๖

ข้อมูลด้านฉันทะ หัวข้อฉันทะชอบดนตรี ก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = ๔.๓๓$, S.D. = .๔๙) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = ๔.๙๓$, S.D. = .๒๖)

ข้อมูลด้านฉันทะ หัวข้อฉันทะฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ ก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = ๓.๐๐$, S.D. = .๐๐) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = .๖๔)

หมายเหตุ กิจกรรมด้านฉันทะ

๑. ก่อนการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนแนะนำตัว บุคลิกหรือนิสัยของตนเอง เครื่องดนตรีที่ตนเองเล่น พร้อมทั้งบอกเหตุที่เล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้

๒. ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนแนะนำตัว โดยใช้ไมโครโฟน เพื่อต้องการฝึกให้นักเรียนคุ้นเคยกับไมโครโฟน และกล้าพูด เนื่องจากเวลาที่ไปแสดงตามงานต่างๆนักเรียนไม่กล้าพูดหรือมีปฏิสัมพันธ์ เจินอาย และคอยหลบผู้สอน

๓. จากการทำกิจกรรมทำให้ทราบถึงพื้นฐานของตัวนักเรียนและครอบครัว สามารถแบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่สนใจการเรียนดนตรีเอง นักเรียนกลุ่มนี้จะรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองชอบอะไร ต้องการอะไร มีสายตาที่มุ่งมั่น กล้าที่จะพูดคุยได้ตอบ และบางครั้งมีความคึกคะนอง
- กลุ่มที่สนใจการเรียนดนตรีเอง แต่ไม่กล้าแสดงออก นักเรียนกลุ่มนี้จะรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองชอบอะไร ต้องการอะไร แต่มีภูมิหลังในการเรียนดนตรีที่ถูกกดดันมาก่อน กล่าวคือ เคยเรียนจากที่อื่นมาก่อนถูกทำโทษเวลาทำผิด หรือเล่นผิด นักเรียนจึงไม่กล้าที่จะเล่น ทั้งที่เครื่องดนตรีชิ้นนั้น คือ ชิ้นที่ตนเองชอบ
- กลุ่มที่ไม่สนใจการเรียนดนตรีเอง แต่เกิดจากความคาดหวังของผู้ปกครอง แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ
  - ๑.) ผู้ปกครองต้องการให้เรียนตามค่านิยมของสังคมในปัจจุบัน นักเรียนสามารถเลือกเรียนชนิดเครื่องดนตรีได้เอง แต่ขอให้เรียน
  - ๒.) ผู้ปกครองต้องการให้เรียน เนื่องจากตนเองพลาดโอกาสในอดีต และต้องการให้บุตรได้มีโอกาสนี้ กลุ่มนี้จะมีเครื่องดนตรีทุกชนิดพร้อมตามที่คุณปกครองสนใจแต่บุตรไม่สนใจ

๔. จากแบ่งนักเรียนออกเป็น ๓ กลุ่ม ทำให้ทราบถึงพื้นฐานของนักเรียน และพฤติกรรมที่แสดงออก ทั้งที่เปิดเผยและปิดซ่อนพฤติกรรมที่แท้จริง

๕. จากกิจกรรมนี้ ผู้ปกครองได้เข้าใจตนเองและบุตร รู้ว่าตนเองชอบอะไร ต้องการอะไร รับฟังกันมากขึ้น

ตารางที่ ๔.๔ ข้อมูลการศึกษาด้านวิริยะ ก่อนและหลังทำกิจกรรม

ข้อมูลด้านวิริยะ	$\bar{X}$	SD	แปลผล	t	sig
๑.ฉันไม่ย่อท้อแม้ว่าจะมีอุปสรรคใน					
การเรียนดนตรี					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๒๐	.๔๑	น้อย	๗.๔๘	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๐๐	.๐๐	มาก		
๒.การเรียนดนตรีต้องอาศัยการฝึกฝน					
อย่างต่อเนื่องและใช้เวลานาน					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๒๙.๐๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๙๓	.๒๖	มาก		
๓.ฉันรับผิดชอบต่อการเรียนอย่าง					
เต็มที่					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๑๖.๐๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๐๗	.๒๖	มาก		
๔.ฉันหาความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่					
ฉันเล่น					
ก่อนการทำกิจกรรม	๒.๖๐	.๕๑	น้อย	๘.๙๒	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๒๗	.๗๐	มาก		
๕.ฉันไม่เคยขาดเรียนวิชาดนตรีเลย					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๒๗	.๔๖	น้อย	๗.๓๖	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๖๗	.๔๙	มาก		
รวมก่อน	๓.๓๓				
รวมหลัง	๔.๗๖				

จากตารางที่ ๔.๓ สามารถสรุปโดยภาพรวมก่อนทำกิจกรรมมีระดับวิริยะที่ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรมมีระดับวิริยะ อยู่ที่ ๔.๗๖

ข้อมูลด้านวิริยะ หัวข้อฉันฉันไม่ย่อท้อแม้ว่าจะมีอุปสรรคในการเรียนดนตรีก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = ๓.๓๓$, S.D. = .๔๑) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = .๐๐)

ข้อมูลด้านวิริยะ หัวข้อฉันรับผิดชอบต่อการเรียนอย่างเต็มที่ก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = ๓.๐๐$, S.D. = .00) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = .26)

หมายเหตุ กิจกรรมด้านวิริยะ

๑. ก่อนการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้อธิบายให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม กฎ กติกา ในการทำกิจกรรมกลุ่ม

๒. กิจกรรมนี้ ผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มด้วยกัน เนื่องจากเวลาเรียนเป็นการเรียนตัวต่อตัว พื้นฐานแต่ละบุคคลเป็นเท่ากัน เรียนรู้ไม่เหมือนกัน เวลาแสดงตามงาน ต้องแสดงเป็นกลุ่ม เมื่อมีการผิดพลาดจากการเล่นเกิดขึ้น บางคนกล่าวโทษกัน บางคนหยุดชะงัก บางคนพยายามมองหาคนช่วยเหลือ

๓. ช่วงแรกในการทำกิจกรรม นักเรียนไม่มีการสื่อสารกันภายในกลุ่ม บางคนนั่งก้มหน้า บางคนนั่งมองหน้าสมาชิกในกลุ่ม เมื่อผู้วิจัยกระตุ้นและบอกว่ากิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ต้องทำร่วมกันโดยแข่งกับตนเองและอีกกลุ่ม นักเรียนจึงช่วยกันทำกิจกรรมโดยมุ่งหวังว่าจะชนะอีกฝ่าย

๔. จากอุปสรรคที่เท่ากันในการสร้างหอคอย กติกา คือ หอคอยนั้นต้องสูงและแข็งแรงกว่าอีกกลุ่ม ผลที่ได้ คือ นักเรียนมุ่งที่จะสร้างหอคอยให้สูงกว่าอีกกลุ่ม แต่ขาดความมั่นคงในการสร้างฐาน เมื่อปล่อยหอคอยนั้นจึงล้มลงมา

๕. จากกิจกรรม ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดว่าได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรมนี้บ้าง ทุกคนยอมรับต่อการผิดพลาดที่เกิดขึ้นเพราะคิดไปในแนวทางเดียวกัน คือ มุ่งหวังเพื่อเอาชนะขาดความละเอียดรอบคอบ

๖. การสร้างหอคอยเปรียบเสมือนการเรียน จำเป็นจะต้องเรียนรู้พื้นฐานและทำให้มั่นคงก่อน การที่มุ่งหวังไว้สูงตามความปรารถนาของตนเอง โดยขาดการพื้นฐานที่มั่นคง ขาดความพยายาม ขาดความขวนขวาย ย่อมทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ

ตารางที่ ๔.๕ ข้อมูลการศึกษาด้านจิตตะ ก่อนและหลังทำกิจกรรม

ข้อมูลด้านจิตตะ	$\bar{X}$	SD	แปลผล	t	sig
๑.ฉันนำความรู้ที่เรียนดนตรีมา					
ปรับปรุงเสมอ					
ก่อนการทำกิจกรรม	๒.๑๓	.๓๕	น้อย	๒๐.๕๕	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๐๐	.๐๐	มาก		
๒.ฉันตรวจสอบข้อบกพร่องทางการ					
เรียนดนตรีตลอดเวลา					
ก่อนการทำกิจกรรม	๒.๑๓	.๓๕	น้อย	20.55	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๐๐	.๐๐	มาก		
๓.ฉันได้รับการสนับสนุนในการเรียน					
ดนตรีจากคุณครูผู้สอน					
ก่อนการทำกิจกรรม	๔.๐๗	.๒๖	น้อย	๑๔.๐๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๕.๐๐	.๐๐	มาก		
๔.ฉันได้รับการสนับสนุนในการเรียน					
ดนตรีจากผู้ปกครอง					
ก่อนการทำกิจกรรม	๔.๐๗	.๒๖	น้อย	๑๔.๐๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๕.๐๐	.๐๐	มาก		
๖.ฉันคิดวางแผนการเรียนดนตรีของตนเอง					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๒๗	.๗๐	น้อย	๔.๕๘	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๓.๘๗	.๓๕	มาก		
รวมก่อน	๓.๓๓				
รวมหลัง	๔.๗๖				

จากตารางที่ ๔.๕ สามารถสรุปโดยภาพรวมก่อนทำกิจกรรมมีระดับจิตตะ อยู่ที่ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรมมีระดับจิตตะ อยู่ที่ ๔.๗๖

ข้อมูลด้านจิตตะ หัวข้อฉันนำความรู้ที่เรียนดนตรีมาปรับปรุงเสมอ ก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = 2.13$, S.D. = .๓๕) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .00)

ข้อมูลด้านจิตตะ หัวข้อฉันคิดวางแผนการเรียนดนตรีของตนเองก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = .00) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = .๓๕)

หมายเหตุ กิจกรรมด้านจิตตะ

๑. ก่อนการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้อธิบายให้นักเรียนทราบถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้
๒. ผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับพลังของคลื่นเสียงในรูปแบบต่างๆ การบำบัด และการสร้างสมาธิ
๓. นักเรียนได้ทราบถึงเครื่องดนตรี ที่ชื่อว่า “ เบลราว ” และประโยชน์ที่ได้จากเครื่องดนตรีชนิดนี้ (ลักษณะคล้ายเสียงระฆัง) เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นพฤติกรรมก่อนและหลังของนักเรียนกลุ่มที่เล่นเบลราวและไม่เล่นเบลราว
๔. ผู้ปกครองและนักเรียนทราบว่าการทำสมาธิ สามารถทำได้ง่าย เนื่องจากคิดว่าการจะทำสมาธิจะต้องนั่งขำขมไปวัดเท่านั้น
๕. ผู้ปกครองและนักเรียนได้ทราบถึงการใช้ดนตรีบำบัดและประโยชน์ของดนตรีอย่างแท้จริง
๖. นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น จิตใจจดจ่อสิ่งที่กำลังกระทำ
๗. กิจกรรมนี้ต้องใช้ความสงบ ผู้วิจัยให้ผู้ทำกิจกรรมและทุกท่านที่อยู่ในบริเวณนั้น (ผู้ปกครอง ผู้สังเกตการณ์และถึงผู้วิจัย) ปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิด

ตารางที่ ๔.๖ ข้อมูลการศึกษาด้านวิมังสา ก่อนและหลังทำกิจกรรม

ข้อมูลด้านวิมังสา	$\bar{X}$	SD	แปลผล	t	sig
1.ในการเรียนดนตรีฉันรับฟัง ข้อเสนอแนะของคุณครูเท่านั้น					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๑๖.๐๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๐๗	.๒๖	มาก		
2.ในการเรียนดนตรีฉันพร้อมรับฟัง ข้อเสนอแนะของเพื่อนๆ					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๐๐	.๐๐	น้อย	๒๐.๕๕	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๘๗	.๓๕	มาก		
3.ฉันมุ่งมั่นในการฝึกซ้อมสม่ำเสมอ					
ก่อนการทำกิจกรรม	๒.๗๓	.๗๐	น้อย	๙.๘๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๓๓	.๔๙	มาก		
4.ฉันคิดว่าการดูแลร่างกายและจิตใจมี ความสำคัญในการเรียนดนตรี					
ก่อนการทำกิจกรรม	๒.๖๗	.๖๒	น้อย	๑๖.๐๐	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๘๐	.๔๑	มาก		
5.ฉันคิดว่าการเรียนดนตรีเป็นการ พัฒนาชีวิต					
ก่อนการทำกิจกรรม	๓.๒๗	.๕๙	น้อย	๙.๒๘	.๐๐
หลังการทำกิจกรรม	๔.๘๐	.๔๑	มาก		
รวมก่อน	๓.๓๓				
รวมหลัง	๔.๗๖				

จากตารางที่ ๔.๖ สามารถสรุปโดยภาพรวมก่อนทำกิจกรรมมีระดับวิมังสาอยู่ที่ ๓.๓๓ หลังทำกิจกรรมมีระดับวิมังสาอยู่ที่ ๔.๗๖

ข้อมูลด้านวิมังสา หัวข้อฉันมุ่งมั่นในการฝึกซ้อมสม่ำเสมอ ก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D. = .๗๐) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = ๔.๓๓$, S.D. = .๔๙)

ข้อมูลด้านวิมังสา หัวข้อฉันคิดว่าการเรียนดนตรีเป็นการพัฒนาชีวิตก่อนทำกิจกรรม มีความจริงทุกประการ ($\bar{X} = ๓.๒๗$, S.D. = .๕๙) หลังทำกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ($\bar{X} = ๔.๘๐$, S.D. = .๔๑)

หมายเหตุ กิจกรรมด้านวิมังสา

๑. ก่อนการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้อธิบายให้นักเรียนถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนี้
๒. ก่อนการทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้อธิบายให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม เนื่องจากเป็นกิจกรรม “เชิฐเทียน” โดยเทียนจะอยู่ในพานที่มีฐานค่อนข้างลึก เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนถุกน้ำตาเทียน
๓. กิจกรรมนี้ต้องใช้ความสงบ ผู้วิจัยให้ผู้ทำกิจกรรมและทุกท่านที่อยู่ในบริเวณนั้น (ผู้ปกครอง ผู้สังเกตการณ์รวมถึงผู้วิจัย) ปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิด
๔. จัดนักเรียนนั่งเป็นวงกลม
๕. ผู้วิจัยได้เชิญชวนให้นักเรียนพิจารณาพานเทียนในขณะที่อยู่ในสถานะต่างกัน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ร่วมกิจกรรม
๖. ผู้วิจัยได้เชิญชวนให้นักเรียนพิจารณาถึงท่าทีและสัมผัสที่ได้รับรู้จากการเชิฐเทียน จากรุ่นพี่สู่น้อง และจากน้องสู่พี่
๗. หลังทำกิจกรรม นักเรียนมีความซาบซึ้งและเข้าถึงกิจกรรม พิจารณาได้จากพฤติกรรมบางคนน้ำตาคลอ บางคนร้องไห้ เมื่อนำพานเทียนออกนักเรียนบางคนโผกอดกัน กอดคอกัน ซึ่งเป็นภาพที่ไม่เคยปรากฏให้ผู้ปกครองและผู้สังเกตการณ์ได้พบเห็น

ตอนที่ ๓ ผลการศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็น

ผู้ปกครองและนักเรียนมีความประทับใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาเป็นอย่างมาก เนื่องจากไม่เคยเรียนรู้หรือปฏิบัติมาก่อน

ข้อเสนอแนะ

ผู้ปกครองและนักเรียน เสนอให้มีการจัดกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไป ศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิค จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลัก อธิติบาท ๔ ที่มีต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ของ นักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. กิจกรรมกลุ่มตามหลักอธิติบาท ๔ สามารถพัฒนาการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา
๒. หลังเข้าร่วมกิจกรรมการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิติบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนดนตรีดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑
๓. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีแรงจูงใจในการเรียนดนตรีดีขึ้น ทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว กล่าวคือ มีความยั่งยืนในพฤติกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
๔. จากกิจกรรมมีการติดตามผลระยะยาว กล่าวคือ การให้ครูผู้สอนและผู้ปกครองสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในห้องเรียนและเมื่อกลับไปอยู่บ้าน ซึ่งพบได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวและยั่งยืน

๕.๒ อภิปรายผล

๑. การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิติบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอภิปรายผลได้ ดังนี้

๑.๑ การสร้างกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิติบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ทำให้ได้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอธิติบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี สำหรับใช้ในการทดลองเพื่อการวิจัย

ทั้งนี้กิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นมีขั้นตอนของกิจกรรมอย่างเป็นระบบโดยมุ่งเน้นการให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มได้มีส่วนร่วม ได้มีประสบการณ์ และเน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งการเล่นกิจกรรมกลุ่มนี้จะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงการใช้เทคนิคกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น สถานการณ์จำลอง เกม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ ได้ลงมือทำ การได้แสดง

ความคิดเห็น การคิดหาวิธีแก้ไขสถานการณ์ด้วยตัวของนักเรียนเอง จึงมีความเป็นไปได้ที่ทำให้กิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้น สามารถเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ในการเรียนให้เพิ่มขึ้นได้ โดยแต่ละเทคนิคสามารถช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียน ได้ดังนี้

สถานการณ์จำลอง เพื่อให้นักเรียนได้แสดงบทบาทในสถานการณ์จำลองนั้น ได้แสดงออกถึงอารมณ์ พฤติกรรม ของของตัวละครในสถานการณ์จำลองว่าขณะอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ กับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้รับรู้ถึงโทษของการบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้นักเรียนนำมาปรับปรุงและพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของตนเองได้อย่างไร

เกม ทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนาน ตื่นเต้น ได้ใช้ความสามารถของตนเอง ร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม รู้จักการวางแผนก่อนลงมือทำกิจกรรม ได้เรียนรู้จากการทำงานเป็นทีมมีความสามัคคี รู้จักข้อบกพร่องในการทำกิจกรรมกลุ่ม และสามารถนำมาพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนของแต่ละคนได้

ซึ่งเทคนิคต่าง ๆ เหล่านี้ ได้นำมาสร้างเป็นกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา ด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาจะช่วยให้ นักเรียนนำมาปรับปรุงความรับผิดชอบของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ (พื้นที่ที่สำรวจไว้¹) (๓)กล่าวว่า การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลายๆ ฝ่ายศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิดฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กรมวิชาการ (๒๕๔๒ : ๑๘๙)¹ และทีศนา แคมมณี (๒๕๔๕: ๑๕๒)² กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลต้องมีความหลากหลายซึ่งประกอบด้วย ๑) เกม (Game) ๒) บทบาทสมมติ (Role - Play) ๓) กรณีตัวอย่าง (Case) ๔) สถานการณ์จำลอง(Simulation) ๕) ละคร (Acting or Dramatization) ๖) อภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group) และภณิตา เจริญสุข (๒๕๔๙ : ๖๐ – ๖๑)³ ได้ใช้กิจกรรมกลุ่ม

¹ กรมวิชาการ (๒๕๔๒ : ๑๘๙)

² ทีศนา แคมมณี (๒๕๔๕: ๑๕๒)

³ ภณิตา เจริญสุข (๒๕๔๙ : ๖๐ – ๖๑)

เพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาเฝ้า้มัง พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนมีคะแนนมนุษย์สัมพันธ์ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านเข้าใจและยอมรับตนเอง ด้านเข้าใจและยอมรับผู้อื่น ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ด้านการแสดงความซาบซึ้งและขอบคุณ และด้านการเคารพในสิทธิและความเป็นตัวของตัวเองของบุคคลสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๒.๒ การสร้างกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา แสดงให้เห็นว่า การนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นนั้น สามารถเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมให้เพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้ เพราะหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ให้ปฏิบัติตามประสบผลสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย ๑) ฉันทะ ความพอใจที่จะเรียน ๒) วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียน ๓) จิตตะ ตั้งใจ เอาใจใส่ในเรื่องที่เรียน ๔) วิมังสาตรวจดูความผิดพลาดแล้วนำไปแก้ไขซึ่งกิจกรรมกลุ่มได้ฝึกให้นักเรียนรู้จักนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในทุก ๆ ขั้นตอนของกิจกรรม เพื่อเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (๒๕๕๐: ๑๖๐/๒๓๑) ได้กล่าวว่าการเรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้นต้องมีหลักธรรมอิทธิบาท ๔ คือ ๑) ฉันทะ มีความพอใจกระตือรือร้นในการเรียน ๒) วิริยะ มีความเพียรพยายามในการเรียน ๓) จิตตะ มีความตั้งใจที่จะเรียน ๔) วิมังสาตรวจสอบข้อผิดพลาดเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ธรรม ๔ อย่างนี้ทำให้นักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมภายในกลุ่มของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาความรับผิดชอบ ในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพันเอกจรรุมาศ เรืองสุวรรณ (๒๕๔๘: ๒๕๓) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาซีพช่างซ่อมจักรยานยนต์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก พบว่า แบบจำลองการสอนตามหลักอิทธิบาท ๔ มีผลสัมฤทธิ์กว่าการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ นอกจากนี้ผลการศึกษาของพระมหาสมคิด โครธา (๒๕๔๗: ๖๖) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้อิทธิบาท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า การใช้อิทธิบาท 4 ของพระนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีการใช้

หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนโดยรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติ รัชปต์ย์ (๒๕๔๘: ๕๒ - ๕๓) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุณุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่า นักศึกษาได้ประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการเรียนทำให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้น

๒. แรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์จังหวัดเพชรบุรี ครั้งนี้ พบว่า นักเรียนของศูนย์ดนตรีดุริยางค์จังหวัดเพชรบุรีที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๐ ซึ่งต่ำกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียนได้ เนื่องจากการที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักเรียน ส่งผลให้แรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมวิชาการ (๒๕๔๒: ๑๘๕) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้ได้มีส่วนร่วม ทั้งทางด้านร่างกาย ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีอารมณ์ร่วมต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้ใช้สติปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล มีโอกาสได้ศึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม อันเป็นผลทำให้ได้ฝึกฝนการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับตัว ให้เข้าร่วมกับกลุ่มและสังคม และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคมเพชร ฉัตรศุภกุล (๒๕๔๖: ๖) ที่กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่ม การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มโดยส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิรันดร์ จุลทรัพย์ (๒๕๔๖:๑๒๓) ได้กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ใช้กับกลุ่มของผู้เข้ารับการศึกษา โดยให้ผู้เข้ารับการศึกษากระทำกิจกรรมร่วมกันมีการแสดงออกร่วมกัน ลักษณะของกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกสร้างสรรค์ประสบการณ์และสร้างทัศนคติที่ดีงามต่อกัน โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกเรียนรู้ด้วยการกระทำ พร้อมมีการติชมเพื่อให้สมาชิกได้รับรู้ ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาทั้ง

ทางด้านร่างกาย อารมณ์สติปัญญา และสังคมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (๒๕๔๕ : ๗) กล่าวว่า ประสบการณ์ได้จากการเข้ากลุ่มจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำ กิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในกลุ่มซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้อย่างดี เพราะว่ากิจกรรม กลุ่มเปิดโอกาสให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เล่น เกม แสดงบทบาทสมมติ ศึกษากรณีตัวอย่าง ตลอดจนสถานการณ์จำลอง ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม มีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหา มีการอภิปรายและร่วมกัน ส่วนกึ่งแก้ว อัดถาวร(๒๕๒๔: ๑๕ - ๑๙) กล่าวว่าความ รับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกฝน อบรมตั้งแต่วัยเด็กและสามารถพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงวัยรุ่น โดยผู้ใหญ่ต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กแนะนำและส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เขาได้รู้จักแก้ปัญหา และ ค่อยๆปลุกฝังความรับผิดชอบต่อให้แก่เขา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ คณิงนิจ พุ่มพวง (๒๕๔๖ : ๖๗) ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคะแนน สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของแคลเลียา แสนนางชน (๒๕๔๙ : ๓๘) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการ ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ นอกจากนี้ ผลการศึกษา ของศุภร บุตรสุวรรณ (๒๕๕๐:๖๖) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมี คะแนนความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ผลการศึกษา ครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่ม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อ การเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ปฏิบัติและมีประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตัวของนักเรียนเอง นอกจากนี้ยังได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การใช้เทคนิคต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น เกม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง ระดมสมอง เหล่านี้ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความพอใจ ที่ได้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง ช่วยให้นักเรียนเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา ตามหลักการเล่นเกมที่ยึดผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง เนื่องจากนักเรียนได้มีส่วนร่วมใจกิจกรรมทุกกิจกรรม ได้แสดงความคิดเห็น ร่วมแก้ปัญหา และรู้จักรับฟังเหตุผลของเพื่อน ๆ ทำให้เข้าใจในความคิดเห็นของเพื่อนๆ และยอมรับเหตุผลของคนอื่น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และการกระทำของตน รับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียน ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนจะปฏิบัติเมื่อมีคนมากระตุ้นคอยบังคับ และต้องติดตามงานตลอด แต่หลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมแล้วรวมไปถึงขณะร่วมกิจกรรมนักเรียนมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ไม่ต้องมีคนบังคับ ซึ่งสอดคล้องกับพระเมธีธรรมาภรณ์ (๒๕๓๓ : ๕๙ - ๖๙) ได้กล่าวถึงความรับผิดชอบว่าเกิดขึ้นจากความสำนึก คือตระหนักรู้ในหน้าที่และคิดจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ ด้วยความเต็มใจ และลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบนั้น มี ๓ ประการ คือ ๑) ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ ๒)ไม่ละทิ้งหน้าที่ ๓) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่ ในส่วนของความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน นักเรียนตั้งใจเรียนทำงานส่งทันตามกำหนด และพยายามศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด ชักถามปัญหาที่ยังไม่เข้าใจ และตรงต่อเวลาในการนัดหมาย ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (๒๕๒๑:๓๗๖ - ๓๗๗) ที่กล่าวว่า ความรับผิดชอบ คือการยอมรับรู้แล้วกระทำตอบสนองด้วยความสมัครใจต่อสิ่งที่ต้องกระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ของตน ไม่ใช่เพียงแค่คิดหรือรับรู้อยู่ในใจ ในเรื่องของการมีความรับผิดชอบในการเรียนนั้น

จากการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีความพอใจกระตือรือร้นในกิจกรรม มีความพยายามในการร่วมกิจกรรม เอาใจใส่ ตั้งใจเล่นกิจกรรม รวมไปถึงตรวจสอบความผิดพลาดในการกระทำของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม เพื่อแก้ไขให้สมบูรณ์นั้นเป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในการเล่นกิจกรรมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับวัตสันต์ (Watson อ่างใน พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. ๒๕๔๒: ๙๒) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเพราะมีการวางเงื่อนไข และการที่พฤติกรรมใดจะมีความเข้มข้นรุนแรงนั้น มิใช่เป็นเพราะรางวัล หรือการเสริมแรงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า คือ สิ่งกระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้ มีอิทธิบาทสมบูรณ์ก็เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้นักเรียนมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ มีสิ่งกระตุ้นที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ แรงจูงใจที่อยากจะเรียน ภาษาทางพระพุทธศาสนาว่าฉันทะ ความพอใจหรือความต้องการ มีความสัมพันธ์กับความเพียรพยายาม (วิริยะ) สนใจในการเรียนรู้โดยมิเห็นแก่ความยากลำบาก คือ ตั้งใจเรียนรู้ (จิตตะ) และ การหาวิธีการหรือการพิจารณา(วิมังสา) สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ละสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จการศึกษาได้เพราะมีสิ่งเร้าจากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าว อาจมีผลต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยาในการเรียนของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก

จังหวัดเพชรบุรี หลังจากทีกลุ่มตัวอย่างได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจในการเรียนดนตรี สูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี โดยใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยเทคนิคต่าง ๆ ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ซึ่งสอดคล้องตามสมมุติฐานในการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๑.๑ จากการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมกลุ่มตามแนวพุทธจิตวิทยาสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีได้ จึงส่งเสริมให้ครูนำกิจกรรมกลุ่ม มีเทคนิคเกม เทคนิคสถานการณ์จำลอง เทคนิคระดมสมอง ไปใช้พัฒนาแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนในการเรียนการสอน

๑.๒ ครูที่ใช้กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนด้วยเทคนิคต่าง ๆ ควรศึกษาและฝึกกิจกรรมที่ใช้ในการเล่นกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็น เทคนิคบทบาทสมมติเทคนิคสถานการณ์จำลอง เกม กรณีตัวอย่าง ละคร เป็นต้น ให้เกิดความชำนาญ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการเล่นกิจกรรม และเพื่อนำไปพัฒนาด้านอื่น ๆ ต่อไป

๑.๓ ควรมีกิจกรรมการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี เพื่อให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นที่นักเรียนเรียนอยู่ โดยเครื่องมือที่ใช้ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น ควรใช้กิจกรรมที่มีตัวหนังสือน้อยและภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ทำให้นักเรียนเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน

๑.๔ สถานที่ กิจกรรมกลุ่มเป็นกลุ่มที่ต้องใช้สมาธิ ดังนั้นห้องที่ใช้ต้องเป็นห้องที่สามารถปิดได้และเป็นส่วนตัว ไม่มีการรบกวนจากภายนอก เช่น คน เสียง

๑.๕ ตำแหน่ง หากเป็นห้องกระจกที่สามารถเห็นภายนอกได้ ให้ผู้วิจัยนั่งหันหน้าเข้าหากระจก โดยให้ผู้ทำกิจกรรมนั่งหันหลังให้กระจก เพื่อให้ผู้ทำกิจกรรมมีสมาธิและสนใจในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการจะถ่ายทอด

๑.๖ เสี่ยง กิจกรรมกลุ่มต้องใช้ความสงบ ผู้วิจัยควรให้ผู้ทำกิจกรรมและทุกท่านที่อยู่ในบริเวณนั้น(ผู้ปกครอง ผู้สังเกตการณ์รวมถึงผู้วิจัย) ปิดเครื่องมือสื่อสารทุกชนิด

๑.๗ ในการแต่ละกิจกรรม ควรมีการแจ้งวัตถุประสงค์ก่อนทุกครั้ง เพื่อช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทราบและสามารถเข้าถึงกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กล่าวคือ วัดเกรดเฉลี่ย เป็นรายวิชา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาภาษาไทย เป็นต้น ในภาคเรียนที่ ๑ เป็นการวัดก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และภาคเรียนที่ ๒ เป็นการวัดหลังเข้าร่วมกิจกรรม

๒.๒ ควรมีการติดตามผลระยะยาว หลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว เพื่อดูว่าความรับผิดชอบของนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาไปแล้วยังคงอยู่กับนักเรียนมากน้อยเพียงใด

๒.๓ ควรใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนานักเรียนด้านอื่น ๆ เช่น ความกล้าแสดงออก ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

๒.๔ การสังเกตพฤติกรรมควรสังเกตในช่วงที่มีสถานการณ์และเวลาเดียวกัน ในวิชาเดียวกัน เช่น จะสังเกตความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียน ในรายวิชาคณิตศาสตร์ ก็ควรสังเกตขณะที่นักเรียนเรียนวิชานั้นพร้อมกัน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา ไชยพันธุ์. (๒๕๔๙). *กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- กิ่งแก้ว อัดถาวร. (๒๕๒๔). *ทำไมต้องมีวินัย*. มนุษยศาสตร์ปริทัศน์.
- กรมการศาสนา. (๒๕๒๕). *คู่มือการศึกษาจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ตอนที่๒*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- (๒๕๓๖). *กองศาสนศึกษาแนะแนวการปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ และการปฏิบัติตามค่านิยม 5 ประการ*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ..
- กรมวิชาการ. (๒๕๔๕). *รายงานการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และค่านิยมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ความดี และความสุขของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๔๒). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านการควบคุมตนเองได้และความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- (๒๕๔๐). *รายงานการพัฒนาศักยภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๒๙). *การปลูกฝังจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาชุดการสอนปลูกฝังเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน “การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย”*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- หน่วยศึกษานิเทศก์. (๒๕๒๖). *ชุดการสอนการปลูกฝัง และการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ: จงเจริญการพิมพ์.
- ก่อ สวัสดิ์พานิช. (๒๕๑๙). *วัยรุ่นและการปรับปรุงบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- กองศรี เชิญชม. (๒๕๔๗). *ผลการใช้โปรแกรมการเตือนตนเองและ โปรแกรมการชี้แนะด้วยวาจาที่มีต่อการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๑*.
- ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.ถ่ายเอกสาร.
- เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์.(๒๕๔๓). *จอมปราชญ์นักการศึกษา สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์พระราชดำรัสด้านการศึกษาและการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ: ชัดเชดส์มีเดีย.
- คณางค์ คำณูเอนก.(๒๕๔๔). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดบรมนิวาส*. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

คณิงนิจ พุ่มพวง. (๒๕๔๖). *การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนศึกษาศาสตร์พระราชินี จังหวัดเพชรบุรี*. ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม

.....
(จิตวิทยาชุมชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

แคทลียา แสนนางชน. (๒๕๔๙). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนาหลวง เขตทุ่งครุ*

กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

คมเพชร ฉัตรสุภกุล. (๒๕๔๖). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.

คำนึ่ง อยู่เลิศ. (๒๕๔๑). *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพฯ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.

(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

จตุพร เฟิงชัย. (๒๕๓๓). *สาระเกี่ยวกับบุคลิกภาพ*. มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

จารุมาศ เรืองสุวรรณ, พันเอก.(๒๕๔๘). *การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอิทธิบาท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพก*. ปรินญาณินพนธ์บัณฑิต

ปร.ด. (อาชีวศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

จิรุตต์ ภูเจริญ. (๒๕๕๑). *ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่ส่งผลต่ออ้อมโนทัศน์ของนักศึกษาที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.

(การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ถ่ายเอกสาร.

จำเนียร ช่างโชติ และคนอื่นๆ.(๒๕๒๑). *ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (๒๕๔๑). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ: เทพนิรมิต.

ชม ภูมิภาค. (๒๕๒๕). *ชุดการศึกษาเพื่อคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (๒๕๓๙). *ต้นไม้อัจฉริยะ: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- (๒๕๔๔). *ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ*. พิมพ์ครั้งที่ ๔ . กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหาร

ผ่านศึก.

----- (๒๕๔๔). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ทิพย์วรรณ กิตติพร. (๒๕๓๕). *การให้คำปรึกษากลุ่ม*. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ติศนา แชมมณี. (๒๕๔๕). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: นิซินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.

----- และคณะ. (๒๕๔๒). *กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม ๑* กรุงเทพฯ: บุรพา ศิลป์การพิมพ์.

ทองคุณ หงส์พันธุ์. (๒๕๓๕). *วิธีแห่งบัณฑิต การครองตน ครองคน ครองงาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

นราวัฒน์ กิจเจริญ. (๒๕๔๗). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรับรู้ความสามารถแก้ปัญหาการเรียนของนักศึกษาปีที่ ๓* วิทยาลัยมิชชั่นวิทยาเขตมวกเหล็ก. สารนิพนธ์ กศ.ม.

(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นิรันดร์ จุลทรัพย์. (๒๕๔๒). *กลุ่มสัมพันธ์กับการฝึกอบรม*. สงขลา: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้.

บุญชม ศรีสะอาด. (๒๕๓๕). *การพัฒนาการสอน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญมี บุญเยี่ยม. (๒๕๔๔). *การศึกษานำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการทำงานของพนักงานการควบคุมการบินภูเก็ต บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.

(การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (๒๕๓๕). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ ๒) : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บุญมี แทนแก้ว. (๒๕๓๙). *จริยศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประณม จันท์ ทิม. (๒๕๓๓). *“ปัญหาการพฤติกรรมการเรียนไม่ได้”* วารสารการแนะแนว.

ประนอม เดชชัย. (๒๕๓๑). *แนวทางการเรียนการสอนและแนวทางปฏิบัติสังคมศึกษา*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเทิน มหาพันธ์. (๒๕๓๖). *สอนเด็กให้มีความรับผิดชอบ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ปิ่น มุกข์กันต์, พ.อ.. (๒๕๓๕). *มงคลชีวิตภาค ๒*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลักษณ์.

- (๒๕๓๙). “ปฏิบัติตามธรรมะประสบความสำเร็จ”, มงคลสาร.
- ปริญญา จงวัฒนา. (๒๕๕๐). *พุทธธรรมเพื่อกัลยาณมิตร*. กรุงเทพฯ: บจก. ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (๒๕๓๖). *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พ. สุวรรณ. (๒๕๔๑). *โพชนงค์ พุทธคาถาต่ออายุ*. กรุงเทพฯ: สร้อยทอง.
- พรรณพิศ วาณิชการ. (๒๕๓๕). *การทำงานแบบกลุ่ม. ศึกษานุกรมศึกษาศาสตร์ฉบับเฉลิมพระเกียรติ*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๓๘). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 6. ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- (๒๕๔๐). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- (๒๕๔๒). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- (๒๕๔๖). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- พระธรรมวิสุทธิอาจารย์. (ม.ป.ป.). *ทางแห่งความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (๒๕๔๒). *พระมหาชนก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๕๐). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์รวมเล่ม ๓ ภาค ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ.
- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๕๐). *ธรรมนุญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระมหาสมคิด โคธธา. (๒๕๔๗). *การใช้อิทธิบาท ๔ ในการเรียนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- พระเทพวิสุทธิญาณ. (๒๕๓๘). *อธิบายธรรมวิภาค ปริเลทที่ 1*. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์. (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๓๓). *พุทธศาสนากับปรัชญา*. บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- (๒๕๓๙). “อิทธิบาทกถา” *พุทธจักร โลกธรรมยืนดับเข็ญได้ด้วยศาสนา*. กรุงเทพฯ:

โรงเรียนพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มที่ ๓๕, ธิติปาทีภังค์ สุตตันตภา-
ชนีย์. (๒๕๓๙). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิมพ์รัตน์ ธรรมมา. (๒๕๔๕). *การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อ พัฒนาอ้อมโนทัศน์ของวัยรุ่นตอนต้น.*

ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (การแนะแนวและให้คำปรึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

พุทธทาสภิกขุ. (๒๕๑๘). *สุญญตา*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

----- (๒๕๒๑). *การเสริมสร้างจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.

----- (๒๕๓๗). *การงานที่่ ป็นสุข*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

----- (๒๕๔๒). *โพธิปักขิยธรรม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พุทธทาสภิกขุ และปญฺญานันทภิกขุ. (๒๕๔๔). *คุณธรรมของชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภิตา. (๒๕๔๒). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

----- (๒๕๔๒). *พฤติกรรมกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

เพ็ญแข ประจันปัจ จนีภ. (๒๕๒๗). “หน่วยที่ ๑ การส่งเสริมความรับผิดชอบของวัยรุ่น ” เอกสาร

ประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาการวัยรุ่นและการสอน. นนทบุรี.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

พงษ์รัตน์ ทวีรัตน์. (๒๕๔๓). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญผล.

ภณิดา เจริญสุข. (๒๕๔๙). *การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้น*

ประถมศึกษา

ผ่านมิ่ง. ปริญญาานิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). เชียงใหม่:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

ภาวดี ศรีทอง. (๒๕๔๓). *ผลการใช้โปรแกรมฝึกกิจกรรมเชิงจิตวิทยาเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อ*

การศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาพลศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.

(จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ถ่ายเอกสาร.

ภิญโญ สาร. (๒๕๑๙). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๔๒). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: บริษัทนานมีบุ๊ค

พับลิเคชั่น จำกัด

ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ. (๒๕๓๙). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
สุวีริยาสาส์น

วศิน อินทสระ. (๒๕๓๐). *พุทธปรัชญามหายาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญกิจ.

วัชรวิ ทรัพย์มี. (๒๕๓๓). *ทฤษฎีและกระบวนการให้คำปรึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัดบวรนิเวศวิหาร. (๒๕๓๑). *ทศบารมี ทศพิชราชธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ศุภร บุตรสุวรรณ (๒๕๕๐). *ผลการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔*. ปรินญาณินท์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). พิษณุโลก:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

สถิต รัชปต์ ย์. (๒๕๔๘). *การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษา
คฤหัสถ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. ปรินญาณินท์ กศ.ม.

(สังคมศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. (๒๕๓๙). *พระไตรปิฎกฉบับประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย.

----- (๒๕๔๑). *คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร.. (๒๕๕๐). “*หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์*” สารนิพนธ์
พุทธศาสตร์บัณฑิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภาพ วาดเขียน. (๒๕๒๕). *มาตรการและประเมินผลพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (๒๕๔๙). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สมชาติ กิตยรรยง. (2539). *108 เกมส์ และกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น. _

เสกสันต์ บุญยะ. (๒๕๔๙). *การใช้อิทธิบาท ๔ ในการบริหารบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติ
ธรรมขนาดเล็ก แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๔*.

ปรินญาณินท์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๔๔). *การประเมินมาตรฐานและคุณภาพ
การศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

อริญญา วันกิ่ง. (๒๕๔๖). *ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม*

จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ไอรืส ทิลโฟลท์. (๒๕๔๗). *ผลของการใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดทฤษฎี*

พิจารณาการเผชิญความจริงเพื่อเพิ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบทางด้านการเรียนของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม.

(จิตวิทยาการปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ถ่ายเอกสาร.

Best, Amin. (2001: 61(12) :4656 - A). "The effect of the presence of an Adult in the classroom on Teacher/Student Discipline Interaction," *Dissertation Abstracts*

International.

Button, Leslie. (1971). *Discovery and experience :a new approach to, group work, and teaching.* London: Oxford University Press.

Ennis, R.H.. (1985). "A Logical Basis for Measuring Critical Thinking Skill". Educational Leadership.

Glasser, W. (1965). *Reality Therapy : A new approach to psychotherapy.* New York: Harper and Row.

Herrold, Keneth F. (1952). "Evaluation and Research in Group Dynamic" in Educational and Psychological Measureme. Englewood Cliffs, Jersey Prentice – Hall.

Ohlsen, Merle M. (1970). *Group counseling.* New York: Holt, Rinehart.

Opkin, Michael. (1987). "Active Parenting". San Francisco: Harper and Row.

Osterlind, Eva. (1998 : 59(04) : 819 - C). "Disciplining Via Freedom. Independent Work and Student Planning." *Dissertation Abstracts International.*

Ottaway A.K.G. (1966). "Learning Through Group Experiences". London Routhledge and Kengan Paul.

Patterson, C.H. (2000). *The Counseling.* CA: Brooks / Cole: Wadworth.

Paul, R.W.. (1992). "Taxonomy and Critical Thinking Instruction". Educational Leadership.

Peck, R.F.; & R.J. Harighurst. (1960). *The Psychology of Character Development.*

New York: Wiley.

Rogers, Carl R. (1970). *Encounter Group*. New York: Harper and Row.

Shaw, Marvin E. (1981). "*Group dynamic : The Psychology of Small Group Behavior*".

3 rd ed New York: McGraw – Hill Book.

Sideman, Jerome M.. (1962). *The child : A Book of Reading*. New York: Holt Rinehart and Winston.

Skilling, R.N. (1997 : 58(1) : 53). A Study of Relationship of Family life to the academic success of student from single-parent families Michigan state University.

Proquest-*Dissertation Abstracts*.

Sterner, Karl Andrew. (2003 : 63(09) : 3382 - A). Family Structure and Discipline Problem at the Middle School Level". *Dissertation Abstracts International*.

Traxler,A.E. & R.D.North. (1966). "*Techniques of Guidance*". New York: Harper and Row.

Woods, A.E.. (1993). "*Affective Learning: One to Critical Thinking*". Holistic Nursing Practice.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร.	ประธานกรรมการ
๒. ดร. วิชชุดา ฐิติโชติรัตน	กรรมการ
๓. ผศ.ดร. ประยูร สุขะใจ	กรรมการ
๔. ผศ.ดร. เรืองชัย หมื่นชนะ	กรรมการ
๕. ดร. นवलวรรณ พูนวสุพลนัตร	กรรมการ

ที่ ศธ ๖๑๐๔.๔/ ๐๒๖

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓-๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๒๖๑

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เจริญพร อาจารย์โสภณ แสงอยู่ เจ้าของศูนย์ดนตรีดุริยางค์จังหวัดเพชรบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามและแบบสังเกตการวิจัย อย่างละ ๒๐ ชุด

ด้วย นางขจิตต์นิษฐา นามสกุล สรรพสิริมงคล รหัสประจำตัว ๕๙๐๑๒๐๓๑๑๒ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ผลของกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยางค์จังหวัดเพชรบุรี” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความประสงค์จะขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตายหวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านให้นิสิตแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล จำนวน ๒๐ คน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบในเชิงวิชาการการพัฒนางานองค์กรต่อไป

จึงเจริญพร มาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลจะได้ทำการวิจัยต่อไปและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร/เจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโนโท, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาชีวิตและความตาย

หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาชีวิตและความตาย

โทรศัพท์ : ๐๙๕๐๕๑๕๖๕๓

ขอรับรองว่าได้ผ่านการแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัยแล้ว

หมายเหตุ : หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปใช้อ้างอิงถึงผลการทดสอบเครื่องมือวิจัยหากไม่ได้รับการลงนาม
โดยผู้รับผิดชอบข้างต้น

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามการเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธ

จิตวิทยา : กรณีศึกษานักเรียนศูนย์ดนตรีดุริยะมิวสิค จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง : โปรดกรอกเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความตามสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบ
แบบสอบถาม (กรุณาตอบทุกข้อ)

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑ เพศ

ชาย หญิง

๑.๒ ระดับวัย

วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่

๑.๓ ระดับการศึกษาสูงสุด

ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการมีแรงจูงใจในการเรียนของตนเอง

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๑ = ไม่จริงเลยสำหรับฉัน
- ๒ = จริงบ้างเล็กน้อย
- ๓ = จริงประมาณครึ่งหนึ่ง
- ๔ = จริงโดยส่วนใหญ่
- ๕ = จริงทุกประการ

ข้อ	คำถาม	จริงทุก ประการ	จริงโดย ส่วนใหญ่	จริง ประมาณ ครึ่งหนึ่ง	จริงบ้าง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย สำหรับ ฉัน
	ด้านฉันทะ					
๑.	ฉันชอบเรียนดนตรี					
๒.	ฉันฝึกซ้อมดนตรีอย่างสม่ำเสมอ					
๓.	ฉันเอาใจใส่ในการเรียนดนตรี					
๔.	ฉันมีความอดทน เข้มแข็ง ในการฝึกฝนดนตรี					
๕.	การเรียนดนตรีไม่จำเป็นต้องทบทวนตัวโน้ต					
	ด้านวิริยะ					
๖.	ฉันไม่ย่อท้อแม้ว่าจะมีอุปสรรคในการเรียนดนตรี					
๗.	การเรียนดนตรีต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและใช้เวลานาน					
๘.	ฉันรับผิดชอบต่อการเรียนอย่างเต็มที่					
๙.	ฉันหาความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่ฉันเล่น					
๑๐.	ฉันไม่เคยขาดเรียนวิชาดนตรีเลย					

ข้อ	คำถาม	จริงทุก ประการ	จริงโดย ส่วนใหญ่	จริง ประมาณ ครึ่งหนึ่ง	จริงบ้าง เล็กน้อย	ไม่จริง เลย สำหรับ ฉัน
	ด้านจิตตะ					
๑๑.	ฉันนำความรู้ที่เรียนดนตรีมาปรับปรุงเสมอ					
๑๒.	ฉันตรวจสอบข้อบกพร่องทางการเรียนดนตรี ตลอดเวลา					
๑๓.	ฉันมีสมาธิในการเรียนดนตรี					
๑๔.	ฉันได้รับการสนับสนุนในการเรียนดนตรีจากคุณ ครูผู้สอน					
๑๕.	ฉันคิดวางแผนการเรียนดนตรีของตนเอง					
	ด้านวิมังสา					
๑๖.	ในการเรียนดนตรีฉันรับฟังข้อเสนอแนะของ คุณครูเท่านั้น					
๑๗.	ในการเรียนดนตรีฉันพร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ ของเพื่อนๆ					
๑๘.	ฉันมุ่งมั่นในการฝึกซ้อมสม่ำเสมอ					
๑๙.	ฉันคิดว่าการดูแลร่างกายและจิตใจมีความสำคัญ ในการเรียนดนตรี					
๒๐.	ฉันคิด การเรียนดนตรีเป็นการพัฒนาชีวิต					

ภาคผนวก ง
แบบสังเกตการมีแรงจูงใจในการเรียนดนตรีของนักเรียน
ศูนย์ดนตรีดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

ชื่อนักเรียน.....ครั้งที่.....

กิจกรรม.....วันที่.....

ผู้สังเกต.....

คำชี้แจง

โปรดสังเกตความสนใจในการเรียนของนักเรียนที่ท่านสอนแต่ละคนใน ๑ สัปดาห์แล้ว ประเมินว่านักเรียนทำพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการมีแรงจูงใจในการเรียนมากน้อยเท่าใด

โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นสมควร

ข้อ ที่	รายการ	ความถี่			
		ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย
	ด้านฉันทะ				
๑.	นักเรียนชอบเรียนดนตรีสากล				
๒.	นักเรียนฝึกซ้อมดนตรีสากลอย่างสม่ำเสมอ				
๓.	นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนดนตรีสากล				
๔.	นักเรียนมีความอดทน เข้มแข็ง ในการฝึกฝนดนตรีสากล				
๕.	นักเรียนทบทวนการบ้านที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ				
	ด้านวิริยะ				
๖.	นักเรียนไม่ย่อท้อ แม้ว่าจะมีอุปสรรคในการเรียนดนตรี				
๗.	นักเรียนมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและแม้ต้องใช้เวลาไม่นาน				
๘.	นักเรียนรับผิดชอบต่อการเรียนอย่างเต็มที่				
๙.	นักเรียนหาความรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีสากลที่ตนเองเล่น				
๑๐.	นักเรียนไม่เคยขาดเรียนวิชาดนตรีสากลเลย				

ข้อที่	รายการ	ความถี่			
		ทุก ครั้ง	บาง ครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ เคย
	ด้านจิตตะ				
๑๑.	นักเรียนนำความรู้ที่เรียนดนตรีสากลมาปรับปรุงเสมอ				
๑๒.	นักเรียนตรวจสอบข้อบกพร่องทางการเรียนดนตรีสากล ตลอดเวลา				
๑๓.	นักเรียนไม่เหม่อลอยขณะเรียนดนตรีสากล				
๑๔.	นักเรียนมีสมาธิในการเรียนดนตรีสากล				
๑๕.	นักเรียนคิดวางแผนการเรียนดนตรีสากลของตนเอง				
	ด้านวิมังสา				
๑๖.	นักเรียนรับฟังข้อเสนอแนะของคุณครู				
๑๗.	นักเรียนพร้อมรับฟังข้อเสนอแนะของเพื่อนๆ				
๑๘.	นักเรียนมุ่งมั่นในการฝึกซ้อมสม่ำเสมอ				
๑๙.	นักเรียนดูแลร่างกายและจิตใจของตนเองให้พร้อมในการ เรียนดนตรี				
๒๐.	นักเรียนคิดว่าการเรียนดนตรีเป็นการพัฒนาชีวิต				

ลงชื่อ.....ผู้สังเกตพฤติกรรม
(.....)

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา :
กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์มิวสิก จังหวัดเพชรบุรี

ตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ คือ จำนวน ๔ ครั้ง เป็น เวลา ๔ สัปดาห์ ครั้งละประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที เวลาก่อนเข้าเรียน ตั้งแต่เดือน มกราคม - เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยมีกิจกรรมเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี ดังนี้

- ครั้งที่ ๑ ความพอใจและยอมรับ เรื่อง เรียนรู้ตนเองจากภาพ
- ครั้งที่ ๒ ความเพียรพยายามในการเรียน เรื่อง งานของพวกเรา
- ครั้งที่ ๓ เอาใจใส่ในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เรื่อง คลื่นเสียงสร้างสมาธิ
- ครั้งที่ ๔ ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน เรื่อง วางแผนก่อนอย่าใจร้อน

ใบความรู้ เรื่อง “หลักธรรมอิทธิบาท ๔”

อิทธิบาท หมายถึง หลักธรรมที่ส่งเสริมให้ผู้นำไปปฏิบัติประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองปรารถนา เช่น ประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน เป็นต้น มี 4 ประการ คือ

๑. **ฉันทะ** หมายถึง ความพอใจกับการเรียนหรืองานที่ได้รับมอบหมาย ตั้งใจฟังครูสอนด้วยความเอาใจใส่ ตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมาย รู้จักสร้างแรงกระตุ้นให้ตนเองหรือมีกำลังใจ มีความพอใจและมีความชอบใจในสิ่งที่เรียน
๒. **วิริยะ** หมายถึง มีความเพียรพยายาม มีความมานะ บากบั่น ที่จะทำหน้าที่ของตน คือ มีความเพียรพยายามมีความตั้งใจเรียน ไม่ว่าจะวิชาที่เรียนจะมีความยากแต่ก็ย่อท้อต่อสิ่งที่เรียน มีความทุ่มเททั้ง กายและใจ
๓. **จิตตะ** หมายถึง มีใจจดจ่อและเอาใจใส่อยู่กับการเรียนไม่ละทิ้ง มีใจตั้งมั่น ในการเรียนของตน หรือที่เรียกว่า ไม่ละทิ้งการเรียนกลางครัน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายกลางครัน มีจิตใจตั้งมั่น อยู่กับการเรียนของตนเองมากกว่าที่จะทำสิ่งอื่น
๔. **วิมังสา** หมายถึง หมั่นตรวจสอบ พิจารณา ไตร่ตรองในการเรียนหรืองานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อประสบปัญหาในการเรียนก็พิจารณา ไตร่ตรองถึงเหตุและผลของการเรียนนั้น พร้อมทั้งให้ปัญหานั้นหายไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็วได้ด้วยตนเองหรือคำแนะนำของครู

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา :
กรณีศึกษานักเรียน ศูนย์ดุริยางค์ จังหวัดเพชรบุรี

กิจกรรม ครั้งที่ ๑

หัวข้อ ความพอใจและยอมรับ

ชื่อกิจกรรม เรียนรู้ตนเองจากภาพ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างครอบครัวกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม
๒. เพื่อให้นักเรียนยินดี เต็มใจ ในการเข้าร่วมกิจกรรมและเล่นกิจกรรม
๓. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีภายในการเรียนการสอน
๔. เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องวัตถุประสงค์ กฎ ระเบียบ และประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม

ร่วมกิจกรรม

แนวคิดสำคัญ

๑. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกที่กิจกรรม ก่อให้เกิดความเป็นกันเอง ไว้วางใจ และเชื่อใจ ในการเข้าร่วมกิจกรรม

๒. สมาชิกที่มีความยินดีและเต็มใจในการร่วมกิจกรรม ทำให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

๓. บรรยากาศที่ดีในขณะที่ทำกิจกรรม ก่อให้เกิดความสบายใจ ไม่มีความกดดันในการเข้าร่วมกิจกรรม

๔. ข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม จะช่วยกำหนด บทบาท หน้าที่ ข้อปฏิบัติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

เทคนิคที่ใช้ การเล่นเกม เวลา ๑๐ นาที

อุปกรณ์

๑. รูปสัตว์ ๑๒ ภาพสัตว์ เป็นภาพซ้อนจำนวน ๑ ภาพ
๒. รูปสัตว์จำนวน ๑๒ ภาพ
๓. ใบสรุปกิจกรรม

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ ๑ ขั้นนำ

๑. ผู้นำกลุ่มกล่าวทักทาย (ธรรมะสวัสดิ์นักเรียนทุกคน) แนะนำตนเองสนทนาและซักถามนักเรียน แสดงถึงความเอาใจใส่นักเรียนทุกคน เพื่อความเป็นกันเองในการที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงสังเกตท่าทางความใส่ใจของนักเรียน ในกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นพร้อมทั้งอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้

๒. ผู้นำกลุ่มอธิบายและทำความเข้าใจวิธีการเล่นกิจกรรม หลังจากนั้นก็นำกิจกรรม ชื่อว่า “ เรียนรู้ตนเอง ” ให้นักเรียนเล่นกิจกรรม เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันระหว่างกลุ่ม

ขั้นที่ ๒ ขั้นกิจกรรม

๑. นักเรียนนั่ง เป็นวงกลมเพื่อเตรียมเล่นกิจกรรม “ เรียนรู้ตนเอง ”
๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนลองมองภาพก่อน ดูว่านักเรียนเห็นสัตว์ชนิดใดเป็นอันดับแรก
๓. เมื่อนักเรียนเลือกรูปของตนแล้ว ให้นักเรียนลองบอกในสิ่งที่ตนเองได้มองเห็นเป็นสิ่งแรก คือสัตว์อะไร พร้อมกับบอกข้อมูลของตนเองก่อน สิ่งที่ชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจ

ขั้นที่ ๓ ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

๑. จากการเล่นกิจกรรมทำให้เราได้เรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง ผลเป็นอย่างไร และอะไรที่ทำให้ นักเรียนจำได้เยอะ และอะไรที่ทำให้นักเรียนจำไม่ได้เยอะ
๒. จากการเล่นกิจกรรมทำให้เราได้เรียนรู้ว่าคนทุกคนย่อมมีลักษณะนิสัยซ่อนอยู่ในตัว โดยเฉพาะจุดแข็งจุดอ่อนและบุคลิกที่คุณชอบไว้ลึกๆ ในจิตใจ

ขั้นที่ ๔ ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

๑. ผู้นำกลุ่มและนักเรียนช่วยกันสรุปพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่เล่น
๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนตั้งเป้าหมายว่า จะแก้ไขพฤติกรรมอะไร โดยพฤติกรรมที่ต้องการแก้ไขนั้นสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด และพร้อมที่จะแก้ไขพฤติกรรมนั้น ด้วยความพอใจและเต็มใจ

ขั้นที่ ๕ ขั้นประเมินผล

1. สังเกตจากการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
2. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น และการอภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรมที่เล่นร่วมกัน

เอกสารคำสั่ง

ให้นักเรียนดูภาพ และให้บอกว่าเห็นสัตว์อะไรในรูปเป็นตัวแรก

รูปสัตว์ที่เห็น	จุดแข็งจุดอ่อนในส่วนลึกของจิตใจ
 <p>ภาพเลือก 12 ภาพแล้ว สิ่งแรกที่คุณมองเห็นคืออะไร</p> <p>สุนัข มองโลกในแง่ดี สดใสเร็ว</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>สุนัข</p> <p>หากคุณเห็นภาพสุนัขเป็นอย่างแรก คุณเป็นคนที่มีน้ำใจอย่างเหลือเชื่อเลยล่ะค่ะ บ่อยครั้งที่คุณให้โดยที่ไม่ได้คำนึงถึงความลำบากของตัวเอง อีกทั้งคุณยังเป็นคนที่มองโลกในแง่ดี สดใสเร็วอยู่เสมอ คุณมักพยายามทำให้คนรอบข้างยิ้มได้ถึงแม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่ตึงเครียดก็ตาม</p>
 <p>ภาพเลือก 12 ภาพแล้ว สิ่งแรกที่คุณมองเห็นคืออะไร</p> <p>ตั๊กแตน คนขี้เกรงใจและคิดมาก</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>ตั๊กแตน</p> <p>คุณเป็นคนขี้เกรงใจและมักจะประหม่าทุกครั้งเวลาต้องคุยกับคนแปลกหน้าค่ะ นั่นเป็นเพราะว่าคุณไม่รู้ว่าจะวางตัวอย่างไรกับคนเหล่านั้นดี คุณระแวงว่าการกระทำบางอย่างของคุณอาจทำให้คนแปลกหน้าที่เพิ่งเจอรู้สึกไม่สบายใจและอาจคิดว่าคุณเป็นคนที่ไม่ดี และนั่นทำให้คุณพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์เหล่านี้ค่ะ</p>
 <p>ภาพเลือก 12 ภาพแล้ว สิ่งแรกที่คุณมองเห็นคืออะไร</p> <p>ม้า รักความอิสระและไม่ชอบให้ใครมาผูกมัด</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>ม้า</p> <p>คุณคือคนที่รักความอิสระอย่างที่สุดและไม่ค่อยชอบให้ใครมาผูกมัดค่ะ คุณมักจะมีพลังเสมอหากได้ทำในสิ่งที่คุณอยากทำ และในขณะเดียวกันคุณมักจะตั้งใจทำสิ่งนั้นๆ จนสำเร็จด้วยความรับผิดชอบทั้งหมดที่คุณ, u</p>
 <p>ภาพเลือก 12 ภาพแล้ว สิ่งแรกที่คุณมองเห็นคืออะไร</p> <p>ปู แน่วแน่และมั่นคงแต่แอบดื้อเบา</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>ปู</p> <p>ใครที่มองเห็นปูเป็นรูปแรก คงต้องบอกว่าคุณคือคนที่แอบหัวรั้นอยู่ซักนิดนะค่ะ แต่ในขณะเดียวกันข้อดีของคุณก็คือเป็นคนที่มีแน่วแน่และมั่นคงต่อความคิดของตัวเอง คุณเชื่อมั่นในความคิดของตัวเองและไม่ชอบให้ใครมาเปลี่ยนแปลงสิ่งที่คุณเคยคิดหรือเคยเชื่อค่ะ</p>

รูปสัตว์ที่เห็น	จุดแข็งจุดอ่อนในส่วนลึกของจิตใจ
 <p>กมลธิดา 12 กพลีตรี สิ่งแรกที่ฉันมองเห็นในชีวิต</p> <p>โลมา มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นศิลปินสูง</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>โลมา</p> <p>ถ้าภาพโลมาเป็นภาพแรกที่คุณเห็น หมายความว่า คุณคือคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ คุณชอบทำอะไรที่แปลกแหวกแนวและมีความเป็นศิลปินสูง คุณเป็นคนที่มีความจินตนาการกว้างไกล คุณมีบุคลิกที่เป็นกันเองและเข้ากันได้ดีกับทุกๆ คนค่ะ</p>
 <p>กมลธิดา 12 กพลีตรี สิ่งแรกที่ฉันมองเห็นในชีวิต</p> <p>ไก่ เป็นคนเรียบง่าย ชอบอยู่ในพื้นที่ส่วนตัว</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>ไก่</p> <p>คุณค่อนข้างเป็นคนเรียบง่ายค่ะ คุณมักจะชอบอยู่บ้านเพราะรู้สึกว่าเป็นสถานที่ที่คุณผ่อนคลายมากที่สุด ถึงแม้ว่าการอยู่บ้านของคุณนั้นจะแสนผ่อนคลาย ก็ตามที และคุณมักจะแอบหงุดหงิดอยู่เสมอๆ เวลาที่เพื่อนๆ ของคุณพยายามลากคุณออกไปไหนมาไหน เพราะคุณไม่อยากจะออกไปจากพื้นที่สบายๆ ของคุณนั่นเองค่ะ</p>
 <p>กมลธิดา 12 กพลีตรี สิ่งแรกที่ฉันมองเห็นในชีวิต</p> <p>เป็ด มีความสามารถหลากหลาย ทำได้หลายอย่าง</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>เป็ด</p> <p>หากเป็ดคือสัตว์ชนิดแรกที่คุณเห็นในภาพนี้ หมายความว่า ช่วงนี้คุณอาจมีเหตุการณ์หลายอย่างให้ต้องทำหรือมีงานหลายๆ ประเภทให้คุณต้องทำค่ะ ซึ่งถ้าต้องทำจริงๆ คุณเองก็ถนัดในงานหลายๆ ประเภทเพียงแต่อาจต้องใช้ความพยายามมากเสียหน่อยให้แต่ละงานลุล่วงไปค่ะ</p>
 <p>กมลธิดา 12 กพลีตรี สิ่งแรกที่ฉันมองเห็นในชีวิต</p> <p>ผีเสื้อ เป็นคนจริงจังและมีเป้าหมายในชีวิต</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>ผีเสื้อ</p> <p>ใครที่เห็นผีเสื้อเป็นอย่างแรก มักจะเป็นคนที่มีสุนทรียะในชีวิต คุณเป็นคนมีรสนิยมที่ดี และชอบหาความสุขใส่ตัวเอง แต่ในขณะเดียวกันคุณก็เป็นคนจริงจังและมีเป้าหมายในชีวิต คุณไม่เสียเวลามานั่งคุยเจาแจ้ แต่จะลงมือทำเพื่อให้ประสบความสำเร็จเสียมากกว่า</p>

รูปสัตว์ที่เห็น	จุดแข็งจุดอ่อนในส่วนลึกของจิตใจ
 <p>นกพิราบ 12 กพิราบ 5 และรักกันไม่ลงครึ่งชีวิต</p> <p>พิราบ ไม่ยอมรับโต้แย้งและเลือกเป็นฝ่ายไกลเกลี่ย</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>พิราบ</p> <p>คุณเกลียดการโต้แย้งและชอบเห็นความรักความสามัคคีกันมากกว่า เมื่อไหร่ก็ตามที่เกิดเหตุการณ์ต้องขัดแย้ง คุณจะเป็นฝ่ายเดินหนีไปเพื่อลดการปะทะ หรือไม่ก็เลือกเป็นฝ่ายไกลเกลี่ยเพื่อให้ความขัดแย้งนี้หมดไป</p>
 <p>หมาป่า 12 กพิราบ 5 และรักกันไม่ลงครึ่งชีวิต</p> <p>หมาป่า มีโลกส่วนตัวสูงและไม่ชอบเปิดเผยตัวตน</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>หมาป่า</p> <p>ใครที่เห็นหมาป่าเป็นอย่างแรก มักเป็นคนที่มีโลกส่วนตัวสูงค่ะ คุณพอใจที่จะอยู่คนเดียวและคิดอะไรเจิบๆ ในแบบของคุณ หรือแค่มีเพื่อนสนิท 2 - 3 คนในชีวิต แค่นี้ก็เพียงพอแล้วที่คุณต้องการ คุณไม่ชอบเปิดเผยตัวเองกับเพื่อนใหม่และจะรู้สึกไม่ปลอดภัยทุกครั้งเวลาที่เพื่อนใหม่ของคุณถามอะไรที่ดูรู้ลึกเกินไป</p>
 <p>หมี 12 กพิราบ 5 และรักกันไม่ลงครึ่งชีวิต</p> <p>หมี มีบุคลิกของความเป็นผู้นำและพร้อมจะปกป้องผู้ที่อ่อนแอกว่า</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>หมี</p> <p>คุณมีบุคลิกของความเป็นผู้นำ คุณมีจิตใจที่แข็งแกร่งและพร้อมจะปกป้องผู้ที่อ่อนแอกว่า คุณมักตัดสินใจได้อย่างแน่วแน่และมีเหตุผลรองรับทุกครั้ง ยิ่งในกลุ่มเพื่อนๆ คุณมักคอยเป็นที่ปรึกษาและคอยแก้ปัญหาให้กับเพื่อนของคุณเสมอๆ ค่ะ</p>
 <p>นกอินทรี 12 กพิราบ 5 และรักกันไม่ลงครึ่งชีวิต</p> <p>นกอินทรี รักอิสระและชอบผจญภัยแต่เป็นเป้าหมายที่แน่วแน่</p> <p>TrueID women.trueid.net</p>	<p>นกอินทรี</p> <p>คุณรักอิสระและชอบผจญภัย แต่ในขณะเดียวกัน คุณก็ไม่ได้ปล่อยให้ชีวิตไร้จุดหมาย เพราะคุณได้วางกฎเกณฑ์ในชีวิตไว้ และเลือกที่เดินตามทางนั้น คุณมีเป้าหมายที่แน่วแน่ และเมื่อคุณตั้งใจแล้ว คุณก็จะพยายามหาทางไปให้ถึงเป้าหมายนั้น</p>

ใบสรุปกิจกรรม
เรื่อง เรียนรู้ตนเอง

๑. ผลดีของการรู้จักตนเอง คือ

.....
.....
.....

๒. ผลเสียของการไม่รู้จักตนเอง คือ

.....
.....
.....

๓. ข้อดีของตนเอง คือ

.....
.....
.....

๔. ผลเสียของตนเอง คือ

.....
.....
.....

๕. นักเรียนจะปรับปรุงตนเองและการเรียนของตนเองได้ด้วยวิธีใดบ้าง

.....
.....
.....

ชื่อนักเรียน.....

วันที่...../...../.....

กิจกรรม ครั้งที่ ๒

หัวข้อ   ความเพียรพยายามในการเรียน

ชื่อกิจกรรม   งานของพวกเรา

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
๒. เพื่อให้นักเรียนมีความพยายามในการทำงานเป็นกลุ่ม
๓. เพื่อให้นักเรียนมีความพอใจและรู้จักวางแผนร่วมกันก่อนทำงานกลุ่มร่วมกัน

แนวคิดสำคัญ

๑. ถ้านักเรียนเห็นความสำคัญของการทำงานกลุ่ม จะก่อให้เกิด ความตั้งใจ อยากมีส่วนร่วม
ในการทำงานกลุ่มที่ตนเองรับผิดชอบให้สำเร็จ

๒. นักเรียนมีความพยายาม ทำให้ทุกคนในกลุ่มร่วมได้ร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ไม่ย่อท้อ

๓. การรู้จักวางแผนภายในกลุ่ม ทำให้การทำงานเป็นไปตามระบบ สะดวก รวดเร็ว และมี

ประสิทธิภาพ

เทคนิคที่ใช้   การเล่นเกม   เวลา ๕ นาที

อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม

๑. ไม้ตะเกียบ ๑๐ อัน
๒. หลอด ๑๐ อัน
๓. หนึ่งยาง ๒๐ วง
๔. ใบงาน เรื่อง งานของพวกเรา
๕. ใบสรุปกิจกรรม เรื่อง งานของพวกเรา

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ ๑   ขั้นนำ

๑. ผู้นำกลุ่มกล่าวทักทาย (ธรรมะสวัสดีนักเรียน) สนทนาและซักถามนักเรียน แสดงถึงความ
เอาใจใส่นักเรียน เพื่อความเป็นกันเองในการที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงสังเกตท่าทางความใส่
ใจของนักเรียน ในกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นพร้อมทั้งอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้

๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนจับกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน

๓. ผู้นำกลุ่มชี้แจงรายละเอียดและกติกาในการเล่นเกม

ขั้นที่ ๒   ขั้นกิจกรรม

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเล่นเกม “งานของเรา” ช่วยกันด้วยอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ให้ โดยใช้เวลา ๕ นาที
๒. ให้นักเรียนมารับอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ให้
๓. ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่ม

ขั้นที่ ๓   ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนพิจารณาถึงสาเหตุของการทำงานกลุ่มร่วมกันว่า การทำงานของสมาชิกในกลุ่มเป็นอย่างไรบ้าง แล้วให้นักเรียนบอกปัญหาในการทำงานกลุ่มของตนเองว่าเกิดจากอะไรบ้าง แล้วบอกปัญหาของตนเองที่เกิดจากการทำงานกลุ่มมาให้มากที่สุด
๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหา ที่เกิดจากการทำงานกลุ่มของแต่ละคน โดยผู้นำกลุ่มคอยแทรกหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เพื่อแก้ปัญหาในการทำงานกลุ่มของแต่ละคนเป็นระยะตามความเหมาะสม
๓. นักเรียนจะนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ไปใช้กับการสร้างความสามัคคีในการทำงานกลุ่มอย่างไร และจะนำไปปรับพฤติกรรมของตนเองในการทำงานกลุ่มอย่างไร

ขั้นที่ ๔   ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนสรุปสาเหตุของการขาดความสามัคคีและการขาดการวางแผนก่อนทำงานที่พูดคุยกันมา
๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนระบุสาเหตุที่ทำให้ตนไม่สามารถทำงานกลุ่มสำเร็จได้ พร้อมทั้งข้อบกพร่องของตนเองที่ต้องการแก้ไขพฤติกรรมดังกล่าว
๓. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนตั้งเป้าหมายว่า จะแก้ไขพฤติกรรมอะไร โดยพฤติกรรมที่ต้องการแก้ใขนั้นสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด และพร้อมที่จะแก้ไขพฤติกรรมนั้นด้วยความพอใจและเต็มใจ

ขั้นที่ ๕   ขั้นประเมินผล

๑. สังเกตจากการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
๒. ผลงานของนักเรียน
๓. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น และการอภิปรายภายในกลุ่มเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนช่วยกันทำงานภายในกลุ่มได้สำเร็จหรือไม่อย่างไร เพราะอะไร

เอกสารคำสั่ง เรื่อง งานของพวกเรา

ให้นักเรียนร่วมกันสร้างหอคอยให้สมบูรณ์ที่สุด สูงที่สุด และแข็งแรงที่สุด จากอุปกรณ์ที่มีอยู่ ภายในเวลา ๕ นาที พร้อมนำเสนอผลงาน พร้อมทั้งนำเสนอผลงานของกลุ่ม และอธิบายขั้นตอนการทำตั้งแต่จุดเริ่มต้น จนถึงจุดสุดท้าย

อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม

๑. ไม้ตะเกียบ ๑๐ อัน
๒. หลอด ๑๐ อัน
๓. หนังสยาง ๒๐ วง

ใบสรุปกิจกรรม
เรื่อง งานของพวกเรา

๑. ผลดีของการมีความเพียรพยายาม คือ.....

.....
.....
.....

๒. ผลเสียของการขาดความเพียรพยายาม คือ.....

.....
.....
.....

๓. นักเรียนจะนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการมีความเพียรพยายามอย่างไร

.....
.....
.....
.....

ชื่อนักเรียน.....

วันที่...../...../พ.ศ.....

กิจกรรม ครั้งที่ ๓

หัวข้อ เอาใจใส่ในการเรียน

ชื่อกิจกรรม คลื่นเสียงสร้างสมาธิ

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้นักเรียนฝึกความรับผิดชอบในการเรียนและเอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมาย
๒. เพื่อให้นักเรียนฝึกเอาใจใส่และเพียรพยายามที่จะทำตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมาย
๓. เพื่อให้นักเรียนฝึกไตร่ตรองถึงหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย
๔. เพื่อให้นักเรียนฝึกทบทวนในความผิดพลาดและนำไปปรับปรุงแก้ไขตามหน้าที่ของตน
๕. เพื่อฝึกจิตโดยการทำสมาธิอย่างง่าย

แนวคิดสำคัญ

๑. การฝึกการเอาใจใส่ และความเพียรพยายาม ก่อให้เกิดประสบการณ์ในการรับผิดชอบในหน้าที่ของตน
๒. การฝึกไตร่ตรองและทบทวนงาน ก่อให้เกิดประสบการณ์ในการตรวจสอบหาส่วนที่ผิดพลาดของงาน ตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนส่งงาน
๓. การฝึกจิตโดยการทำสมาธิอย่างง่าย

เทคนิคที่ใช้ สมาธิ

อุปกรณ์

๑. คลิปเสียงธรรมชาติผสมดนตรี
๒. ราวเบล หรือระฆังราว
๓. เครื่องดนตรีที่นักเรียนเล่น
๔. ใบสรุปกิจกรรม เรื่อง “ คลื่นเสียงสร้างสมาธิ ”

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

๑. ผู้นำกลุ่มกล่าวทักทาย สนทนาและซักถามนักเรียน แสดงถึงความเอาใจใส่นักเรียน เพื่อความเป็นกันเองในการที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงสังเกตท่าทางความใส่ใจของนักเรียน ในกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นพร้อมทั้งอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้
๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนมานั่งกันเป็นวงกลม
๓. ผู้นำกลุ่มชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมคลื่นเสียงสร้างสมาธิ ให้นักเรียนเข้าใจก่อนที่จะเริ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดความเอาใจใส่ในการเรียนและแก้ปัญหาในด้านของการทำงานผิดพลาดได้อย่างไร

ขั้นที่ ๒ ขั้นกิจกรรม

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนอยู่ในอิริยาบถที่สบาย ให้นักเรียนนั่งในท่าที่สบายและผ่อนคลาย โดยเปิดโอกาสให้นำเครื่องดนตรีของตนเองหรือที่ตนเองมาร่วมในกิจกรรมได้ เช่น นักเรียนที่เรียนกลองสามารถถือไม้กลองได้ นักเรียนที่เล่นกีตาร์สามารถนำกีตาร์มาวางบนตักได้ ทั้งนี้เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้กับนักเรียนและเครื่องดนตรี

๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนสงบนิ่งตามเสียงราวเบลหรือระฆังราว เป็นเวลา ๑ นาที

๓. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนสวดมนต์

- **คำนมัสการพระรัตนตรัย**

อะระหัง สัมมา สัมพุทโธ ะคะวา พุทธังคะวะวันตัง อภิวาเทมิ(กราบ)

สะวาชาโต ะคะวะตาธัมโม ธัมมังนะมัสสามิ(กราบ)

สุปะฏิปันโน ะคะวะโต สวาจะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ(กราบ)

- เปิดเพลงคลิปเสียงธรรมชาติผสมดนตรี ๕ นาที

- ให้นักเรียนทำสมาธิอย่างง่ายด้วยเพลง “ ดั่งดอกไม้บาน ” ๒ นาที

๔. ขณะที่มีการทำสมาธิอย่างง่ายจะมีการเปิดเพลงคลิปเสียงธรรมชาติผสมดนตรีด้วย และกำชับให้นักเรียนระทำการใดๆที่ทำให้ทำเครื่องดนตรีของตนเองเกิดเสียง

ขั้นที่ ๓ ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนพิจารณาว่าขณะที่ทำกิจกรรม นักเรียนรู้สึกอย่างไร เกิดอะไรขึ้นกับนักเรียนบ้าง ทั้งก่อนรับพานเทียน ขณะรับพานเทียน และส่งพานเทียน

๓. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการทำงานกลุ่มของแต่ละกลุ่มและปัญหาของนักเรียนแต่ละคนที่พบปัญหาของตนเองในการทำงานกลุ่ม โดยผู้นำกลุ่มคอยแทรกหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เพื่อแก้ปัญหาในการทำงานกลุ่มของแต่ละคนเป็นระยะตามความเหมาะสม

๔. นักเรียนจะนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ไปใช้เพื่อให้เกิดความละเอียดรอบคอบในการทำงานของตนเองในการทำงานอย่างไร

ขั้นที่ ๔   ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนสรุปสาเหตุของการขาดความละเอียดรอบคอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายที่พูดคุยกันมา
๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนจากกิจกรรมนี้ และการนำไปประยุกต์ใช้
๓. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนตั้งเป้าหมายว่า จะแก้ไขอะไร สามารถทำได้มากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ ๕   ขั้นประเมินผล

๑. สังเกตจากการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน
๒. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น และการอภิปรายภายในกลุ่ม

ใบสรุปกิจกรรม
เรื่อง คลื่นเสียงสร้างสมาธิ

๑. ผลดีของการเอาใจใส่ในหน้าที่ คือ.....

.....
.....
.....

๒. ผลเสียของการขาดความเอาใจใส่ในหน้าที่ คือ.....

.....
.....
.....

๓. ได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรมนี้

.....
.....
.....
.....

ชื่อนักเรียน.....

วันที่...../...../2552

กิจกรรม ครั้งที่ ๔

หัวข้อ ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน

ชื่อกิจกรรม วางแผนก่อนอย่าใจร้อน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการมีความละเอียดรอบคอบในการทำงาน
๒. เพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผนร่วมกันภายในกลุ่มก่อนที่จะลงมือทำงาน
๓. เพื่อให้นักเรียนฝึกเอาใจใส่ในงานที่กลุ่มของตนเองได้รับมอบหมาย
๔. เพื่อให้นักเรียนฝึกทบทวนงานที่กลุ่มของตนเองทำได้ทำเสร็จแล้วเพื่อแก้ไขส่วนที่ไม่

สมบูรณ์

แนวคิดสำคัญ

๑. การเห็นความสำคัญของความละเอียดรอบคอบ ก่อให้เกิด การวางแผนในการทำงาน
๒. การวางแผนในการทำงานก่อนลงมือกระทำ ทำให้งานเป็นไปตามขั้นตอน ไม่ผิดพลาด
๓. การฝึกการเอาใจใส่ในการทำงาน ทำให้ไม่ทิ้งหน้าที่ ไม่ละเลยงานที่ทำ และมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้งานเสร็จ
๔. การฝึกการทบทวนงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เกิดประสบการณ์ และทำให้งานที่สำเร็จมี

ประสิทธิภาพ

เทคนิคที่ใช้ เชิญเทียน เวลา ๑๐ นาที

อุปกรณ์

๑. เทียนไข ๑ เล่ม
๒. ไฟแช็ค
๓. พาน
๔. ราวเบล หรือระฆังราว
๕. ใบสรุปกิจกรรม เรื่อง เชิญเทียน

วิธีดำเนินการ

ขั้นที่ ๑ ขั้นนำ

๑. ผู้นำกลุ่มกล่าวทักทาย สันทนาและซักถามนักเรียน แสดงถึงความเอาใจใส่นักเรียน เพื่อความเป็นกันเองในการที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน รวมถึงสังเกตท่าทางความใส่ใจของนักเรียน ในกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นพร้อมทั้งอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้

๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนมานั่งกันเป็นวงกลม

๓. ผู้นำกลุ่มชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมเชิญเทียน ให้นักเรียนเข้าใจก่อนที่จะเริ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการเรียนและแก้ปัญหาในด้านของการทำงานผิดพลาดได้อย่างไร

ขั้นที่ ๒ ขั้นกิจกรรม

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนสงบนิ่งตามเสียงราวเบล หรือระฆังราว เป็นเวลา ๑ นาที

๒. ผู้นำกลุ่มหยิบพานเทียนขึ้นมาพร้อมทั้งพิจารณาพานเทียนแล้วส่งต่อให้นักเรียน

๓. ให้นักเรียนส่งพานเทียนจนครบวงกลม จากนั้นคนสุดท้ายให้วางพานเทียนไว้ที่ตรงกลางวง แล้วพิจารณาพานเทียน ๑ นาที

๔. ให้นักเรียนสงบนิ่งตามเสียงราวเบล หรือระฆังราว เป็นเวลา ๑ นาที

ขั้นที่ ๓ ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ในประเด็นต่อไปนี้

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนพิจารณาว่าขณะที่ทำกิจกรรม นักเรียนรู้สึกอย่างไร เกิดอะไรขึ้นกับนักเรียนบ้าง ทั้งก่อนรับพานเทียน ขณะรับพานเทียน และส่งพานเทียน

๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการทำงานกลุ่มของแต่ละกลุ่ม และปัญหาของนักเรียนแต่ละคนที่พบปัญหาของตนเองในการทำงานกลุ่ม โดยผู้นำกลุ่มคอยแทรกหลักธรรมอิทธิบาท ๔ เพื่อแก้ปัญหาในการทำงานกลุ่มของแต่ละคนเป็นระยะตามความเหมาะสม

๓. นักเรียนจะนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ไปใช้เพื่อให้เกิดความละเอียดรอบคอบในการทำงานของตนเองในการทำงานอย่างไร

ขั้นที่ ๔ ขั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้

๑. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนสรุปสาเหตุของการขาดความละเอียดรอบคอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมายที่พูดคุยกันมา

๒. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนระบุสิ่งที่ได้เรียนจากกิจกรรมนี้ และการนำไปประยุกต์ใช้

๓. ผู้นำกลุ่มให้นักเรียนตั้งเป้าหมายว่า จะแก้ไขอะไร สามารถทำได้มากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ ๕ ขั้นประเมินผล

๑. สังเกตจากการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

๒. สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น และการอภิปรายภายในกลุ่ม

ใบสรุปกิจกรรม
เรื่อง วางแผนก่อนอย่าใจร้อน

๑. ผลดีของการวางแผนก่อนอย่าใจร้อน คือ

.....
.....
.....
.....

๒. ผลเสียของการขาดวางแผนและใจร้อน คือ

.....
.....
.....
.....

๓. จากกิจกรรมครั้งนี้สามารถนำไปใช้ในการเรียนหรือแสดงดนตรีอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อนักเรียน.....

วันที่...../...../.....

ภาคผนวก จ

ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม / การสนทนากลุ่ม

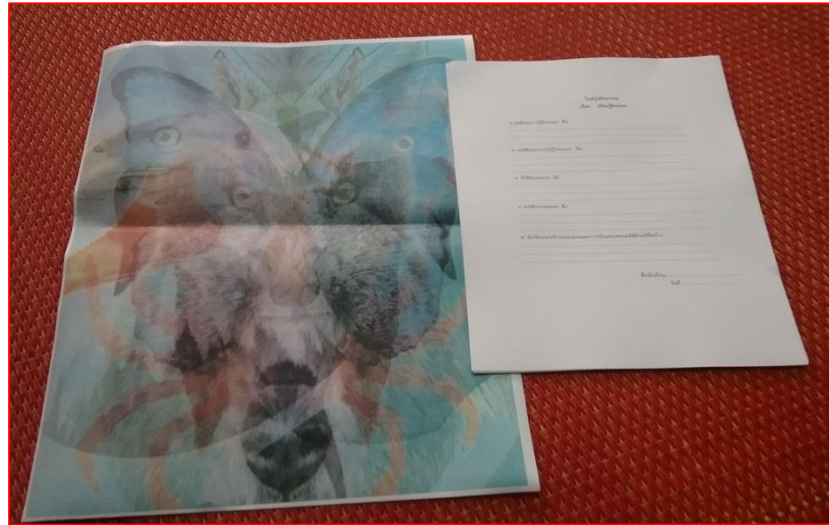
รูปผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีด้วยกิจกรรม

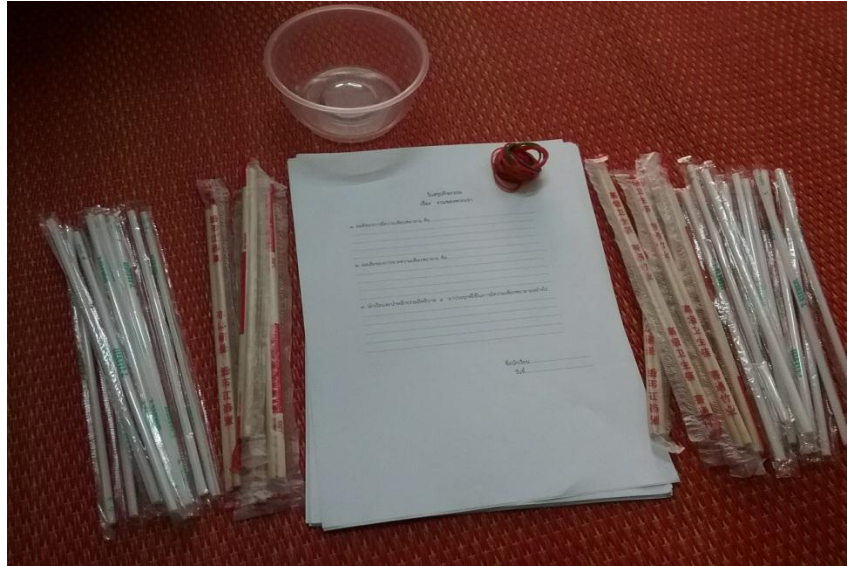
ตามแนวพุทธจิตวิทยา: กรณีศึกษานักเรียน

ศูนย์ดนตรีคุริยะมิตสึ จังหวัดเพชรบุรี

กิจกรรมที่ ๑ ด้านฉันทะ
ความพอใจและยอมรับ เรื่อง เรียนรู้ตนเองจากภาพ

กิจกรรมที่ ๒ ด้านวิริยะ
ความเพียรพยายามในการเรียน เรื่อง งานของพวกเรา

กิจกรรมที่ ๓ ด้านจิตตะ

เอาใจใส่ในการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย เรื่อง คลื่นเสียงสร้างสมาธิ

กิจกรรมที่ ๕ ด้านวิม้งสา
ความละเอียดรอบคอบในการทำงาน เรื่อง วางแผนก่อนอย่าใจร้อน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : นางขจิตต์นิษฐา สรรพสิริมงคล
- เกิด : วันเสาร์ที่ ๓ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
- สถานที่เกิด : โรงพยาบาลแม่และเด็ก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๔๗ จบประกาศนียบัตร พยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง
จากวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี
- ประสบการณ์การทำงาน : ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ปัจจุบัน
ปฏิบัติงานโรงพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี
พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หอผู้ป่วยพิเศษพิษเนศวรรสูรสังกาศ ชั้น ๖
: หน้าที่พิเศษ ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการดูแลผู้ป่วยแบบ
ประคับประคองโรงพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี
: อาชีพเสริม เป็นครูสอนร้องเพลง โรงเรียนดุริยะมิวสิกจังหวัดเพชรบุรี
- ปีที่เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๕๘
- ปีสำเร็จการศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๑๒๒/๗ หมู่ ๕ หมู่บ้านมณฑา ๕ ตำบลบ้านกุ่ม อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบุรี
- เบอร์โทรศัพท์ : ๐๘๗ - ๖๕๙๒๔๔๕
- E-mail : sololita111@hotmail.com
Litavip1600@gmail.com